

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ НАУКИ»**

(27-28 липня 2018 року)

Львів
2018

УДК 001.8(063)
С 91

Сучасні тенденції розвитку науки. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27-28 липня 2018 року). – Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2018. – 108 с.
ISBN 978-617-7640-23-2

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки». Розглядаються загальні питання архітектури та мистецтвознавства, державного управління, культурології, біологічних, географічних, історичних наук та інші.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також для широкого кола читачів.

УДК 001.8(063)

ISBN 978-617-7640-23-2

© Колектив авторів, 2018
© Видавництво «Молодий вчений», 2018

ЗМІСТ

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Бурман К.І., Екман М.С.

ФІЛОСОФСЬКО-СИМВОЛОТВОРЧА ТРАДИЦІЯ «ДОБРЕ
ТЕМПЕРОВАНОГО КЛАВІРУ» Й. С. БАХА В ІСТОРІЇ
МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА ТА СУЧАСНІЙ ФОРТЕПІАННІЙ ПЕДАГОГІЦІ 6

Гнатишин О.Ю.

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ
МЕДИЧНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ 8

Славіна В.О.

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ПРОЕКТУВАННЯ АЛВАРО ААЛТО 11

Филиппова О.Н.

ТВОРЧЕСТВО В.И. ДЕМУТА-МАЛИНОВСКОГО (1779–1846) –
ПРЕДСТАВИТЕЛЯ БЛЕСТЯЩЕЙ ПЛЕЯДЫ СКУЛЬПТОРОВ
РУССКОГО КЛАССИЦИЗМА ПЕРВОЙ ТРЕТИ XIX ВЕКА 13

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Майсара Алкун

СУЧАСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ
І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ 17

Семененко М.В.

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО НАПРЯМУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ 19

Халимоник О.П.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 22

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

ПРО ПОРЯДОК ПЕРЕХОДУ ПІДДАНИХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ
З КУПЕЦЬКОГО СТАНУ В СТАН ДВОРЯНСЬКИЙ 26

Мелешко Я.Г.

МАГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОРОЧКИ-ВИШИВАНКИ 28

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Власенко А.А.

ЗОБРАЖЕННЯ ГРУПОВОГО ПОРТРЕТА СІМ'Ї ЯРОСЛАВА МУДРОГО
У КИЇВСЬКОМУ СОФІЙСЬКОМУ СОБОРІ 32

Межирова С.А.

ТЕОРИЯ СТЭНЛИ МИЛГРЭМА О «ЗНАКОМЫХ НЕЗНАКОМЦАХ»
В ПРИМЕНЕНИИ К ТЕЛЕВИДЕНИЮ И ИНТЕРНЕТ РЕСУРСАМ 33

Шершова Т.В.

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРОТВОРЧА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ
СУЧАСНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ НАРОДНОПІСЕННОГО ВИКОНАВСТВА) 36

МЕДИЧНІ НАУКИ

Будьонний П.В.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ВПЛИВ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ
НА СУЇЦИДАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ39

Власенко А.А.

ПСИХОПАТОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЯЗВЕННОЙ БОЛЕЗНИ ЖЕЛУДКА
И ДВЕНАДЦАТИПЕРСТНОЙ КИШКИ.....42

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Бондаревська О.М.

ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ СКЛАДОВИМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ТА ЇХ КОМПОНЕНТАМИ46

Стайкуца С.В., Седов К.С., Глушейко В.С.

АНАЛІЗ ДЕФІНІЦІЙ ПОНЯТТЯ ВИДЕОАНАЛІТИКА48

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

РОЗВИТОК АБО КОРЕКЦІЯ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ –
ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВІДМІННОСТІ, ВІДМІННОСТІ ПІДХОДІВ.....53

Грузинська І.М.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ТВОРЧОЇ УЯВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ54

Літош Г.М.

ПОТРЕБА ТА МОТИВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ58

Суліцький В.В.

ПСИХОЛІНГВІСТИКА В ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО
ПОРТРЕТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ61

Топоркова И.В.

ЛОЖЬ КАК ПСИХОСОЦИАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН.....63

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Карпенко В.П., Павлишин С.В.

АКТИВНІСТЬ ГЛУТАТІОН-S-ТРАНСФЕРАЗИ У ЛИСТКАХ ПШЕНИЦІ
ПОЛБИ ЗВИЧАЙНОЇ ЗА ДІЇ ГЕРБИЦИДУ І РЕГУЛЯТОРА РОСТУ РОСЛИН67

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Стороженко Л.Г.

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ
У ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ70

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

ПРО СОЦІОПСИХОЛОГІЧНУ КОМПОНЕНТУ
В ОРГАНІЗАЦІЇ ГЕНЕАЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ72

Недобой С.Ю.АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ КОМУНІКАЦІЇ
У НОРМАТИВНІЙ БАЗІ ВІДНОВНОЇ МЕДИЦИНИ..... 73**ТЕХНІЧНІ НАУКИ****Александрова Ю.С.**

НЕЧІТКА ЛОГІКА ТА НЕЧІТКІ ЗАПИТИ ДО БАЗИ ДАНИХ..... 77

Бондарь Н.П.ВІДНОВЛЕННЯ ГЕМАТИТУ ЗА РАХУНОК ТЕРМООБРОБКИ
МЕХАНОАКТИВОВАНОГО ЗАЛІЗОРУДНОГО МАТЕРІАЛУ 80**Дуднік А.С.**АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИМІРЮВАННЯ МЕХАНІЧНИХ ВЕЛИЧИН
ТА ПРИНЦИПІВ ЇХ ВИКОНАННЯ..... 82**Соколова Є.Б., Карбівнича Т.В., Сподар К.В.**ДОСЛІДЖЕННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ГОСПОДАРСЬКО-БОТАНІЧНИХ
СОРТІВ ПОЛУНИЦІ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНОГО
НАПІВФАБРИКАТУ ДЛЯ НАПОЮ СМУЗИ..... 85**ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ****Терещук Н.В.**МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАДАЧ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ
В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ..... 88**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ****Бурлака І.В.**ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ПРОФЕСІЙНОГО ТЕНІСУ В НАВЧАННІ
СТУДЕНТІВ-ТЕНІСІСТІВ ВІЗ НЕСПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ..... 91**Лукачина А.В.**

ПРО ВПЛИВ ГРИ В ТЕНІС НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ..... 94

Омельчук Я.В.ФОРМУВАННЯ НАВИКУ СИДІННЯ У ДІТЕЙ
З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ ЗА МЕТОДИКОЮ
ПІДВІСНОЇ КІНЕЗОТЕРАПІЇ..... 97**ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ****Петренко М.О.**

ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ..... 100

Ревін Ф.Г.ІНТЕНЦІЙНЕ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК СТРУКТУРНА ДЕТЕРМІНАНТА
КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ 102**ХІМІЧНІ НАУКИ****Роскошна Г.В., Тобілко В.Ю.**ОДЕРЖАННЯ ЗАЛІЗОВМІСНИХ СИЛІКАТНИХ СОРБЕНТІВ
ДЛЯ ВИДАЛЕННЯ АНІОНІВ Cr(VI) ІЗ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА 105

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Бурман К.І.

провідний концертмейстер;

Екман М.С.

концертмейстер,

Мукачівський державний університет

ФІЛОСОФСЬКО-СИМВОЛОТВОРЧА ТРАДИЦІЯ

«ДОБРЕ ТЕМПЕРОВАНОГО КЛАВІРУ» Й. С. БАХА В ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА ТА СУЧАСНІЙ ФОРТЕПІАННІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Історичне надбання в сфері символотворчості та релігійно-філософської позиції епохи бахіанства в контексті культурологічної приналежності поліфонічної збірки прелюдій і фуг у фортепіанному виконавстві та педагогіці становить морально-естетичний зміст, досконалий по формі та бездоганий за втіленням, що зробило поліфонічну збірку «Добре темперований клавір» Й. С. Баха унікальним явищем світової культури та мистецтва.

З естетико-філософської та релігійної точки зору, образному тлумаченню, яке дозволяє розшифрувати кожну прелюдію і фугу поліфонічного циклу «ДТК» сприяє втілена система релігійних символів, введена в мистецтвознавство та культурологію видатними науковцями Р. Берченко, Е. Бодкі, М. Друскіним, Н. Заболотною, О. Кудряшовим, Л. Купріяною, Т. Лазутиною, Т. Лівановою, В. Медушевським, Я. Мільштейном, В. Носіною, Ю. Петровим, В. Протопоповим, О. Сапуною, С. Серенко, А. Сохор, А. Швейцером, Ф. Шпіттою, Б. Яворським та багатьма іншими.

Російський музикознавець та дослідник творчості Й.С. Баха Б. Яворський розробив систему музичних символів на основі вивчення кантатно-ораторіальних творів, виявленні аналогій та мотивних зв'язків цих творів з клавірними та інструментальними, використання в них цитат та музично-риторичних фігур. За словами Яворського, бахівський «Добре темперований клавір» є завершальним етапом для цілої епохи та кінця XVIII ст. Концептуальні засади Б. Яворського полягають у тому, що цикл «ДТК» є «музично-етичним трактуванням образності та сюжетики християнської міфології». При цьому можна простежити ідентичність та взаємообумовленість одних і тих же мелодичних зворотів, які в кантатно-ораторіальному жанрі пов'язані зі словесним текстом на біблійні сюжети. Наприклад, прелюдія f-moll із 2-го тому інтонаційно споріднена з арією зі «Страстей за Матвієм» «Blute nur, du liebes Herz», «Любляче серце, яке кровоточить» та арією альта «Bub' und Reu'» – «Покаяння та каяття». Пов'язуючи цю музику з конкретним біблійним сюжетом (двома образами – Марії та Марфи), Яворський вказує на темброву природу двох мотивів: перша тема – флейтова, а друга – скрипкова.

Що стосується фуги, то дослідник доводить інтонаційну спорідненість її з речитативом зі «Страстей за Матвієм», де йде мова про відречення Петра, і в коментарях до виконання відмічає: «нерідко фугу виконують весело, в рухливому темпі. Це викликає протиріччя її проникливо-чуттєвому, ліричному змісту...».

Науковець зазначає, що при вивченні ДТК потрібно знати, що спільність семантики споріднює твори з багаточисленними кантатами, ораторіями, месами, пасіонами, органними творами, знайомство з якими розширює розуміння музичної символіки як образної мови, засоби виразності, розкриває питання авто-цитування Баха та питання переробок як внутрішнього зв'язку між творами та постійного зростання автора у відношенні до своїх творів [1].

Аналізуючи цикл прелюдій і фуг, Б. Яворський подає таку схему до осмисленої інтерпретації: тональність з вказівками темпу, асоціативний образ, біблійний текст, хоральна мелодія, автори творів образотворчого мистецтва на даний сюжет, споріднені твори, аналіз прелюдії та фуги, текстологічні примітки та виконавські вказівки [1; 7].

Професор РАМ ім. Гнесіних та російська дослідниця В. Носіна в клавірній творчості Й. С. Баха розглядає символіку «Добре темперованого клавіру» як організуючу роль символів, які є ключовими при написанні прелюдій і фуг: розробка музичної форми або вирішення визначеної смислової задачі, тобто написання «чистої» музики або як програмні твори. Осмислений сюжет, побудований на музичних законах створює «чисту» структуру, з якої глибоко виростає зміст музичної логіки оформленого матеріалу, що є її невід'ємним компонентом [5].

Російська дослідниця символотворчості в музиці Й. С. Баха Т. Лазутіна відзначала, що композитор активно впроваджував музично-риторичні фігури в тексти своїх творів з метою посилення експресії відповідно до традицій XVII ст., де велику роль відігравала риторика. У владі музики перебуває вираження зміни переживань, імпульсивної динамічності. В її силах передати динаміку деяких життєвих процесів, зобразити рух або спокій, зріст напруження або його спад та згасання. Й. С. Бах зображає рух різного типу (спокійний, неспішаючий, помірно-поступальний, біг, кружляння та стрибки) за допомогою засобів музичної виразності (метро-ритм, фактура, регістри, динаміка, агогіка, темп, особливості руху мелодичної лінії, жанр, музична форма, інструментовка) [4, с. 55-60].

Отже, аналізуючи естетико-філософську позицію науковців у сфері символотворчості та використання тайнописних образів і значень у поліфонічній збірці «ДТК» геніального композитора Й. С. Баха, можна констатувати, що не можна підходити до цих трактувань як до закріпленого єдиного можливого сюжету за тією чи іншою прелюдією і фугою, оскільки сама установка та спрямованість на біблійну тематику з її піднесено-етичним змістом є доволі плідотною зі сторони адекватного розуміння художнього задуму всієї творчості Й. С. Баха, а особливо – однієї з вершин клавірної та фортепіанної музики – «Добре темперованого клавіру».

Список використаних джерел:

1. Берченко Р.В. пошуках втраченого змісту. Болеслав Яворський про «Добре темперований клавір» // Москва: Вид. дім «Класика-XXI», 2008. – 372 с.
2. Боршуляк А. Пасіонність як основа сотеріологічного мислення в клавірній творчості Й.С. Баха // Мистецтвознавство / Парадигма пізнання: Гуманітарні питання. – Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2014. – Том 1. – № 1.
3. Друскін Я. Про риторичні прийоми в музиці Й.С. Баха // Санкт-Петербург: «Північний олень», 1995. – 132 с.
4. Лазутіна Т. Символотворчість в музиці Й.С. Баха // Москва, 2006. – С. 55-60.
5. Носіна В. Символіка музики Й.С. Баха // Москва: Вид. дім «Класика-XXI», 2011. – 56 с.
6. Сапунова О. Особливості символіки клавірної мови Й.С. Баха (на прикладі Прелюдії і фуги a-moll – II том ДТК) // Етнос, культура, молодь: зб. матеріалів XVI міжвузівської наукової студентської конференції з міжнародною участю (26 квітня 2013 р.) / Інтеграція культури та мистецтва на сучасному етапі // Смоленськ: СДІМ, 2013. – С. 66-68.
7. Яворський Б. Курс лекцій «Аналіз творчості Й.С. Баха з позиції символів у його музиці» 1924–25 рр.

Гнатишин О.Ю.

аспірант,

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ МЕДИЧНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Актуальним на сьогоднішній день є формування дизайну медично-реабілітаційного простору для дітей. Вирішення проблеми вимагає комплексного підходу та має першорядне значення для нашої країни, адже в умовах загострення політичної ситуації в останні роки діти в першу чергу відчують на собі потребу захисту та, за необхідністю, медичну допомогу. Соціальна значущість питання передбачає вивчення проблеми з різних точок зору: медичної, психологічної, комунікативної, навчально-освітньої, архітектурно-планувальної, художньо-образної. Як стверджують у своїй роботі М. Марченко і Т. Селезньова: «Проверено многолетним опытом, что в случаях, где при проектировании учет человеческих факторов не ведется или же сводится к минимуму, чаще происходят заболевания и несчастные случаи» [3, с. 236]. Розглядаючи в комплексі дані завдання, сучасне суспільство позиціонує гуманне ставлення до дітей, які потребують допомоги дорослих. Професор В. Іовлев також стверджує, що соціальний аспект організації здорового архітектурного середовища пов'язаний з моделюванням сприятливого впливу суспільства на окремих його членів шляхом використання архітектурно-просторових засобів. Це проявляється в забезпеченні соціального комфорту, задоволенні потреби в соціальній орієнтації, в почутті соціальної приналежності, в створенні належної комунікативної системи та системи соціального захисту та обслуговування [2, с. 1-2]. Одним із оптимальних шляхів у вирішенні проблеми дитячої інвалідності є реабілітаційний підхід, відповідно

до якого суспільство приймає на себе відповідальність за здійснення необхідних завдань.

У зв'язку з цим формування дизайну внутрішнього простору медико-реабілітаційних центрів, перш за все, спрямоване на подолання у дітей депресивних настроїв, негативного ставлення до оточуючих, негативного ставлення до всього, що з ними відбувається. Таким чином, важливим тут стає завдання вирішення дизайну предметно-просторового середовища медично-реабілітаційних закладів, яке відповідає вимогам якнайшвидшого оздоровлення, відновлення дитини, а також формування його естетичних аспектів сприйняття навколишнього простору лікувально-оздоровчих центрів. Слід зазначити, що соціально-організаційні аспекти взаємодії дітей розкривають рамки їх колективного сприйняття художньо-образних смислів в дизайні внутрішнього простору, допомагають засвоєнню моделей їх адаптації, а також визначенню моделей комунікативного врегулювання. Отже, створюючи

«острівці стабільності та комунікації» засобами дизайну, можна розробити стратегію підтримки та оздоровлення хворої дитини, здійснити релаксаційні функції в межах комунікаційних програм соціальних інновацій.

Проаналізуємо один з найкращих зарубіжних прикладів створення середовища, сприятливого для оздоровлення та реабілітації дітей: лікувально-профілактичний центр королівської лікарні в м. Лондоні «Ann Riches» (рис. 1). Британський художник Кріс О'Шеа розробив: 1) інтерактивні екрани у вигляді великого телевізора, який реагує на рух дітей; 2) імітацію величезної плями на підлозі, яка теж є інтерактивною та на якій діти можуть стрибати, танцювати (рис. 2). Сенса створення даних екранів полягає в можливості взаємодії дітей з ігровими об'єктами для отримання позитивних емоцій, що, в кінцевому рахунку, призводить до якнайшвидшого їх одужання [1]. Авторська концепція, в даному випадку, передбачає відтворення казкових героїв на основі прийому збільшеного масштабу для забезпечення унікальної можливості повністю відволіктися від необхідних процедур медичного втручання. Слід також зазначити, що серед формотворчих та декоративних засобів виразності використовуються стилізовані, контрастні за кольором, групи відомих тварин. Для посилення декоративного звучання великомасштабні фігури тварин насичені яскравими деталями.

Рис. 1. Використання інтерактивного екрану в дизайні лікарні «Ann Riches», м. Лондон

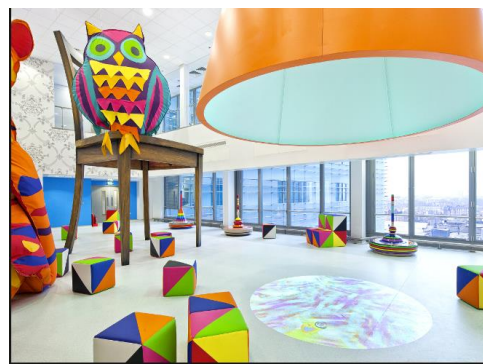

Рис. 2. Використання інтерактивної плями на підлозі королівської лікарні «Ann Riches» (ігровий простір Alice in Wonderland), м. Лондон

Соціальний аспект формування елементів цифрового мистецтва розкривається через створення комунікативної взаємодії між дітьми різних вікових груп на основі наступних ознак:

- наявності об'єднуючого фактору: інтерактивного ігрового обладнання (загальна зацікавленість дітей різної вікової категорії);
- ігрової активної поведінки дітлахів;
- імпровізації сюжетної лінії (ефект несподіванки);
- відсутності медичного персоналу (ігрова розкутість, свобода пересувань).

Отже, розглядаючи даний об'єкт з точки зору його соціально-комунікативних характеристик, слід визначити кілька функцій, які впливають на поведінку дитини в умовах лікувального закладу: 1) регулятивна (розкриває норми поведінки дитини в новому для нього інформаційно-комунікативному просторі); 2) пізнавальна (за рахунок придбання нової інформації – впливає на розширення знань); креативна (сприяє отриманню нових умінь, розвиває творчі навички); комунікативна (сприяє встановленню дружельюбного діалогу між дітьми). Використання цифрових технологій, в даному випадку, дозволяє максимально розкрити комунікаційне соціальне спілкування між дітьми.

Таким чином, на сучасному етапі формування дизайну дитячих медично-реабілітаційних закладів особливо важливим стає питання про необхідність переосмислення і перегляду ролі дизайну у формуванні комфортного перебування дітей в оточуючому просторі лікувально-реабілітаційної спрямованості. Виявлені нами характеристики рішення дизайну Королівської лікарні для дітей розкривають кращі аспекти формування соціального-комунікативного спрямування.

Список використаних джерел:

1. A child plays in the Ann Riches Healing Space for young patients at the Royal London Hospital [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.trust.org/item/20130222173600-j7gcr>. – Дата доступу: 04.07.2018.
2. Иовлев В.И. Архитектурно-экологической формообразование. Архитектон: известия вузов. № 3(15). 2006.
3. Марченко М.Н., Селезнева Т.В. Человеческий фактор в проектировании жилого помещения // Международный журнал экспериментального образования. 2015. № 12-2. С. 236-238.

4. Эргодизайн: теория и практика / под ред. В.И. Кулайкина, Л.Д. Чайновой. М.: ВНИИТЭ, 2008. 310 с.

5. Мироненко В.П., Бодня С.В. Комфортность архитектурной среды лечебных комплексов. Строительство, материаловедение, машиностроение // Сб. научн. трудов. Вып. 45, ч. 2. – Дн-вск, ПГАСА, 2008. С. 153-160.

Славіна В.О.

студентка,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ПРОЕКТУВАННЯ АЛВАРО ААЛТО

В сучасній архітектурі налічується безліч стилів та напрямків. Одним з них є урбаністичний стиль, який є сучасним рішенням як для будівель так і для житлових приміщень. Яскравим представником цього стилю є фінський архітектор і дизайнер Алваро Аалто.

Аалто належить до тих архітекторів, які отримали міжнародну популярність. Його вважають одним з основоположників інтернаціонального стилю. Він вніс значний вклад у становлення таких архітектурних стилів, як північний неокласицизм XX століття і модернізм. Крім визначального впливу на архітектуру XX століття, він вплинув на розвиток меблевого дизайну і залишив помітний слід в дизайні речей повсякденного вжитку зі скла і тканини [1; 2]. У меблевому дизайні роботи Аалто вважаються чистими зразками скандинавського дизайну з його простотою, мінімалізмом і функціональністю. З точки зору фінської архітектури і фінського суспільства надзвичайно важливою була робота, виконана Аалто в інтересах розвитку стандартизованого сучасного будівництва і соціального архітектурного планування.

Характерною рисою авторського стилю Аалто було ставлення до своїх робіт як до «абсолютних творів мистецтва» [1], що на практиці означало не тільки проектування самого будинку, але і продумування всіх дрібниць і деталей – матеріалу і кольору поверхонь, зміни освітлення протягом дня, дизайну освітлювальних приладів, фурнітури, скління, обстановки. Розглядав архітектуру як форму реалізації внутрішньої ідеї [2].

Аалто створив свій напрямок в архітектурі, свій власний архітектурний стиль, в якому спирався на різні методи роботи.

Методи Алвара Аалто.

Аалто створив свій напрямок в архітектурі, естетичний ефект якого досягається за рахунок чіткої прив'язки будівель до навколишнього середовища, відповідності до людини, відчуття матеріалу, відточених деталей та вправного освітлення. Заслугою Аалто вважається те, що він запропонував альтернативу безособової технічності міжнародного стилю, повторюваності простої структури та монотонності.

Для виготовлених на заводах Варкауса серійних дерев'яних будинків Аалто створив систему, яка отримала назву «система АА», з промислового виробництва будівельних конструкцій і зміг тим самим застосувати функціоналістичну ідею стандартизації до матеріалів і продукції, ще не відомих модерністській Центральній Європі, але вже виготовляємим в США.

Метод експериментального пошуку.

Поєднував традиційні матеріали, такі як камінь, цегла та на той момент нові скло та залізобетон. Це давало дуже неочікувані та сміливі результати (бібліотека в Выборзі) [3]. Недотримувався чітких рамок, вважав за краще заходити за них, знаходити щось нове. Ідеї Алваро частіше за все з'являлись у вигляді незвичайних абстракцій, а ніж чітких креслень, потім вони набували більш серйозних форм.

Науково-педагогічний метод.

Аалто писав в основному наукові статті. Читав лекції в Масачусетському університеті. Літературна діяльність була для нього випадковим захопленням, він ніколи не намагався сформулювати якусь систематизовану теорію. Його діяльність в сфері образотворчого мистецтва, так чи інакше, була пов'язана з його архітектурою, однак його малюнки і ескізи самі по собі є цікавими художніми творами.

Метод єдиного багатофункціонального простору.

Аалто створив мінімальну квартиру з точки зору людини, яка в ній живе, та її функціональності. Він видаляв з макету міжкімнатні перегородки, кажучи, що «людям не потрібно стільки кімнат».

Метод дивергенції (розширеного пошуку) – техніка та наука.

Використання в архітектурі тем, які навіяні береговою лінією або профилем місцевості, ледь би могли би стати можливими, якщо б не було літака. І справді, Аалто цікавився авіацією, як і взагалі новою технікою.

Метод використання природних форм.

Метод полягає в імітації природи, адаптації до ландшафту, досягається завдяки вписування об'єктів в навколишнє середовище.

Метод психологічного підходу до проектування.

Метод який пов'язаний з психологією, безпекою життєдіяльності та здоров'ям людини (освітлення). Завдання – по-справжньому допомогти людині, забезпечити необхідну гігієну його зору, взагалі задовольнити всі його потреби до освітлення.

Бережливе відношення до всього різноманіття світу природи проявилось у Аалто в різних формах. Він, наприклад, прагнув забезпечити приміщення природнім світлом, надаючи велике значення не тільки психофізіологічними якостями світла, а й майстерно використовував його як активний засіб естетичної виразності.

Архітектор Алваро Аалто вніс великий вклад в справу стандартизованого будівництва та соціально орієнтованого архітектурного планування, притаманного модерністському руху. Його будівлі являють собою вищі досягнення фінської будівельної індустрії, унікальність і якість яких можна порівняти

тільки з кращими досягненнями періоду національного романтизму, в них продумана кожна деталь, при цьому використовуються найкращі матеріали.

Він знайшов у природі ті нові риси, які можна було використовувати в архітектурі, і основною його метою при проектуванні стає досягнення єдності пейзажу, ландшафту, рослинності і самої будівлі.

Отже, творчість Алваро Аалто спирається на національні традиції і характеризується глибоким розумінням загального ходу розвитку світової архітектури ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Українська Радянська Енциклопедія. – 2-е видання. – Т. 1. – К., 1977. – С. 7.
2. Універсальний словник-енциклопедія. – 4-е видання. – 2006. – С. 1.
3. Архитектура и гуманизм: Сборник статей / Алвар Аалто; Составление, вступительная статья, комментарии и библиография А. И. Гозака; Перевод с финского, английского, французского и немецкого. – Москва: Издательство «Прогресс», 1978. – 221 с., ил.

Филиппова О.Н.

Ассоциация искусствоведов (г. Москва)

ТВОРЧЕСТВО В.И. ДЕМУТА-МАЛИНОВСКОГО (1779–1846) – ПРЕДСТАВИТЕЛЯ БЛЕСТЯЩЕЙ ПЛЕЯДЫ СКУЛЬПТОРОВ РУССКОГО КЛАССИЦИЗМА ПЕРВОЙ ТРЕТИ XIX ВЕКА

Жизнь скульптора Василия Ивановича Демута-Малиновского (1779–1846 гг.) не была богата яркими внешними событиями, которые могли бы сделать его биографию увлекательной. Судьба оказалась благосклонной к скульптору, и никакие препятствия не помешали ему осуществить свои творческие замыслы. Уравновешенность темперамента, цельность натуры, устойчивость мировоззрения избавили его от срывов и метаний. Художник более полувека плодотворно трудился над созданием скульптурных произведений, которые и по сей день составляют неотъемлемую часть сокровищницы русской культуры.

Родился В. И. Демут-Малиновский в 1779 году в Петербурге в семье вольного резного дела мастера И. Демута. Отец скульптора умер рано и поэтому не мог оказать непосредственного влияния на формирование художественных наклонностей мальчика. Но, среда, в которой воспитывался В. И. Демут-Малиновский, была близка к искусству (например, В. Е. Зимин длительное время работал со знаменитым русским зодчим В. И. Баженовым). В 1785 году шестилетним ребенком В. И. Демут-Малиновский был отдан в Воспитательное училище при Академии художеств. Одновременно с ним были приняты И. И. Тербенев (1780–1815 гг.), впоследствии известный скульптор и карикатурист, а также будущий гравер Н. И. Уткин (1780–1863 гг.).

На рубеже XVIII – XIX веков в Академии художеств произошли существенные перемены. Прежде всего, изменился профессорский состав. Если

при организации Академии в ней преподавали в основном иностранцы, то к началу XIX века их сменили отечественные мастера, обладавшие глубокими знаниями и высоким уровнем профессионального мастерства. Сильное влияние на формирование мировоззрения русских художников оказали пенсионерские поездки за границу в период назревания буржуазной революции во Франции. Практически все профессора скульптуры – Ф. Г. Гордеев, Ф. И. Шубин, И. П. Прокофьев, М. И. Козловский, И. П. Мартос и Ф. Ф. Щедрин – совершенствовали свое мастерство после окончания Академии художеств за границей.

Большую роль в воспитании молодого поколения сыграл замечательный русский скульптор М. И. Козловский (1753–1802 гг.). После возвращения из Парижа в 1790 году, где ему вменялся в обязанность надзор за академическими пенсионерами, прославленный скульптор стал преподавать в натурном классе Академии. Испытал его благотворное влияние и В. И. Демут-Малиновский. В последние годы обучения М. И. Козловский был его непосредственным руководителем.

В 1799 году проводились работы по замене обветшавших свинцовых статуй петергофского каскада бронзовыми. Эскизы будущих скульптур выполняли преподаватели Академии художеств, крупнейшие скульпторы того времени – М. И. Козловский, И. П. Прокофьев, Ф. И. Шубин и другие. К доработке восковых моделей были привлечены ученики пятого возраста, в том числе и В. И. Демут-Малиновский.

Более серьезной работой для воспитанников Академии, своеобразной школой и проверкой их профессионального мастерства было создание в 1800 году рельефов для пьедестала памятника Петру I, созданного скульптором Б. К. Растрелли в первой половине XVIII века. М. И. Козловский привлек к работе своих учеников-выпускников скульптурного класса. Выполнение двух сюжетных рельефов: «Взятие фрегатов при Гангуте» и «Полтавская баталия» было поручено И. И. Тербеневу, Моисееву и В. И. Демуту-Малиновскому [1; 6]. Считается, что первый рельеф был исполнен В. И. Демут-Малиновским, второй И. И. Тербеньевым (роль Моисеева в их создании не определена). Участие В. И. Демута-Малиновского в такой ответственной работе свидетельствует о высокой оценке дарования молодого скульптора. За нее он получил Большую золотую медаль и был оставлен пенсионером при Академии.

В 1802 году в расцвете творческих сил умирает М. И. Козловский. Президент Академии А. С. Строганов предлагает совету поручить воспитанникам скульптурного и архитектурного класса, а также пенсионерам создать проект надгробного памятника своему учителю. Вскоре состоялся конкурс. Первая премия была присуждена В. И. Демуту-Малиновскому, вторую золотую медаль получил скульптор С. С. Пименов (1784–1833 гг.). 11 декабря 1802 года на Большом собрании Академии художеств В. И. Демуту-Малиновскому вручили Большую золотую медаль. Памятник был установлен в 1803 году на Волковом кладбище, на могиле скульптора (впоследствии он был перенесен в Некрополь Александро-Невской лавры). В 1804 году «модель в большом виде» была поставлена в зале скульптурного класса [1; 7].

В 1803 году шесть пенсионеров Академии художеств были направлены в различные западноевропейские страны для дальнейшего совершенствования в искусстве. В их числе был и В. И. Демут-Малиновский. В начале июня того же года он выехал в Италию. По прибытии в Рим В. И. Демут-Малиновский начинает свои занятия под руководством знаменитого итальянского скульптора А. Канова (1757–1822 гг.). Он изучает античное искусство, знакомится с работами современных итальянских мастеров. Первым за границей им был выполнен мраморный рельеф на античный сюжет: «Геркулес с Омфалою» (пропал по дороге обратно в Петербург в 1806 году) [1; 8]. Поскольку в петербургской Академии художеств «мраморному делу» не обучали, то овладение техникой обработки этого материала значительно повысило в дальнейшем художественный уровень произведений скульптора [1; 8].

По приезде в Петербург В. И. Демут-Малиновский сразу же включается в работу по оформлению строящихся зданий. Скульптор участвовал практически во всех крупных работах этого времени. Им были созданы пластические композиции для Казанского собора, Биржи, Горного института и Адмиралтейства. Работы В. И. Демута-Малиновского для Казанского собора были высоко оценены советом Академии. За эскиз статуи Ильи Пророка скульптор получил звание академика. За статую Андрея Первозванного он был произведен в адъюнкт-профессоры. Создание пластического оформления Казанского собора было для скульптора серьезной школой высокого профессионального мастерства.

Творческое содружество В. И. Демута-Малиновского с архитектором А. Н. Ворониным (1759–1814 гг.) и скульптором С. С. Пименовым, сложившееся при строительстве Казанского собора, нашло продолжение в их совместной работе над другим крупным сооружением начала XIX века – Горным институтом (1806–1811 гг.). Все скульптурное оформление Горного института, за исключением группы: «Борьба Геракла с Антеем», выполненной С. С. Пименовым, принадлежит В. И. Демуту-Малиновскому [1; 12]. Это группа: «Похищение Прозерпины Плутоном» и два барельефных фриза – «Апполон, приходящий к Вулкану за колесницей» и «Венера, требующая от Вулкана доспехи Марса» [1; 12]. Для пластического убранства был использован пудостский камень. Работы проводились с 1809 по 1811 год.

В 1808 году В. И. Демут-Малиновский выполнил статуи кариатид для интерьера Кабинета-фонарика в Павловском дворце. Погибшие во время Великой Отечественной войны скульптуры были вновь воссозданы в 1959 году советскими мастерами Н. И. Мальцевой и Т. П. Шабалкиной под руководством профессора И. В. Крестовского. В 1811 году В. И. Демут-Малиновский приступил к скульптурному оформлению Биржи. Здесь ему принадлежит группа: «Балтийское море», или, как ее чаще называют: «Триумф Нептуна» [1; 15]. К 1811 году относится начало работ В. И. Демута-Малиновского по оформлению Адмиралтейства, перестраиваемого по проекту А. Н. Захарова (1761–1811 гг.). Для Адмиралтейства по моделям В. И. Демута-Малиновского были выполнены следующие скульптуры: три летних месяца, две аллегорические статуи рек Енисея и Лены, аллегория «Европа» и статуя одного полководца

на аттике башни [1; 16]. В настоящее время не сохранилась ни одна из работ В. И. Демута-Малиновского для этого сооружения.

После 1812 года наступает новый этап в творчестве скульптора. Почти на десятилетие отходит он от монументально-декоративных работ и обращается к станковой и мемориальной пластике. В работе над статуей: «Русский Сцевола», выполненной в 1813 году, В. И. Демут-Малиновский впервые после возвращения из Италии обращается к формам станковой пластики [1; 17].

К мемориальной пластике скульптор обращался постоянно. После 1814 года было выполнено приписываемое скульптору пластическое оформление памятника над могилой архитектора А. Н. Воронихина. Надгробие представляет собой колонну из красного гранита, завершенную небольшой фигуркой крылатого Гения смерти с эмблемами наук и художеств. В Некрополе XVIII века Государственном Музее Городской Скульптуры в Санкт-Петербурге находится надгробие вице-президента Академии художеств и автора первого в России труда по теории изобразительного искусства П. П. Чекалевского (1817?).

Одной из первых построек К. И. Росси (1775–1849 гг.) в Петербурге была перестройка ансамбля дворцовых зданий на Елагином Острове. Все пластическое оформление фасадов и интерьеров построек было выполнено С. С. Пименовым и В. И. Демут-Малиновским. В 1823 году В. И. Демут-Малиновский вместе с С. С. Пименовым приступает к скульптурному оформлению фасадов и интерьеров одной из наиболее крупных построек К. И. Росси – Михайловского дворца (1819–1825 гг.). В 1819 году К. И. Росси приступил к созданию лучшего своего творения – ансамбля Главного штаба и министерств. Он отдал предпочтение известным ему по совместной работе скульпторам С. С. Пименову и В. И. Демуту-Малиновскому. Последней работой, созданной К. И. Росси в содружестве с В. И. Демут-Малиновским, было здание Сената и Синода (работа над оформлением началась летом 1832 года).

В последнее десятилетие жизни скульптора резко меняется характер его творчества. Оно заходит в тупик в связи с кризисом классицизма в 1830-е годы. Последними работами В. И. Демута-Малиновского были памятники фельд-маршалу Барклаю де Толли и народному герою Ивану Сусанину.

Список использованных источников:

1. Александрова Л.Б. Василий Иванович Демут-Малиновский. 1779–1846. Л.: Изд-во «Художник РСФСР», 1980. 43 с.: ил.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Майсара Алкум

аспірант,

Міжрегіональна Академія управління персоналом

СУЧАСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В нашій країні створення та формування громадянського суспільства має низку проблем, що є головними як для суспільства, так і для держави. Це тенденції розвитку: до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством; недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства; механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються; податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями; більшість інститутів громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки; потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню не використовується [1]. Діяльність інститутів громадянського суспільства в нашій державі характеризується недостатнім рівнем їх інституційної, фінансової та кадрової спроможності. Тому, вітчизняними та міжнародними неурядовими організаціями фіксується низький рівень суспільно значущої добровільної активності українських громадян.

Щодо генезису взаємодії органів державної влади та органів самоврядування в незалежній Україні, то сучасні українські учені-конституціоналісти обґрунтовують низку цікавих і змістовних періодизацій та наповнюють їх змістом. Аналіз цих періодизацій, на наш погляд, сприяє розумінню основних здобутків і прорахунків у адаптації європейського досвіду для розвитку взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства.

Однією з перших в українській науці у 2004 році періодизацію генезису взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні запропонувала О. Ващук. Вона виділяє чотири основні етапи взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні:

1) становлення національного законодавства про громадські організації та прийняття рамкового закону «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року (1991–1995 рр.);

2) конституціоналізація громадських організацій, яка виразилася в закріпленні на конституційному рівні основних принципів їх правового статусу(1996–1997 рр.);

3) корегування національного законодавства в частині діяльності окремих видів громадських організацій (з 2002 року);

4) гармонізація національного законодавства з європейськими та світовими стандартами(1998–2001 рр.) [2]. Очевидно, що ця періодизація має дискусійний характер, у тому числі й із суто методологічних причин. Адже наведені хронологічні межі виділених періодів не забезпечують безперервність генезису громадянського суспільства. Але слід зважити й на те, що запропонована вченою періодизація сприяла подальшому дискурсу щодо проблеми становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Тобто, можна виділити п'ять етапів здійснення державної політики в незалежній Україні щодо розбудови взаємодії держави і громадянського суспільства:

- перший етап – (1991–1993 рр.) – формальне визнання пріоритету громадянського суспільства перед державою в конституційних проектах;

- другий етап – (1994–1996 рр.) – фактичне ігнорування поняття «громадянське суспільство» після зміни вищого політичного керівництва України: в ході президентських виборів 1994 р., напередодні та під час прийняття нової Конституції;

- третій етап – (1997–2002 рр.) – відродження інтересу до проблем існування громадянського суспільства в контексті пошуку більш ефективних механізмів державного контролю й впливу на соціальні та духовні процеси;

- четвертий етап – (2003–2004 рр.) – остаточне формування «маніпулятивного» підходу державної влади до громадянського суспільства з метою завадити перемозі опозиційних сил на президентських виборах 2004 р.;

- п'ятий етап – (2005–2007 рр.) – формування механізмів співпраці інститутів громадянського суспільства та органів державної влади на рівних засадах. Започаткування взаємовигідного діалогу державних установ і громадських організацій [3].

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 24 березня 2012 року // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/212/2012>.

2. Ващук О. М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / О. М. Ващук; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 17 с.

3. Михненко А. М. Суспільні відносини та розвиток: теорія, історія, практика [Текст]: монографія / А. М. Михненко. – К.: НАДУ, 2009. – 395 с.

Семененко М.В.

*магістр державного управління, аспірант,
Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО НАПРЯМУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Розвиток економіки в умовах глобалізації базується на використанні високих технологій, зростанні нематеріальних інвестицій, нових інформаційно-комунікаційних вимог.

В сучасних умовах найважливішими стратегічними пріоритетами розвитку агропромислового комплексу України є інноваційний розвиток та науково-технічний прогрес, що дозволяють вести безперервне оновлення виробництва на основі освоєння досягнень науки і техніки.

Специфіка та складність агропромислового виробництва визначають підходи та методи управління інноваційною діяльністю, поєднання науково-технічного розвитку та посилення ролі держави в стимулюванні розвитку сучасних технологій. Слід підкреслити, що особливості агропромислового комплексу характеризуються високим рівнем ризиків інноваційних процесів, а саме: ризик фінансування науково-виробничих результатів, невизначеність попиту на інноваційну продукцію, ризик тимчасового розриву між витратами і результатами тощо [1, с. 201].

Сучасний низький стан активності інноваційної діяльності в АПК пов'язана з недосконалістю організаційно-економічного механізму освоєння інновацій. Це посилює деградацію галузей комплексу, призводить до зростання витрат і низької конкурентоспроможності продукції, гальмує соціально-економічний розвиток сільської місцевості, різко знижує якість життя.

Оцінка ситуації в АПК свідчить про те, що активізація інноваційної діяльності без реалізації системи заходів, перш за все фінансового оздоровлення і поетапного відновлення виробництва, стає практично неможливою. Таким чином, актуальним питанням для розвитку інноваційних процесів в агропромисловому комплексі є вирішення цілого ряду завдань державної інноваційної політики.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [2] на фінансування витрат Міністерство аграрної політики та продовольства України передбачені видатки в обсязі 12 784,6 млрд грн, з них на програми розвитку АПК – 6 311,0 млрд грн. Для порівняння в 2017 р було виділено 7,4 млрд грн на Міністерство, на напрямок АПК – 5,5 млрд грн, тобто в 2018 році виділено більше на 1 млрд гривень ніж у 2017 році.

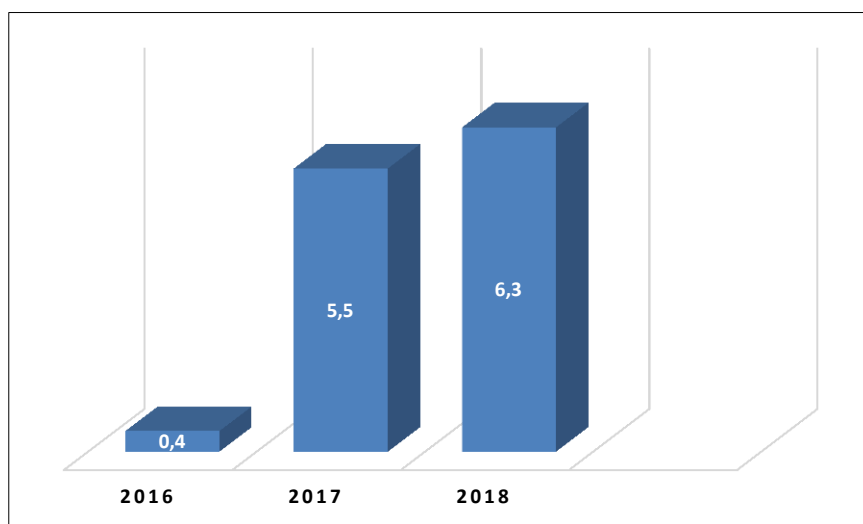

Рис. 1. Фінансова підтримка заходів АПК України, млрд грн

Джерело: [2]

Основну частину коштів закладених в Держбюджет на підтримку АПК протягом 2018 року (4 млрд грн. або 61% всіх ресурсів), спрямовано на підтримку тваринництва. На другому місці за обсягами фінансування – підтримка фермерства – на цей напрямок виділено 1 млрд. грн. (16% від загального обсягу). Для фермерів є ще одна окрема програма «Надання кредитів фермерським господарствам», на її реалізацію виділено витратити 43 млн. грн, на програму «Фінансова підтримка сільгоспвиробників» закладено 945 млн. грн. (15% загального обсягу фінансування на 2018 рік) [2], інші програми мають значно менший бюджет (рис. 2).

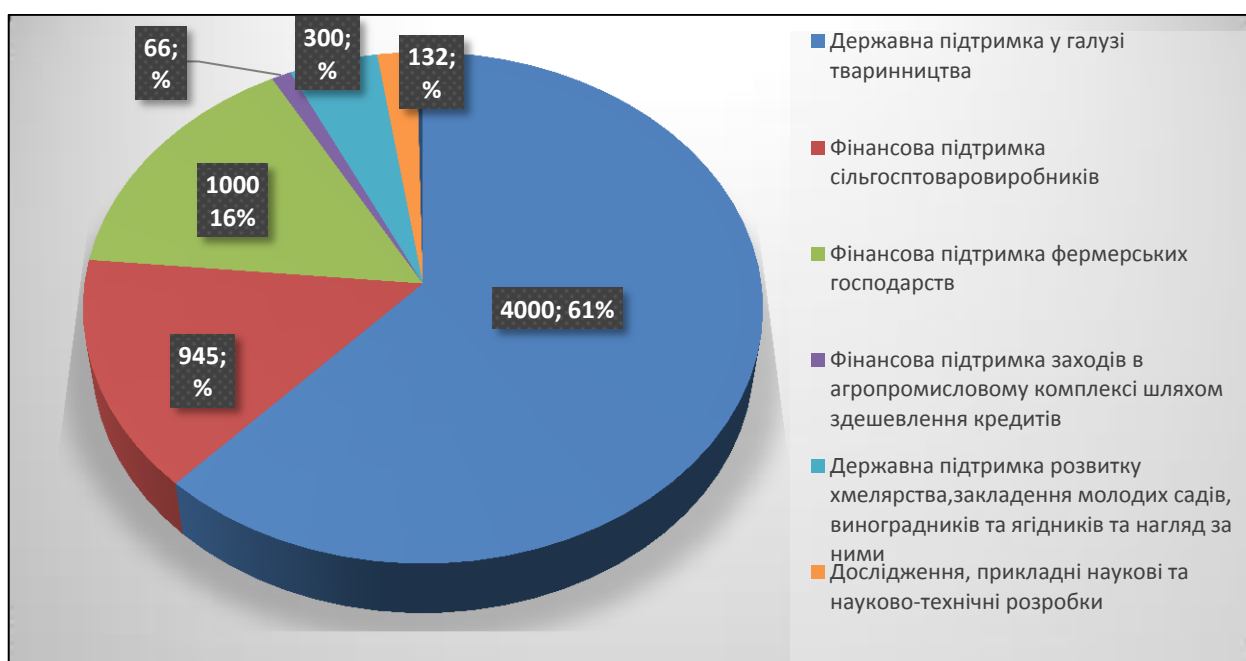

Рис. 2. Розподіл обсягів фінансування за програмами державної підтримки АПК на 2018 рік, млн. грн

Джерело: [2]

Проте, необхідно зазначити, що такі важливі для розвитку АПК статті, як: дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу, складають лише 2% бюджету АПК, на підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу заплановано взагалі 0,2%.

Проведений аналіз існуючої системи державної фінансової підтримки АПК свідчить про позитивні зміни підтримки сільгоспвиробників, розвитку тваринництва, фермерських господарств, проте дуже малий відсоток фінансування інноваційного напрямку розвитку АПК. Таким чином, є необхідність подальшого удосконалення системи державної фінансової підтримки в інноваційному спрямуванні та значно більшого державного фінансування.

Одним з пріоритетів науково-технічної та інноваційної політики в АПК повинна стати державна підтримка фундаментальної і прикладної науки з орієнтацією на впровадження наукових розробок в сільгоспвиробництві. Аграрна наука сьогодні покликана забезпечувати сільськогосподарських товаровиробників новітніми розробками, гарантувати результати їх впровадження за умови авторського супроводу. У зв'язку з цим необхідні тісні контакти між аграрною наукою і сільськогосподарськими товаровиробниками з метою забезпечення передачі адаптованих науково-технічних розробок і їх ефективного впровадження у виробництво [3, с. 131].

Для підвищення фінансової підтримки та інноваційної активності суб'єктів АПК необхідні об'єднати зусилля з боку державних, місцевих, регіональних органів влади та аграрного бізнесу, спрямованих на формування інноваційної інфраструктури. Це передбачає реалізацію наступних заходів:

- здійснення державою і бізнесом значних капітальних вкладень в підприємства, що визначають науково-технічну та інноваційну політику АПК;
- стимулювати впровадження результатів досліджень і розробок за допомогою надання фінансових коштів на їх покупку, оренду або лізинг (кредитування на пільговій, пайову участь в різних інвестиційних проектах тощо);
- реорганізація системи управління АПК та оперативне надання актуальної інформації про поточну ситуацію на аграрному ринку, проведення консультаційних, інжинірингових та маркетингових послуг сільськогосподарським виробникам, що дозволить підвищити ефективність діяльності організацій і значно знизити інноваційно-інвестиційні ризики;
- удосконалення нормативно-правової бази інноваційного забезпечення сталого розвитку АПК;
- залучення спілок та асоціацій товаровиробників АПК до формування інститутів розвитку і реалізації державної інноваційної політики в агропромисловій сфері;
- підготовка фахівців в області інноваційного менеджменту в АПК, розробка заходів по їх залученню і закріпленню в сільській місцевості [4, с. 26].

Таким чином, головним у діяльності держави на сучасному етапі розвитку українського аграрного сектора стає формування інститутів розвитку, які сприяють переходу до інноваційно-орієнтованого соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Ширма В. В. Організація інноваційного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств / В. В. Ширма // Економіка та управління АПК. – 2013. – Вип. 10. – С. 197.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
3. Соловчук К. О. Перспективи розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в аграрній сфері / К. О. Соловчук // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 1. – С. 130-137.
4. Чулаєвська М. Є. Інноваційна діяльність в Україні як фактор забезпечення економічного розвитку та стабільності / Чулаєвська М. Є., Баранцева К. К. // Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів Міністерства доходів і зборів України // Навчальний посібник. К: 2016. 38 с.

Халимоник О.П.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Провідні країни світу розглядають сферу освіти як пріоритетний напрям інвестицій, який повертається новими технологіями, знаннями і прибутками від інноваційної діяльності.

Сьогодні в Україні проводяться реформаційні процеси. При проведенні реформи в освіті особливо необхідним є правильна побудова стратегічного планування та управління. Всі розуміють, що в час проведення активної фази реформування освітянської галузі, значну увагу в країні слід приділити ефективному використанню бюджетних коштів.

Поміж наукових досліджень, у яких було описано фінансовий контроль в управлінні системою освіти, слід відзначити роботи таких вітчизняних вчених як – Василенко В. Д., Ващенко І. В., Кремень В. Г., Крисюк С. В., Монаєнко О. П., Рубан Н. І., Савченко Л. А., Стефанюк І. Б., Дуброу Д., Левалуа Б., Робертсон Дж. та інші.

Перш ніж розглянути, фінансовий контроль як складова стратегічного управління системою освіти в Україні з'ясуємо, що ж таке система освіти та стратегічне управління системою освіти.

Система освіти України – це державний інструмент реалізації конституційного права громадян України на освіту.

Відповідно до Закону України «Про освіту» – (далі – Закон): «Система освіти – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними» [1].

Так, згідно з Законом – стратегію розвитку освіти в Україні розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (Міністерство освіти і науки України).

Стратегічне управління освітою – це вміння передбачати стратегію змін в освіті, управління цією сферою, що ґрунтується на дослідженнях освітнянського середовища, реакціях на соціально-економічні, політичні зміни суспільства.

Стратегічне управління системою освіти – теоретична діяльність вищих керівних кадрів освіти, центральних органів управління освітою, що спрямована на вироблення стратегії розвитку освітнянської галузі, окремих її підсистем [2, с. 218].

В п. 4 статті 5 Закону зазначено, що документами державного прогнозування і стратегічного планування розвитку освіти є прогноз розвитку освіти України, стратегія розвитку освіти України, відповідні державні, регіональні та місцеві цільові програми, плани діяльності у сфері освіти органів влади.

Державним документом, що визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти є Указ Президента від 25.06.2013 року № 344 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року». Згідно з Указом було прийнято Національну стратегію розвитку освіти в Україні.

Національна стратегія визначає основні напрями і шляхи реалізації ідей та положень Національної доктрини розвитку освіти, здійснення реформування освіти упродовж найближчих 10 років у нових соціально-економічних умовах [3].

Під час підготовки Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» також було визначено стратегічні напрями та основні завдання реформування загальної середньої освіти.

Варто зазначити, що вміння правильно організувати процес стратегічного управління системою освіти – запорука інтелектуального розвитку нації.

На сьогоднішній день на законодавчому рівні немає визначення поняття фінансового контролю у сфері освіти. Закон України «Про освіту» теж не дає визначення «фінансовий контроль». Так само відсутнє загальне законодавче визначення сутності та процедур проведення фінансового контролю в системі діяльності органів управління освітою.

Фінансовий контроль у галузі освіти – це заснована на нормах фінансового права система заходів і органів щодо перевірки законності та доцільності дій у сфері формування, розподілу і використання грошових фондів держави у сфері освіти [4, с. 125].

Елементами системи фінансового контролю в стратегічному управлінні освітою є суб'єкт та об'єкт контролю, предмет, методи та процес контролю, узагальнення та реалізація результатів контролю.

Предметом фінансового контролю в системі стратегічного управління освітою є всі стадії бюджетного процесу.

Суб'єктом контролю є носій контрольних функцій щодо об'єкта контролю [5, с. 68-72].

Сьогодні в Україні функціонує значна кількість органів і служб, які тією чи іншою мірою здійснюють фінансовий контроль у сфері освіти. За відсутності чіткої концепції та нормативно-правового поля у сфері фінансового контролю на законодавчому рівні не визначено порядок взаємодії суб'єктів фінансового контролю галузі освіти.

Безпосередньо, державний фінансовий нагляд (контроль) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, та місцевими органами управління освітою.

Об'єктом фінансового контролю в системі стратегічного управління освітою є грошові потоки і фінансова діяльність закладів освіти.

Фінансовий контроль за діяльністю навчальних закладів незалежно від форм власності здійснюється з метою підвищення ефективності їх діяльності та забезпечення реалізації єдиної державної політики у галузі освіти.

Фінансовий контроль в стратегічному управлінні системою освіти України повинен бути побудований таким чином, щоб можна було швидко й ефективно налаштовуватись на вирішення нових завдань, на застосування нових методів контролю.

За останні роки відбулося суттєве зростання кількості порушень в сфері освіти, що свідчить не тільки про необхідність посилення фінансового контролю, а також вказує на те, що економічний механізм господарювання є недосконалим та містить дуже багато слабких позицій, що сприяє скоєнню тяжких злочинів та завдає великих матеріальних збитків як галузі так і державі в цілому.

На жаль, це і прогалини в нормативно-правових документах, не чітка координація діяльності органів фінансового контролю, і непоодинокі випадки корупційних схем, відсутність єдиного консультативного центру з фінансового контролю, відсутність автоматизованої інформаційно-аналітичної системи фінансового контролю, неналагоджена співпраця між стейкхолдерами (учасниками) освітнього процесу та інші.

Чудовою альтернативою удосконалення фінансового контролю як складової стратегічного управління системою освіти є розвиток соціального партнерства.

Державно-громадський фінансовий контроль в системі управління освітою повинен передбачати тісну співпрацю в процесі управління органів різного походження (державних, громадських, самоврядування), що забезпечує поступовий перехід від централізованого до децентралізованого управління.

Партнерство між владою та громадськістю в результаті співпраці фактично перерозподіляється шляхом переговорів і консультацій поміж державними органами і представниками громадськості. Вони готують і розглядають проекти

рішень через спільні робочі групи, Ради, створюють спільно механізми для вирішення проблем фінансового контролю в системі освіти.

Делегування повноважень означає, що громадськість має сили, розум і реальні важелі впливу на рішення влади, а також реальні можливості для контролювання процесу ухвалення рішень.

Необхідність удосконалення фінансового контролю як складової стратегічного управління системою освіти є об'єктивною вимогою часу і пов'язана з пошуком напрямів ефективного та комплексного розвитку всіх елементів механізму управління державною власністю і фінансовими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» – [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Халимоник О.П. «Проблеми функціонування фінансового контролю як складової стратегічного управління системою освіти в Україні» // Збірник наукових праць – Наукові розвідки з державного та муніципального управління. Випуск 2 – Київ: «Академія муніципального управління», 2016. – 256 с.
3. Стратегія розвитку освіти в Україні. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. Інтернет ресурс – [Електронний ресурс]. – <https://studfiles.net/preview/5539372/page:27/>.
4. Тимошенко О.В. Особливості реалізації фінансового механізму системи вищої освіти України // Економічний вісник НГУ. – 2011. – № 3. – С. 123-130.
5. Базась М.Ф. Методика та організація фінансового контролю: Підруч. для студ. вищ. навч. зал. – К.: МАУП, 2008. – 440 с.

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

ПРО ПОРЯДОК ПЕРЕХОДУ ПІДДАНИХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ З КУПЕЦЬКОГО СТАНУ В СТАН ДВОРЯНСЬКИЙ

Збільшений з кінця вісімдесятих років минулого століття суспільного інтересу до дореволюційного періоду Російської держави акцентує увагу на соціальній структурі суспільства в Російській імперії, важливою складовою функціонування якої були міжстанові взаємовідносини.

У прикладному аспекті дана тематика займає значне місце, наприклад, в генеалогічних дослідженнях. Порядок міжстанового переходу, переходу купецького роду у дворянство, може відігравати важливу, ключову роль у відновленні генеалогічного древа.

З іншого боку, деякі деталі даних міжстанових переходів могли б освітити сучасні історичні концепції соціальних взаємин в Російській імперії з нової, оригінальної точки зору.

Таким чином, дослідження правил переходу підданих Російської імперії з купецького стану в стан дворянський і в своєму прикладному аспекті і з точки зору фундаментальних історичних досліджень є актуальними.

Метою даного дослідження є визначення особливостей переходу підданих Російської імперії з купецького стану в стан дворянський, виявлення важливих, пов'язаних з даними суспільним явищем, соціальних взаємовідносин.

Зрозуміло, що в дореволюційній самодержавній Росії з усіх станів найбільш привілейованим було стан дворянський. Перехід підданого Російської імперії з купецького стану у дворянство був важливою подією в купецьких колах, а сама можливість такого переходу служила серйозним мотивом, що впливав на професійну діяльність купця, його соціальну активність.

Зазвичай практикувалося два способи переходу у дворянство. Перший, траплявшийся не часто, полягав у зведенні в *«потомственное Российской Империи дворянское достоинство»* купця (ще рідше – всієї його сім'ї), Іменним Височайшим указом. Цей спосіб вважався найбільш почесним і дворянське співтовариство визнавало і приймало в своє коло таких дворян.

Другий спосіб був більш поширений і менш однозначний в оцінках сучасників – отримання чину.

Відповідно до указу Олександра II від 9 (21) грудня 1856 року (останній редакції відповідного пояснювального пункту до «Табелі о рангах»), право на спадкове дворянство здобувалося в цивільній службі – отриманням 4-го класу

(дійсний статський радник), у військовій – отриманням 6-го класу (полковник) [1, с. 1052-1053].

Що стосується військової служби, то, згідно свідoctва П. О. Буришкіна, таких прикладів практично не спостерігалось. Однак щодо «цивільних генералів, дійсних статських радників, то таких останніх було чимало – як говорили « хоч греблю гати» [2, с. 96].

Природний спосіб отримання даного чину, а саме піти служити на державну службу і «дослужитися», не може бути предметом даного дослідження, оскільки очевидно, що чиновник на державній службі фактично втрачав купецьку стану ідентифікацію.

Однак, завдяки акціонерній формі господарювання, відкривався компромісний шлях і до збереження власної справи і до набуття бажаного звання шляхом заняття ряду не обтяжливих посад.

П. О. Буришкін вказує на деяку популярність посад почесних мирових суддів (міністерство юстиції), попечителі або влаштовувачі училищ (міністерство освіти або міністерство торгівлі і промисловості), всілякі міські діячі (міністерство внутрішніх справ). Благодійники проходили по відомству установ Імператриці Марії і ця служба вважалася найлегшою, хоча і не настільки шанованою, як це іноді представляється сьогодні [2].

Також була можливість отримати чин дійсного статського радника Височайшим Наказом за особливі заслуги. Наприклад, пожертвувавши свої колекції Академії Наук. Цей спосіб також мав деяке поширення.

Слід зазначити, що не всі представники купецької середовища прагнули в дворянство подібним чином і не завжди сучасники оцінювали подібний перехід позитивно [2, с. 97].

Таким чином, визначені способи переходу підданих Російської імперії з купецького стану в дворянство: Іменним Височайшим указом і за допомогою отримання чину. Отримання чину, як спосіб отримання дворянства, був більш поширений і мотивуючи купців до соціальної активності, чинив на суспільне життя в державі істотний вплив, як то: участь купців у міському самоврядуванні, благоустрої, благодійності тощо.

Подальше дослідження даного питання дозволить отримати більш детальне уявлення про соціальні взаємини в Російській імперії.

Список використаних джерел:

1. Александр II О приобретении потомственного дворянства... // Полное собрание законов Российской империи, собрание второе. – СПб.: Типография II отделения Собственной Его Императорского Величества канцелярии, 1856. – Т. XXXI, отделение первое, 1857, № 31236. – 1110 с.
2. Бурышкин П. А. Москва купеческая / П. А. Бурышкин – Нью-Йорк.: Издательство им. Чехова, 1954. – 350 с.

Мелешко Я.Г.

студент,

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

МАГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОРОЧКИ-ВИШИВАНКИ

Якими різноманітними є сучасні вишиванки: однотонні та різнобарвні, багаті та ніжні, вишиті квітами та геометричним візерунками... Та чи знаємо ми, що за узори насправді прикрашають наш одяг, якими древніми є їхні основи, що вони означають та чому виглядають саме так. Яка сакральна геометрія захована у скарбах бабусиних скринь? Це ж не просто кола, ромби, гілки і спіралі, ці фігури створювались десятки століть тому як унікальні символи.

Останнім часом усе частіше можна побачити людей в українських сорочках – їх одягають у дні релігійних і національних свят, на наукові конференції та громадські зібрання. Певне, сучасні українці інтуїтивно відчують, що їм бракує таємних символів, які гармонізують життя. А одним із таких символів і була вишита сорочка із зашифрованими на ній орнаментами й оберегами. Так, у вишиванці заковано потужний дух народу, його світосприйняття. Через віки, тисячоліття долинає до нас співуча мелодія народних орнаментів, призначена не лише для очей, а й для розуму та почуттів [1, с. 492].

Традиція вишивки, сягає кількох тисячоліть. У давніх орнаментах ніколи не буває жодної зайвої лінії, кожна рисочка має своє певне значення. Глибокий зміст та особливі магичні властивості мають орнаменти, які вишивали на грудях, рукавах, подолі. Сорочці приписували лікувальні й оберегові властивості. Люди вірили, що через сорочку можуть передаватися різні хвороби, зурочення, інша магична сила. Магічні властивості мали й інші елементи традиційного одягу українців з вишивкою.

У давні часи процес вишивання можна було назвати ритуалом – за нього брались у визначені дні, із чистими світлими думками, закладаючи позитивну енергію у свою працю. Жінки не копіювали чужі узори, не відшивали їх з інших виробів чи схем, бо відшити чужий узор для сорочки, означало взяти на себе чужу долю. Вишивання не було роботою чи наукою, швидше магією, вмінням передати своє світовідчуття, свою внутрішню енергію, закодувавши її на полотні. Характерна ознака стародавньої вишивки – її лаконічна довершеність. Тут нема нічого зайвого, кожна деталь не випадкова. Узори вишивок – це особливі письмена. Сорочка складалася із шести чотирикутників різної величини, і якщо б виміряти їхнє співвідношення, то в ідеалі ми отримали б золоту пропорцію. Ці чотирикутники з'єднувались між собою за допомогою хрестиків, вишитих, як правило, чорними нитками: аби жодна стороння енергія не могла крізь шви проникнути до людського тіла, бо хрест своєю енергією «розтинає», знищує негативну енергію, а чорний колір її поглинає. Низом, на грудях і на рукавах вишивалися священні коди сили: для маленьких діток вони кодувались переважно у рослинних орнаментах, що

символізували дерево життя, у зірочках-оберегах, у простих хвилястих лініях з точками, що символізували первинні сили природи – воду і вогонь [3, с. 65].

Ці сакральні коди переносили ніжні жіночі руки на біле полотно. З давніх віків, з роду в рід і до сьогодні. Так була відтворена і збережена священна сила роду, енергії природи і божественне начало. Тому так шанують українці вишиванку, одягають її, пишаються нею у всі часи.

Отже, вишиваючи, жінка за допомогою спеціальної абетки писала лист-звернення, лист-прохання до Вищих Сил.

Найперше, благала Бога захистити своїх рідних і себе саму від різної напасті – недобрих очей (вроків), чарів, прокльонів, хвороб, пияцтва, поганих друзів, ворожої шаблі і кулі. До того ж, вишиваючи, жінка наповнювала кожен свій стібок любов'ю та ще Словом Віщим – різними примовляннями-заклинаннями. Тому до вишивання ніколи не бралися похапцем, а завжди вибирали час, коли інші клопоти не відвертали уваги. Не випадково вишиванку обов'язково дарували в далеку дорогу або на війну.

То які ж узори на наших сорочках зорієнтовані на добро? Дуже позитивну енергетику мають узори, основою яких є коло, адже це не що інше як сонце. А ще – коло є символом буття, вічності і навіть світобудови (це коли з крапкою посередині). Причому узори, які складаються з самих кіл, зустрічаються рідко. Натомість коло, як частина складнішого узору, зустрічається часто, як і стилізоване коло – квітка. Зокрема, до таких сонячних квітів належить ружа. Її вишивають на жіночих сорочках, бо ружа означає ще й домінанту жінки в родині, причому жінки щасливої, сонцеликої. Ще одне сонечко, яке часто сяє на дитячих сорочечках, – полуниця. До речі, кажуть, що сама назва «полуниця» походить від давньої назви сонця – полель.

Коли вже мова зайшла про етимологію слів, не можемо оминати ще однієї рослини, яка є і повинна бути і на жіночих, і на чоловічих сорочках – калина. Колись, у сиву давнину, її пов'язували з народженням Всесвіту, вогненної трійці: Сонця, Місяця і Зорі. Її назва теж походить від давньої назви сонця – коло (коло – колина – калина). А її здатність із ще більшою силою відроджуватися до життя після того, як на дереві пообламували гілки, а також бути надзвичайно гарною у всі пори року зробила калину символом нашого українського роду, невмирущості нації. Символом сонця у вишивці є і восьмипелюсткова квітка-розетка. Цікаво, що на сорочках вона часто з'являється в обрамленні «вужиків» – знаків, що нагадують згорнутого вужа або літеру «S». Це символ води. Коли в узорі сходяться ці дві потужні стихії, що утворили земне життя, їх слід розуміти як вологу материнську і вогненну батьківську енергії, що уособлюють процес творення [2, с. 90].

Досить часто в основі вишиваних візерунків лежить квадрат. Ця фігура символізує довершеність, порядок, гармонію. Крім того, в українській традиції квадрат є одним із символів землі. Таким чином, це дуже важлива фігура в орнаменті, яка ще й говорить про добробут господаря сорочки або привертає його.

Близький до квадрата ромб. Його основою є чоловіче та жіноче начало (складається з двох трикутників). Цікаво, що в трактуванні наших предків три кути ромба тримає жінка, а чоловік – лише четвертий. Ромб з крапкою по

середині – символ засіяного поля, що означає достаток і добробут. Інколи ромб ще трактують як борону, а ромб з «вусиками» або жаба означає плодючість. Сорочка з ромбовидними узорами має потужну позитивну енергетику, особливо для вагітних жінок, яким ще й служить оберегом.

Цікаве смислове навантаження в українській орнаменталістиці несе трикутник. Це символ єдності і трьох світів (небесного, земного і підземного), і трьох стихій (води, вогню і повітря), без яких не було б життя на землі, і трьох рівнів буття, і тривимірності світу. Це і Свята Трійця в уже пізніші, християнські часи. Незакінчені (без основи) трикутники, повернуті вершиною вниз означають жіночу або матеріальну сутність, вершиною вгору – чоловічу, духовну. Тож загалом ідеться про духовні і земні блага, які так потрібні кожному з нас, а також про зростання і зміцнення нашого роду.

Ще в язичницькі часи хрест служив оберегом від злих духів. Хрест на вишивці, якщо він прямий, – символ Сонця, Творця, чоловічого начала. Косий хрест символізує жіноче начало, Місяць. Подвійний хрест – восьмипроменева зірка – ці два начала об'єднує.

Дуже сильною енергетично є сварга (т. зв. свастика) – той самий хрест, але в русі. Це сонячний знак, який приносить щастя, оберігає родинне вогнище, особливо, якщо її «ріжки» повернуті за Сонцем (вправо), лівостороння сварга є досить потужним оберегом. Накладання право- і лівосторонньої сварг одна на одну єднає нас з мудрістю предків і творить у душі гармонію.

Про гармонію в душі і у Всесвіті говорять і так звані зоряні сорочки, які знову ж таки уособлюють Сонце, тепло, вогонь [4, с. 98].

Чимало знаків, окрім уже згаданих «вужиків», якими обшивали в давнину подоли жіночих сорочок, щоб оберегти материнську сутність, символізують воду. До них належить і меандр – безконечник. Його використовували на території України ще 20 тисяч років тому. Він зображає життєвий шлях і водночас є символом вічного буття. Приносить здоров'я і довголіття.

На сорочках молодих чоловіків і юнаків дуже доречним буде поєднання калини з дубом (краси з силою). Така сорочка зберігатиме їх життєдайну енергію. Добре також вишивати виноград, причому на сорочках обох статей, бо це життєва нива, на якій достатньо праці і обов'язку і для жінки, і для чоловіка. Лілія уособлює дівочі чари, чистоту та цноту. І трохи хмелю на чоловічих сорочках – для кохання і молодечого буяння. Також на вишиванках мають цвісти любисток і м'ята, чорнобривці, нагідки, шавлія, бо вони і око милують, і душу та тіло лікують. І, звичайно, не можна забувати про берегиньок, бо це чарівний талісман, космічне дерево, вічне оновлення й гармонія життя.

В Україні вишивати вміли у всіх регіонах. Кожна область, інколи навіть село володіли своїми унікальними техніками вишивання. Вишиванки здавна носили чоловіки, жінки і діти. Кріпаки і пани, міщани і селяни. Одягали їх у свята та на щодень. За вишиванкою можна було визначити статус та походження власника. Найдавнішими матеріалами, з яких українці виготовляли для себе вишиванки, були тканини з овечої вовни, льону та конопель. Наші бабусі досі пам'ятають багато секретів давнього ремесла.. Дивовижно, та

українським майстриням відомо близько 250 видів вишивальних швів, які базуються на 20 техніках [5, с. 99].

Проаналізувавши старовинні та сучасніші зразки вишивок, можна умовно скласти своєрідний атлас регіонів України за типовими для них візерунками, орнаментами і символами, техніками і кольорами. І хоч чітких меж використання певної техніки вишивки ніколи не було (бо люди, спілкуючись, передавали, навчали одне-одного особливостей ремесла свого краю) та все ж можна виокремити ті головні риси, які відрізняли кожен регіон від іншого.

Для українця вишиванка – не просто одяг. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Вишивка – як символ, який зберігає його коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія: міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Та більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код.

Список використаних джерел:

1. Павлюк С.П. Українське народознавство 2-ге вид. / С.П. Павлюк – Львів: Фенікс, 1997. – 608 с.
2. Садовнича В. Старовина магія Українців / В. Садовнича – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного дозвілля» 2018. – 258 с.
3. Чумарна М.І. Вишивання долі / М.І. Чумарна – Львів: Апріорі, 2009. – 88 с.
4. Чумарна М.І. Тайнопис вишивки 3-є вид. / М.І. Чумарна – Львів: Апріорі, 2018. – 96 с.
5. Щербій Г.С. Народний одяг [Текст] / Г.С. Щербій, Т.О. Ніколаєва // Наулко В.І. Культура і побут населення України / В.І. Наулко – Київ: Либідь, 1991. – С. 94-100.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

ЗОБРАЖЕННЯ ГРУПОВОГО ПОРТРЕТА СІМ'Ї ЯРОСЛАВА МУДРОГО У КИЇВСЬКОМУ СОФІЙСЬКОМУ СОБОРІ

У 1990 році Софійський собор у Києві було внесено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Культурна, історична цінність собору святої Софії в Києві, безумовно, перевищує рівень локальних національних оцінок і набуває цінність загальносвітову. Таким чином, актуальність вивчення художніх особливостей цього історико-культурного пам'ятника отримує глобальний гуманістичний сенс.

Мета роботи – визначення важливих особливостей групового портрета сім'ї Ярослава Мудрого в київському Софійському соборі.

Значення періоду князювання в Києві Ярослава Мудрого переоцінити важко. Істотні удосконалення, що торкнулися всіх сфер державного управління, суспільного життя мали наслідком зростання матеріальної бази суспільства. Посилення авторитету і процвітання Київського князівства, в свою чергу, служили базою для зміцнення православної церкви.

Таким чином, створення в Києві митрополичого храму – Софійського собору, як видатної споруди сучасності, є відображенням загальних тенденцій розвитку Київської держави.

Відбудованій, відповідно до візантійських традицій, Собор мав ряд особливостей, здійснених з ініціативи замовника: збільшення кількості глав, нефів, світлових барабанів, оформлення хорів тощо. До подібних особливостей можна віднести і груповий портрет сім'ї Ярослава Мудрого, що знаходиться на північній, західній і південній стінах головного нефа.

Саме зображення, є певною трансформацією візантійської традиції виписувати на церковних іконах зображення замовників, що приносять ікону в дар храму (просопографії). На такий іконі зображувалась невелика фігура дарувальника, що уклінно молиться, в реалістичній, відмінній від загального стилю ікони, манері. Однак, зберігаючи деякі елементи візантійської традиції, груповий портрет сім'ї Ярослава Мудрого має ряд особливостей, які роблять його унікальним твором живопису свого часу. Навпроти вівтаря (в центральній частині композиції) було зображення Христа, який сидить на троні. З обох боків зображені процесії, що рухаються до нього. Перша, очолювана князем Ярославом Мудрим, складається із його синів. Другу, очолювану княгинею Іриною (Інгігердою), становлять дочки.

Князь Ярослав тримає в руках макет Софійського собору, що є прямою вказівкою на те, що дане зображення є його уславленням, як «зійдителя» храму. Сама ж композиція, своїм центральним місцем у храмі, своїми збільшеними розмірами затверджує зростаючу роль князівської влади в Київській державі. Фігури дітей князя поміщені в чіткій відповідності з сімейною ієрархічною структурою того часу (принцип родового старшинства) і в міру віддалення від князя і княгині зменшуються в розмірах, що створює ієрархічну перспективу. Звертає на себе увагу динамічність фрески, що досягається зміною розміру фігур, ритмічністю рук, постановкою ніг. Важливо відзначити, що відповідно до послідовності зображення на даному груповому портреті, згодом і відбувалося спадкування князівських престолів.

Незважаючи на те, що при реставрації в XIX столітті фреска сильно постраждала, на стоншеному шарі штукатурки фарби, місцями, зберігають первісну чистоту. На яскраво-блакитному фоні грає ансамбль червоно-помаранчевого, жовтого, фіолетового, білого, чорного кольорів. Обличчя, відповідно до традиції написання ктиторських портретів, виписані пластично, з елементами індивідуальності.

На жаль, під час реставрації 1844–1852 років в деяких місцях фреска була зскоблена до білої штукатурки. В результаті збереглися лише дві фігури синів і чотири фігури дочок. Однак завдяки реконструкціям В. М. Лазарева, С. О. Висоцького, А. Поппе ми можемо судити про загальну структуру композиції і сподіватися на її реставрацію в майбутньому.

Таким чином, встановлено, що груповий портрет сім'ї Ярослава Мудрого в київському Софійському соборі, продовжуючи візантійську традицію, набуває низку відмінних особливостей. Визначено, що монументальність даного зображення відображає зміцнення Київської держави, зростання князівської влади, а розташування фігур – сімейну ієрархію. Виявлено особливості загальної композиції, динамічності фрески, її колірної палітри.

Подальше вивчення фрески, що зображає груповий портрет сім'ї Ярослава Мудрого в київському Софійському соборі, є важливою компонентою в підготовці до її реставрації.

Межирова С.А.

магістр,

Харьковская государственная академия культуры

ТЕОРИЯ СТЭНЛИ МИЛГРЭМА О «ЗНАКОМЫХ НЕЗНАКОМЦАХ» В ПРИМЕНЕНИИ К ТЕЛЕВИДЕНИЮ И ИНТЕРНЕТ РЕСУРСАМ

Отношения телевидения и зрителя – это неотъемлемая часть жизни человека с момента появления первого. Наиболее известным способом общения является непосредственно подача информации, а также обратная связь. Есть множество теорий по поводу улучшения данного общения.

Теория Стэнли Милгрэма о «Знакомых незнакомцах» описывает отношения между людьми, которые могут увидеть друг друга физически, однако, данная теория подходит и для изучения аудиовизуальной сферы, а именно телевидения, а также интернет ресурсов.

Ментальная карта – это образ города, который живет в сознании человека: улицы, кварталы, площади, имеющие для него важность, связывающие их устойчивые маршруты передвижений и ассоциативные цепочки, эмоциональная нагруженность каждого из элементов городской среды. Замысел исследования восходит к книге Кевина Линча «Образ города». Реальный город закодирован в сознании: можно сказать, что у каждого существует свой внутренний город. Даже если реальный город будет разрушен, его можно восстановить по ментальной модели [3].

Телевидение и интернет также можно рассматривать как ментальную карту, так как каждый зритель, который периодически просматривает аудиовизуальный продукт, имеет у себя в воображении карту каналов, а также последовательность их существования исключительно для себя, то есть для каждого зрителя свое видение карты телевидения, интернета.

На сегодняшний день существует масса интернет ресурсов и продуктов на телевидении, изо дня в день в этой сфере появляются новые лица. Именно это дает возможность рассматривать вышеописанную теорию. Так, включая видеоролик или другой продукт содержащий информацию аудиовизуального характера, мы видим человека, который доносит нам какой либо текст. Рассматривая этого человека более минуты, мы можем начать предполагать какова эта личность вне экрана, что происходит в его жизни за пределами камеры. Данные предположения сближают зрителя и «ведущего», так как в следующий раз лицо на экране или билборде будет знакомо, у зрителя появляется симпатия или антипатия, что приводит к сближению двух сфер жизни: аудиовизуальный мир интернета и телевидения, а также реальный мир, в котором проходят будние.

Хочу заметить, что человек на экране также подвластен этой теории, то есть, нет личности, у которой не было бы знакомого незнакомца. Рассматривая интернет можно привести в пример популярных на данный момент блогеров, а также актеров, которые участвуют в их творчестве. Данный тип общества – те самые незнакомцы, о которых складывается впечатление зритель. Данная теория в этой сфере может быть более личной, так как блогеры демонстрируют части своей жизни, общаются с невидимым зрителем. Зрители, в свою очередь могут более подробно составить образ «ведущих», более ясно предположить, какие предпочтения имеют люди с экрана, представить быт и остальные факторы жизни, которые являются неотъемлемыми в жизни любого человека.

Знакомым незнакомцем становится тот, кого вы 1) имеете возможность наблюдать; 2) неоднократно в течение определенного периода времени; 3) без какого бы то ни было реального взаимодействия [6]. Соответственно, можно сказать, что встретив личность с экрана в реальной жизни, будет казаться, что вы давно знакомы. И вероятнее всего на несколько секунд покажется, что вы настолько близки, что можно подойти и просто пообщаться, однако спустя небольшой промежуток времени приходит осознание того, что на первый

взгляд близкий человек – это посторонняя личность, которая, по сути, не имеет к Вам никакого отношения.

Немного по-другому, но телевидение и интернет также соответствует теории «знакомомого незнакомца». Смотря на экран, мы наблюдаем за мимикой и жестами людей, сравнивая их со своими знакомыми, можно сделать выводы о характере человека. Однако всегда стоит помнить, что это лишь предполагаемый характер, а не реальность, многие зрители настолько близко принимают личность с экрана, что могут испытывать крайние чувства от любви до самой ярко выраженной ненависти. Данный феномен в наше время частое явление. Теория «знакомых незнакомцев» может объяснить поведение зрителя по отношению к объекту на экране.

Синергетический подход, который рассматривает «субъекта, который меняется в мире, который меняется», разрешает предложить способ рассмотрения ментальной организации субъекта, где существует ситуативный вариант модели Мира (или его фрагмента). При этом модель Мира содержит образ самого субъекта, возможно, и в неясной форме [5]. Это определение я использую для объяснения того, что субъект представляет мир вокруг себя и, даже если он рассматривает ситуацию без своего участия, то размышления о вариации происходящего будут субъективны, так как в любом случае будет присутствовать сознание субъекта.

Как интернет, так и телевидение могут расширить понимание данной теории, так как непосредственно в интернете можно узнать о человеке большую часть информации: место жительства, предпочтения в еде, семейное положение и т. д. Исходя из получаемой информации, можно составлять более полную и ясную картину про интересующую личность, так, знакомый незнакомец становится более значимым. Теория Милгрэма объясняет желание зрителя ежедневно просматривать аудиовизуальный продукт, так как восприятие новой получаемой информации становится более глобальной, зритель сопереживает и визуализирует жизнь «знакомомого незнакомца». Так, рассматривая данную теорию, как стратегию по созданию нового продукта, а также способ влияния на культуру общества, можно захватить большую аудиторию, так как там, где не хватает уровня информационной достаточности, там сработает проработанный образ «ведущего», который, став когда-то «знакомым незнакомцем» будет притягивать зрителя и давать необходимую подпитку эмоционального характера.

Список использованных источников:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь / Собр. соч. / – В. 6 т. – М.: Педагогика. – 1982. – Т. 2.
2. Квашина Т.А. Телевидение и общество / Этнокультурные факторы телевизионного дискурса. – 2011.
3. Мельничук М.М. Психологія і особистість. – 2017. – № 1. – С. 11.
4. Миргородская А.Л. Особенности и типология стилей речевого общения на отечественном телевидении.
5. Плющ О. Соціальна психологія. – 2011. – № 1. – С. 138.
6. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. – СПб.: Издательство Питер. – 2000. – Серия Мастера психологии.

Шершова Т.В.

аспірант,

Науковий керівник: Дячук В.П.

кандидат культурології, доцент,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРОТВОРЧА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ НАРОДНОПІСЕННОГО ВИКОНАВСТВА)

Питання ідентичності та ідентифікації – одні із найважливіших у культурології. Здавалося б, схожі, але зовсім різні поняття. Інтерес до цього питання виник ще наприкінці XIX століття.

Тема ідентичності українського пісенного виконавства у світовому просторі надзвичайно важлива, оскільки пісенна культура впливає на різні сфери формування особистості у суспільстві, вона виховує національний патріотизм та допомагає зміцнити самосвідомість.

Народна пісня відображає багатовікову історію українського народу, звеличує його мову, виховує емоційне сприйняття дійсності.

Українська музична культура чітко виражена у численних наукових працях етнографів і музикознавців, а саме: М. Грінченка, Ф. Колесси, В. Гнатюка та інших.

Національно-культурну ідентичність українців розглядали О. Гнатюк, Б. Черкес, М. Рябчук, В. Кремень, О. Забужко, І. Бойченко, О. Лісовий.

Історичні процеси розвитку музичного виконавства описані в наукових працях Б. Гнидь, В. Антонюк, Л. Корній, В. Сумарокова, Ю. Волощук, Л. Круль та ін., проте вищезгадані музикознавці не розглядають музичне виконавство як культурологічний феномен, що являється основним показником діяльності етносу.

Незважаючи на чисельність праць, які висвітлювали проблему культурної та колективної пам'яті, української музичної культури, питання щодо впливу народнопісенного виконавства на формування національної ідентичності залишається відкритим і недостатньо вивченим.

Вперше механізм культурної ідентифікації був розкритий в психологічній концепції З. Фрейда, який розглядався, як спроба дитини прийняти силу батька або матері (лідерів) і, таким чином, зменшити почуття страху перед оточуючим її світом.

Американський соціолог Г. Абрамсон запропонував типологію персоніфікації, які втілюють в собі наступні форми культурної ідентифікації:

- тип «традиціоналіста» – сюди належать культурні меншини;
- тип «прибульця» – неофіта;
- тип «вигнанця» – протилежний неофіту;
- тип «євнуха» – це люди, що позбавлені пам'яті про своє культурне минуле.

Опозицією до нормальної культурної ідентичності виступає поняття «маргінальність» – результат конфлікту із суспільними нормами [2].

«Національна ідентифікація – процес самоототожнення з нацією на основі будь-якого зв'язку, а також включення у власний світ й прийняття норм, цінностей та зразків цієї нації» [1, с. 43].

Звідси витікає ще декілька понять, зокрема: «національна самосвідомість» – що розглядається як стійка система понять та уявлень індивіда про самого себе, як про представника певної нації; етнічна самосвідомість – прилучення до культури своїх предків [1, с. 64, 68].

Отже, культурна ідентифікація – це відчуття людини всередині конкретної культури, визнання себе її учасником, прийняття відповідних норм та цінностей. Важливу роль у визначенні культурної ідентифікації відіграють звичаї, які згодом перетворюються на традиції.

Із самого початку українська національна культура й українська національна ідентичність були максимально наближені до самосвідомості, менталітету народних, селянських мас. І це стало вирішальним моментом у розумінні власне української національної ідентичності, адже в українській мові звучить незламна, співоча душа народу [4].

Е. Сміт виділяв такі найголовніші риси національної ідентичності, як: історична територія, або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять; спільна масова, громадянська культура та ін. [6, с. 23].

На думку І. М. Савицької «національна ідентичність – складне, органічне й історично зумовлене та сформоване явище, яке слід розглядати в єдності внутрішніх і зовнішніх зв'язків, спираючись на його витоки, традиції, особливості втілення і загальною культурною перспективою. Базисною основою цієї єдності є ідея державотворення, яка передбачає реалізацію та взаємодію таких принципів, як національної ідентифікації, історичності, етнічності та духовності» [5, с. 255].

Основу національної та культуротворчої ідентичності складає самоідентифікація особистості, визначення власної приналежності в процесі отримання етнокультурної інформації, пошуку архетипів, ідей, культурних інваріантів. Люди фіксують власну соціокультурну ідентичність за допомогою певних символів – мови, релігії, історії, способу існування, стилю одягу, звичаїв та обрядів, пісень і танців.

Вивчаючи процес національної ідентифікації, зокрема роль у цьому культурних традицій, О. Р. Копієвська, акцентує: «Культурні цінності, втілені в пам'ятках минулого, безсумнівно стають важливим чинником формування сучасної культури. При цьому вони повинні не тільки зберігатися, але й відтворюватися, знову і знову розкриваючи свій сенс для нових поколінь» [3, с. 199].

Українська народна пісня є невід'ємною складовою культури в цілому. Вона яскраво відображає норми та цінності нації, складає уявлення про конкретний історичний період, репрезентує традиції конкретного народу, формуючи соціокультурну ситуацію загалом.

А. Чик у ряді своїх наукових досліджень визначає важливість колективної пам'яті для єдності культурної спільноти та для актуалізації її історії. Саме культурна пам'ять виступає основним механізмом збереження національної цілісності, являється своєрідним переходом від минулого до сьогодення.

З цього слідує, що національна ідентичність безпосередньо пов'язана з минулим досвідом, пам'яттю, як реактуалізація культурно-історичного минулого нації [7, с. 63].

Сучасне українське суспільство зараз знаходиться у стані створення національних ідеалів на фоні глобальних ціннісних установок, проте досі це не призвело до однозначних уявлень та висновків, оскільки процес формування національної ідентичності складається з ряду аспектів – політичних, культурних та ідеологічних, а погляди істориків, культурологів, політиків та філософів дещо розмежовуються.

Яка роль відводиться народній пісні у процесі становлення національної ідентичності? Українська народна пісня представляє собою розмаїття жанрів словесно-музичного мистецтва – це побутові пісні, думи, балади, пісні календарно-обрядового циклу, голосіння, романси, історичні пісні. Окреме місце в історії культури України посідають весільні пісні. Тому стає зрозумілим вплив культурно-історичного досвіду на формування національної ідентичності. Народна пісня в цьому слугує одним із компонентів колективної пам'яті, яка здатна залучити основну масу населення України до почуття історичної приналежності та поваги до минулого.

Культурний спадок як продукт духовної культури минулого виступає скарбницею історичної пам'яті народу. Народна пісня, як зразок культурної пам'яті, щонайкраще відображає історичний процес розвитку будь-якої держави, оспівуючи всі моменти, які відбувалися на території країни, виславляє її національних героїв, висвітлює зміни в культурі та розповідає про побутове життя українців.

Отже, еволюцію народнопісенної культури в часопросторі ХХІ ст. можна розглядати в контексті світового та національного культуротворчого процесу, а саму українську народну пісню – одним із основних джерел національного відродження.

Список використаних джерел:

1. Баронин А. С. Этнопсихология: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2000. 116 с.
2. Гончарук Т. В. Культурологія: Навчальний посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 213 с.
3. Копієвська О. Р. Культурні традиції у формуванні національної ідентичності // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2014. Вип. 32. С. 194-201.
4. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. Видання 3-є, перероб. та доп. / За ред. І. І. Тюрменко. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 370 с.
5. Савицька І. М. Проблеми формування національної ідентичності через призму історичної пам'яті в сучасному суспільстві // Гілея: науковий вісник. 2014. Вип. 87. С. 255-257.
6. Сміт Е. Національна ідентичність [Текст]. [з англ. пер. П. Тарашук]. К.: Основи, 1994. 223 с.
7. Чик А. Колективна пам'ять як основа консолідації українства // Українознавство. 2016. 1 (18). С. 61-63.

МЕДИЧНІ НАУКИ

Будьонний П.В.

асистент,

ДЗ «Луганський державний медичний університет»;

головний лікар

Лисичанської обласної психіатричної лікарні

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ВПЛИВ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА СУЇЦИДАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ

Одним із перших науковців, який звернув увагу на соціальні фактори, що впливають на суїцидальну поведінку людини був Е. Дюргейм (1912 р.) в своїх роботах він зазначив, що вплив економічних криз і війни не можна ототожнювати. Але надалі висловлювались думки, що війни, на відміну від економічних криз, грають роль антисуїцидальних факторів [5]. Так само за даними французького вченого Г. Марселя, революції, що мали місце у Франції протягом ХІХ ст., зменшили кількість самогубств в той період часу, коли вони відбувались [9]. Пояснювався цей феномен тим, що створюються передумови для більшої згуртованості суспільства, знижуючи ймовірність ізоляції і відчуження його членів, «оживляють колективні почуття, пробуджують дух партійності і патріотизму, політичну віру і віру національну і, зосереджуючи індивідуальні енергії на здійсненні однієї мети, створюють в суспільстві – принаймні тимчасово – більш тісний згуртованість» [9].

На далі, ми зустрічаємо дослідження в яких вказується, що не всі політичні чи національні кризи надають такий вплив, а лише ті з них, які збуджують емоції, – і це доводить, що перед нами не помилка підрахунку, а явище соціально-психологічного порядку. Зазначалось, що французькі революції завжди сильніше відгукувались на кількість самогубств в Парижі, ніж в департаментах, хоча в рядах провінційної адміністрації вони викликали таку ж розгубленість, як і в рядах столичної. Але має місце однаково у переможців і у переможених, у тих, хто впроваджується в чужу країну, і у тих, хто відчуває вороже нашествя [16]. Мало того, в тих випадках, коли потрясіння дуже сильно, результати його дають себе відчувати довгий час по тому.

Л. Brezo, J. Paris, G. Turecki (2006) перерахували ряд психологічних факторів (сексуальне або фізичне насильство в дитинстві, підвищена емоційна реактивність, агресивні риси особистості, песимізм і втрата надії, низька самооцінка, психологічна закритість), які могли б у разі вираженого дистресу провокувати суїцид як вихід із ситуації [14].

Є практично аксіомою, що в періоди економічних спадів показники суїцидів збільшуються (Дюркгейм Е. (1912 р.); Грюнвольт М. (1927 р.); Лисицин Ю. П., Сахно А. В., (1988 р.); Pierce A., (1967 р.); Platt S. (1984 р.);

Crombie I. K. (1989 p. Farberow N. L., Kang H. K., Bullman T. A. (1990 p.)) [5; 7; 13; 15; 17]. Спади в світовій економіці в 1908, 1923, 1929–1933, 1937 рр. стали основним матеріалом для дослідників цього феномену початку ХХ століття, коли частота суїцидів в США була низькою під час I і II світових воєн, при наявності безробіття, але різко зросла в період Великої Депресії 1930-х років. У такі часи стресогенним і як наслідок суїцидогенним стає безробіття і невпевненість в завтрашньому дні [1; 2]. Доведено, що ризик суїцидів серед безробітних в 2-3 рази вище, ніж серед працюючих [15-17]. За даними I. Waldroni і J. Eyer (1975), зростання безробіття на 1% веде до зростання суїцидів на 4% [18].

На частоту самогубств впливають зміни в соціальній сфері у тій же мірі як і економічної. Так само, практично аксіомою стала думка про те, що суїцидентів набагато більше серед розлучених, самотніх і безробітних [9; 14-16]. Інші автори до спектру факторів, що впливають на рівень самогубств у суспільстві відносили економічний статус суспільства, рівень його культури, ступінь адаптації індивідуумів до соціуму [3; 4; 6; 10].

З точки зору медицини, війна – це травматична епідемія [6]. На відміну від війн ХVІІІ – початку ХХ століття, коли від війни страждало до 5% не задіяного в бойових діях мирного населення, залучення населення в сучасних бойових конфліктах зросло до 90%, які згодом вимагають спеціалізованої допомоги в наслідок негативного впливу психотравмуючих чинників [8].

За даними ВООЗ (інформаційний бюлетень квітень 2016 р.) вплив надзвичайної ситуації відбувається по соціальному (відсутність безпеки, поділ сім'ї, втрата засобів до існування і соціальної структури повсякденного життя, відсутність громадської підтримки тощо) і психологічного напрямку (занепокоєння, пов'язане з відсутністю інформації, печаль, дистрес та інше) [6-8].

Соціально-психологічна ситуація, що склалася в Україні, в «постсоціалістичний» період, призвела до змін в суспільній свідомості і розвитку соціально-стресових розладів у значної кількості громадян [3; 4; 6]. А психологічний вплив, антитерористичної операції, яка стрімко розвивається нашарувалась на проблеми регіону останніх 25 років і його етнокультуральні особливості. Згідно з результатами досліджень, в 70-80 роки голландського вченого Гірта Хофстеда, об'єктом дослідження якого стали громадяни 50 країн світу, населення нашого регіону відноситься до групи з високим рівнем колективізму, «зрівняльного підходу», неприйняття невизначеності, бажання поліпшити якість життя, але при цьому «нічого не міняти, щоб не стало гірше» [3; 7; 10; 12].

Важливим фактором впливу на населення стала інформаційно-психологічна складова гібридної війни [8]. Її мішенями стали базові цінності особистості, самосвідомість (менталітет, культура, мова спілкування), самоідентифікація (соціальна і рольова ідентифікація). Результат впливу на ці мішені проявився у відстороненні від суспільства окремих соціальних груп, які поставили свої цінності (як правило, протиправні), вище Закону та загальноприйнятих норм [8].

За даними Управління Верховного комісара ООН в Україні (2015 р.), за станом на 9 січня 2015 року в Україні налічувалося 633 523 внутрішньо переміщених осіб, крім того 590 653 особи з 1 січня 2014 року було змушені

виїхати за межі України [6; 11]. За даними Міністерства соціально політики від 18 серпня 2015 року через окупованій території на територію Луганської області підконтрольну Україні виїхало 210 900 осіб, з яких близько 75% пенсіонери, 12% діти і тільки 13% люди працездатного віку [6; 11].

Основна маса наукових досліджень в галузі психіатрії та психології при надзвичайних ситуаціях та військових конфліктах спрямовані на вивчення розладів адаптації, посттравматичного стресового розладу, реактивних станів, тоді як за даними ВООЗ (2012 р.) людям, у яких психічні розлади існували до надзвичайної ситуації, часто потрібна більша допомога, чим раніше.

На думку ВООЗ (інформаційний бюлетень № 383 квітня 2016 р.) Надзвичайні ситуації, незважаючи на їх трагічний характер і негативний вплив на психічне здоров'я людей, в той же час відкривають можливості для побудови більш ефективної системи охорони психічного здоров'я для всіх, хто потребує. Такі країни як Шрі-Ланка після цунамі 2004 року, Йорданія після припливу іракських біженців, окремі райони Сирії змогли використати ресурси які прийшли в країну та приділили більше уваги до проблемам психічного здоров'я населення спрямувавши увагу на зміцнення психічного здоров'я своїх служб охорони.

Виходячи з аналізу впливу психосоціальних чинників на психічне здоров'я в Україні І.Я. Пінчук зі співавторами (2016 р.) прийшли до висновків про необхідність і важливість координації спільної мультидисциплінарної роботи як на центральному, так і на місцевому рівні надавала би населенню різноманітну допомогу [11].

Список використаних джерел:

1. Амбрумова А.Г., Тихоненко В.А. Суицид как феномен социально-психологической дезадаптации личности // Актуальные вопросы суицидологии. Труды Московского НИИ психиатрии МЗ РФ. – Т. 82. – М. – 1978. – С. 6–28.
2. Амбрумова А.Г., Постовалова Л.И. Социальные и клиникопсихологические аспекты самоубийств в современном обществе // Обозрение психиатрии и медицинской психологии им. В.М. Бехтерева. – 1991. – № 1. – С. 26–38.
3. Андрейко М.Ф., Шатайло Н.А. Некоторые психологические особенности мотивации суицидального поведения // Медицинские исследования. – 2001. – Т. 1, вып. 1. – С. 108–109.
4. Варбан Є.О. Стратегії і прийоми психологічного подолання життєвих криз особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 8. – С. 7–9.
5. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд. – М.: Мысль, –1994. – 399 с.
6. Лінський І.В., Матузок Е.Г., Карамушка І.В., Ткаченко Т.В., Маліхіна Н.А., Марченко М.М., Сітенко Л.М. Статистичний аналіз незавершених самогубних спроб самоотруєння, скоєних харків'янами у 2014 році // Медична психологія, 2016. – № 2. – С. 47–51.
7. Лебедев Д.В., Назаров О.О., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Шевченко І.О. Психологія суїцидальної поведінки: Посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – Харків, 2007. – 129 с.
8. Маркова М.В. Інформаційно-психологічна війна: медико-психологічні наслідки та стратегії протидії / М.В. Маркова // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2016. – № 4. – С. 6–10.
9. Марсель Г. К трагической мудрости и за её пределы // Самосознание европейской культуры XX века. – М. – 1991. – С. 352–366.

10. Омелянович В.Ю. Аналіз соціально-психологічних та психологопсихіатричних аспектів аутодеструктивної поведінки співробітників органів і підрозділів внутрішніх справ // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. ст. – ДІВС. – № 1. – 1999. – С. 262–269.
11. Пінчук І.Я., Степанова Н.М., Колодежний О.В., Здорик І.Ф. Аналіз системи охорони психічного здоров'я країни – членів Європейського союзу та України // Архів психіатрії – Т. 22. – № 2 (85). – 2016. – С. 28–39.
12. Тимченко О.В. Структура суїцидальної поведінки // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – Харків: ХВУ, 2001. – Вип. IX. – С. 143–146.
13. Шнейдман Э. Душа самоубийцы: Пер. с англ. – М.: Смысл, 2001. – 315 с.
14. J. Brezo, J. Paris, G. Turecki Personality traits as correlates of suicidal ideation, suicide attempts, and suicide completions: a systematic review // Acta Psychiatrica Scandinavica 2006. – 113 (3), – P. 180–206.
15. Farberow N.L., Kang H.K., Bullman T.A. Combat experience and post servise psychosocial status as predictor of suicide in Vietnam veterans // Journal of Nervou and Mental Disease. – 1990. – V. 178. – P. 32–37.
16. Miller T.W., Martin W.& Spiro K. Traumatic stress disorder: Diagnostic and clinical issues in former prisoners of war // Comprehensive Psychiatry. – 1989. – V. 30. – P. 139–148.
17. Shneidman E. Suicide notes reconsidered // Psychiatry. 1973 b. 36. P. 379–395.
18. Waldron, I., Eyer, J. Socioeconomic causes of the recent rise in death rates for 15-24 year olds. Soc. Sci. Med. 9: 383–396, 1975.

Власенко А.А.

аспирант,

*ГВУЗ «Университет менеджмента образования»
Национальной академии педагогических наук Украины*

ПСИХОПАТОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЯЗВЕННОЙ БОЛЕЗНИ ЖЕЛУДКА И ДВЕНАДЦАТИПЕРСТНОЙ КИШКИ

Изучение влияния личностно-психологических факторов на соматическое здоровье – перспективное направление научных исследований. На современном этапе развития медицины учет индивидуально-психологических особенностей личности пациента, его психологического состояния в процессе осуществления профилактических, лечебных и реабилитационных мероприятий – обязательный компонент повышения их эффективности.

Язвенная болезнь желудка и двенадцатиперстной кишки традиционно относится к группе психосоматических заболеваний, в патогенезе которых важную роль играют психологические особенности больных.

Актуальность исследований психопатологических аспектов язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки, как находящихся в мейнстриме психосоматических медицинских исследований, рассматривающих человека как комплекс психологических и физиологических компонент, очевидна.

Цель работы – на основе анализа современных исследований психопатологического аспекта язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки определить важные сегменты и направления в изучении данной проблематики.

Л. Н. Собчик определяет психосоматические расстройства, как «физиологические расстройства, которые рассматриваются на фоне выраженной эмоциональной напряженности в результате не вытесненной в подсознание (как при неврозе) и не отреагированной вовне (как при психопатии) агрессии» [7, с. 267].

Психосоматические расстройства в их гастроэнтерологической части рассматривал ряд отечественных исследователей [1; 8; 9], однако, на наш взгляд, в части обобщающего анализа современных исследований в изучении язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки проблематика освещена недостаточно.

Хотелось бы обратить внимание на диссертационные исследования влияния психогенного фактора на возникновение и протекание язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки следующих авторов:

- М. Х. Карамян – изучение системы представлений о себе, эталонов межличностного оценивания социальных норм, динамики тенденций межличностного общения пациента до и после начала заболевания, а также выявление иных социально-психологических факторов, влияющих на возникновение и протекание язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки, разработка методики по их коррективке [3];

- Е. А. Слюсарева – определение особенностей психологического и соматического статуса больных язвенной болезнью желудка и двенадцатиперстной кишки в зависимости от алекситимии, механизмов влияния психологических и некоторых соматических факторов на клиническое течение болезни, медикаментозная коррекция психологического статуса больного в зависимости от уровня алекситимии мелатонином, разработка модели психофармакологической коррекции психосоматического статуса пациента [6];

- Т. В. Дмитриевой – изучение клинко-психологических соотношений (алекситимии, депрессии, личностной и ситуативной тревожности) у больных осложненной язвенной болезнью и разработка подходов к их коррекции в комплексе с применением даларгина [2];

- И. А. Подъяпольской – комплексная оценка психоэмоционального статуса у больных язвенной болезнью желудка и двенадцатиперстной кишки в фазе обострения, его зависимость от пола пациента (преобладание ипохондрического, ригидного и социально-дезадаптированного профилей у мужчин и истерического и тревожно-истерического профилей у женщин), течения болезни, локализации язвенного дефекта, частоты обострений, качества жизни, а также разработка методик применения флуоксетина (антидепрессант), тофизопама (анксиолитик), гидроксизина (транквилизатор) в комплексном лечении данных пациентов [4];

- Е. А. Северовой – определение типологии и динамики пограничных психических расстройств у пациентов с осложненными формами язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки в зависимости от метода лечения (оперативного / консервативного), определение факторов риска осложненного течения болезни на основе психопатологических, психологических и социально-демографических характеристик [5].

М. В. Вульф описывает (приводится по Л. Н. Собчик) возникновение и развитие язвы желудка, как результат стойкого атавистического рефлекса на агрессию, закрепившихся тогда, когда дикое человеческое существо пожирало поверженную жертву. В результате агрессивного противодействия, жесткого спора «желудок в связи с приливом крови продуцирует избыток желудочного сока, который приводит к разрушению стенок самого желудка, то есть к образованию язвы» [7, с. 270]. В рамках модели смешанного типа реагирования, происходит сдерживание агрессии – то есть человек испытывая агрессию, подсознательно желает пожрать объект этой агрессии, но сделать этого не может из-за цивилизационных запретов. Поскольку именно смешанный тип реагирования лежит в основе психосоматических заболеваний, то алгоритмическое описание М. В. Вульфа органически дополняет общие представления психосоматической медицины.

Выяснено, что в язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки важной компонентой является психогенный фактор. На процесс возникновения и протекания болезни оказывают существенное влияние социально-психологические факторы (система представлений о себе, тенденции межличностного общения и др.). В течении болезни часто возникает алекситимия, депрессия, личностная и ситуативная тревожность, а в стадии обострения – преобладание ипохондрического, ригидного, социально-дезадаптированного профиля у мужчин и истерического, тревожно-истерического у женщин. Определено, что осложненная форма язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки может инициировать пограничные психические расстройства у пациентов с преимущественно оперативным методом лечения, а пограничные психические расстройства, в свою очередь, могут служить фактором осложнений данной болезни.

Выявлено, что психопатологический аспект язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки определяется стойким атавистическим рефлексом человека на агрессию, который соответствует модели смешанного типа реагирования.

Определено, что включением в комплекс профилактических, лечебных мероприятий мелатонина, флуоксетина, тофизопама, гидроксизина, а также соответствующих психотерапевтических методик, достигается благоприятный терапевтический эффект.

Определена перспективность комплексного изучения язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки, как совокупности психопатологических и патофизиологических факторов.

Список использованных источников:

1. Блага О. С. Проблема психосоматичного статусу хворих на пептичну виразку шлунка у практиці сімейного лікаря / О. С. Блага, І. В. Чопей, П. П. Добра [та ін.] // Міжнародний медичний журнал: матер. II з'їзду лікарів загальної (сімейної) практики України (Харків, 25-26 жовтня 2005 р.). – Харків: ХМАПО, 2005. – С. 174.
2. Дмитриева Т. В. Особенности течения и терапии осложненной язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки у больных с психосоматическими расстройствами: дис. ... канд. мед. наук: 14.00.05 / Дмитриева, Татьяна Владимировна. – Воронеж, 2005. – 103 с.

3. Карамян М. Х. Социально-психологические особенности личности при психосоматическом заболевании (на примере язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки): автореферат дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Карамян Мариэтта Хачатуровна. – Ташкент, 2000. – 21 с.
4. Подъяпольская И. А. Особенности психоэмоционального статуса и качество жизни у больных язвенной болезнью желудка и двенадцатиперстной кишки в фазе обострения, медикаментозная психокоррекция: дис. ... канд. мед. наук: 14.00.05 / Подъяпольская Ирина Александровна. – Барнаул, 2006. – 176 с.
5. Северова Е. А. Пограничные психические расстройства у больных с осложненными формами язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки: дис. ... канд. мед. наук: 14.00.18 / Северова Екатерина Александровна. – Москва, 2006. – 117 с.
6. Слюсарев Е. А. Оценка психосоматического статуса при язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки и оптимизация его коррекции): дис. ... канд. мед. наук: 05.13.01 / Слюсарев Евгений Александрович. – Воронеж, 2003. – 137 с.
7. Собчик Л. Н. Психодиагностика в медицине / Л. Н. Собчик – Москва.: Типография «Новости», 2007. – 416 с.
8. Степанов Ю. М. Психосоматичні розлади у хворих гастроентерологічного профілю та їх медикаментозна корекція [Електронний ресурс] / Ю. М. Степанов, І. М. Кононов // Здоров'я України Інфомедіа № 112, лютий, Загальтерапевтичний номер – 2015. – Режим доступу: <http://health-ua.com/article/18411-psihsomatichn-rozladi-u-hvorih-gastroenterologchnogo-proflyu-ta-h-medikame>.
9. Хаустова О. О. Нейроімуноендокринологія: сучасний погляд на психосоматичний діалог людини зі стресом / О. О. Хаустова, Р. А. Сингатулін // Ліки України. – Львів. – 2017. – № 1 (207). – С. 10-16.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Бондаревська О.М.

аспірант,

*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ СКЛАДОВИМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ТА ЇХ КОМПОНЕНТАМИ

Забезпечення економічної безпеки регіону як елемента системи економічної безпеки держави повинно здійснюватися з урахуванням внутрішніх зв'язків між складовими економічної безпеки та їх компонентами, що дозволить не лише виявити та систематизувати причини впливу, а й скоригувати причинно-наслідкові зв'язки. Для цього доцільно дослідити основні взаємозв'язки показників економічної безпеки та їх вплив на загальний рівень економічної безпеки регіону.

Основним показником, який характеризує стан регіональної економіки є валовий регіональний продукт. Його зростання призводить до загального пожвавлення економіки, нарощення обсягів виробництва, зростання платоспроможного попиту населення, підвищення конкурентоспроможності товарів на зовнішніх ринках та зниження рівня споживання іноземних товарів, збільшення надходжень іноземних інвестицій в економіку країни, достатнього фінансування соціальної сфери та регіональних програм [4]. Дані процеси викликають до зростання попиту на національну валюту і зумовлюють її зміцнення.

Збільшення капітальних інвестицій викликає приріст реального ВРП, в тому числі в розрахунку на одного економічно активного мешканця, що супроводжуватиметься економічним зростанням регіону. Вкладення інвестицій у старі технологічні рішення та традиційні напрями не приносять достатнього прибутку або взагалі обертаються збитками, знеціненням капіталу [1]. Подальший розвиток можливий лише за рахунок впровадження інновацій: збільшення частки підприємств, що впроваджують нові сучасні технології та частки інноваційної продукції позитивно впливає на збільшення обсягів реального ВРП.

Збільшення обсягів експорту товарів і послуг супроводжується зростанням доходів підприємств-експортерів, збільшенням відрахувань до бюджету, збільшенням інвестицій, та, як наслідок, прискоренням темпів зростання реального ВРП. Збільшення обсягів імпорту супроводжується витісненням вітчизняних товарів і послуг з внутрішнього ринку та посиленням імпортової залежності економіки регіонів, критична залежність від імпорту енергоносіїв та

окремих видів продукції впливають на низьку конкурентоспроможність вітчизняних товарів.

Збільшення середньої заробітної плати в регіоні супроводжується збільшенням доходів місцевих бюджетів за рахунок збільшення бази оподаткування ПДФО. В той же час, збільшення доходів бюджету за рахунок збільшення податкових надходжень зменшує наявний дохід суб'єктів господарювання і домогосподарств та за звичного споживання зменшує заощадження і, як наслідок – інвестиції, що призводить до зменшення сукупного попиту, та є свідченням нелінійності економічних процесів. Проте, збільшення видатків бюджету на інвестиції, а не на споживання, сприяє зростанню темпів приросту реального ВРП, уповільненню приросту інфляції.

Збільшення чисельності найманих працівників забезпечує приріст реального ВРП та позитивно впливає на всі види економічної діяльності регіону, супроводжує зменшення рівня безробіття, в т. ч. тривалого працевдатного населення. Скорочення населення, його старіння, збільшення навантаження на його працюючу частину, посилення міграційних процесів призводять до зменшення доходів місцевих бюджетів за рахунок скорочення податкових надходжень, посилюють соціально-політичну напруженість в суспільстві [2].

Незважаючи на значну кількість показників, які враховуються в процесі оцінювання економічної безпеки регіону, не всі вони суттєво впливають на стан економічної безпеки регіону. Тому виникає необхідність дослідження причин та чинників впливу на рівень економічної безпеки регіону та взаємозв'язків між її складовими [3].

За результатами розрахунків побудовані рівняння множинної регресії, які відображають залежність інтегральної оцінки економічної безпеки регіону від інтегральних оцінок її складових. Найбільший вплив на рівень економічної безпеки регіону мають інвестиційно-інноваційна та демографічна безпеки (рис. 1).

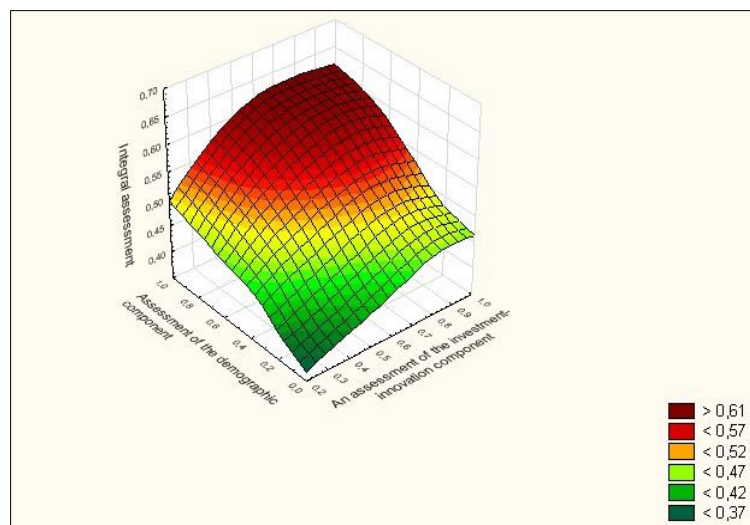

Рис. 1. Залежність інтегральної індексу економічної безпеки від інвестиційно-інноваційної та демографічної складової

Динамічні зміни сучасної економіки, порушення рівноваги, загально-політична нестабільність негативно впливають на забезпечення економічної безпеки регіонів. Своєчасна ідентифікація, моніторинг, оцінювання впливу негативних чинників і загроз на економічну безпеку та запобігання їх реалізації є одним із пріоритетних завдань регіональної політики, оскільки від рівня безпеки окремих територій і розвитку їх економічного потенціалу безпосередньо залежить економічна безпека держави.

Список використаних джерел:

1. Бабець І.Г. Стратегія економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва України в умовах євроінтеграції / І.Г. Бабець. – дисертація на здобуття наукового ступеня д.е.н., Київ. – 2013. – С. 400.
2. Онищенко В.О., Завора Т.М., Чепурний О.В. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
3. Онищенко С.В. Системні взаємозв'язки бюджетної безпеки в умовах фінансової глобалізації / С.В. Онищенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. – 2016. – Том 24, випуск 7 – 237-243 с.
4. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики – аналітичний звіт. – Електронний ресурс. Режим доступу: www.surdp.eu.

Стайкуца С.В.

к.ф.н., доцент;

Седов К.С.

ведучий спеціаліст кафедри,

Одесская национальная академия связи имени А.С. Попова

Глушейко В.С.

інженер-проектировщик,

ООО «Агент СБ»

АНАЛИЗ ДЕФИНИЦИЙ ПОНЯТИЯ ВИДЕОАНАЛИТИКА

Международная и украинская нормативно-правовая документация не дает единого определения понятия «видеоаналитика». При этом разную формулировку этого понятия дают С. Н. Ярышев [1], В. Э. Баумтрог и В. Г. Пирогов [2], британская ассоциация индустрии безопасности BSIA [3] и отраслевая международная организация ONVIF[4].

Так, согласно [1], видеоаналитика – это раздел цифровой обработки видеoinформации, который позволяет получать из видеопотока информацию, относящуюся к изображению в целом или к отдельным его элементам, а также улучшать визуальное восприятие видеопотока. Также, согласно данного источника, видеоаналитика – технология компьютерного анализа видеоданных

с целью получения систематизированной информации об объекте наблюдения без участия оператора.

В. Э. Баумтрог и В. Г. Пирогов [2] характеризуют понятие «видеоаналитика» как аппаратно-программное обеспечение или технологию, использующие методы компьютерного зрения для автоматизированного сбора данных на основании анализа потокового видео (видеоанализа).

Проблематика определения этого понятия лежит в плоскости того, что понятие «видеоаналитика» часто путают с «машинным зрением», «компьютерным зрением», «компьютерным анализом», а в некоторых случаях – с понятием «обработка видеoinформации» [5].

Британская ассоциация индустрии безопасности (BSIA) дает понятию «видеоаналитика» определение, как: «анализ видеоконтента, также известный как интеллектуальный видеоанализ, является названием автоматического анализа систем телевидения замкнутого контура для создания полезной информации о контенте» [3]. Согласно нормативно-правовой базе Великобритании системы видеонаблюдения рассматриваются, как CCTV [6], что ограничивает понятие для использования в распределенных системах. Также не раскрыто понятие «полезной информации». Организация ONVIF в своих документах определяет видеоаналитику, как «алгоритмы, используемые для оценки видеоданных по смыслу содержания» [4]. Однако, видеоаналитика не состоит только из алгоритмов, а также – детекторов, ПО и других составляющих, предназначением которых является, в первую очередь, помощь оператору в концентрации внимания на важных событиях. Безусловно, существуют средства, результат работы которых не требует участия человека, но оценка их работы может быть дана лишь человеком на различных этапах жизненного цикла системы видеонаблюдения.

Учитывая вышесказанное в отношении понятия «видеоаналитика», предлагаем авторское видение этого определения. Итак, видеоаналитика (или «анализ видеоизображений» от англ. VCA – video content analysis) – это средство программно-аппаратной обработки и (или) анализа видеоизображений, которое является составляющей частью технических средств защиты информации и служит для получения систематизированной информации из потока видеоданных, по заранее установленным условиям обработки и (или) анализа.

Опираясь на данное определение, а также нормативно-правовую базу Украины [7], видеоаналитику следует рассматривать как логический компонент технических средств охраны.

Стоит отметить, что в ряде научных источников классификация видеоаналитики представляется как набор ее функций [8]. При этом следует дополнить классификацию и показать ее расширенный формат. Приведем полную классификацию видеоаналитики.

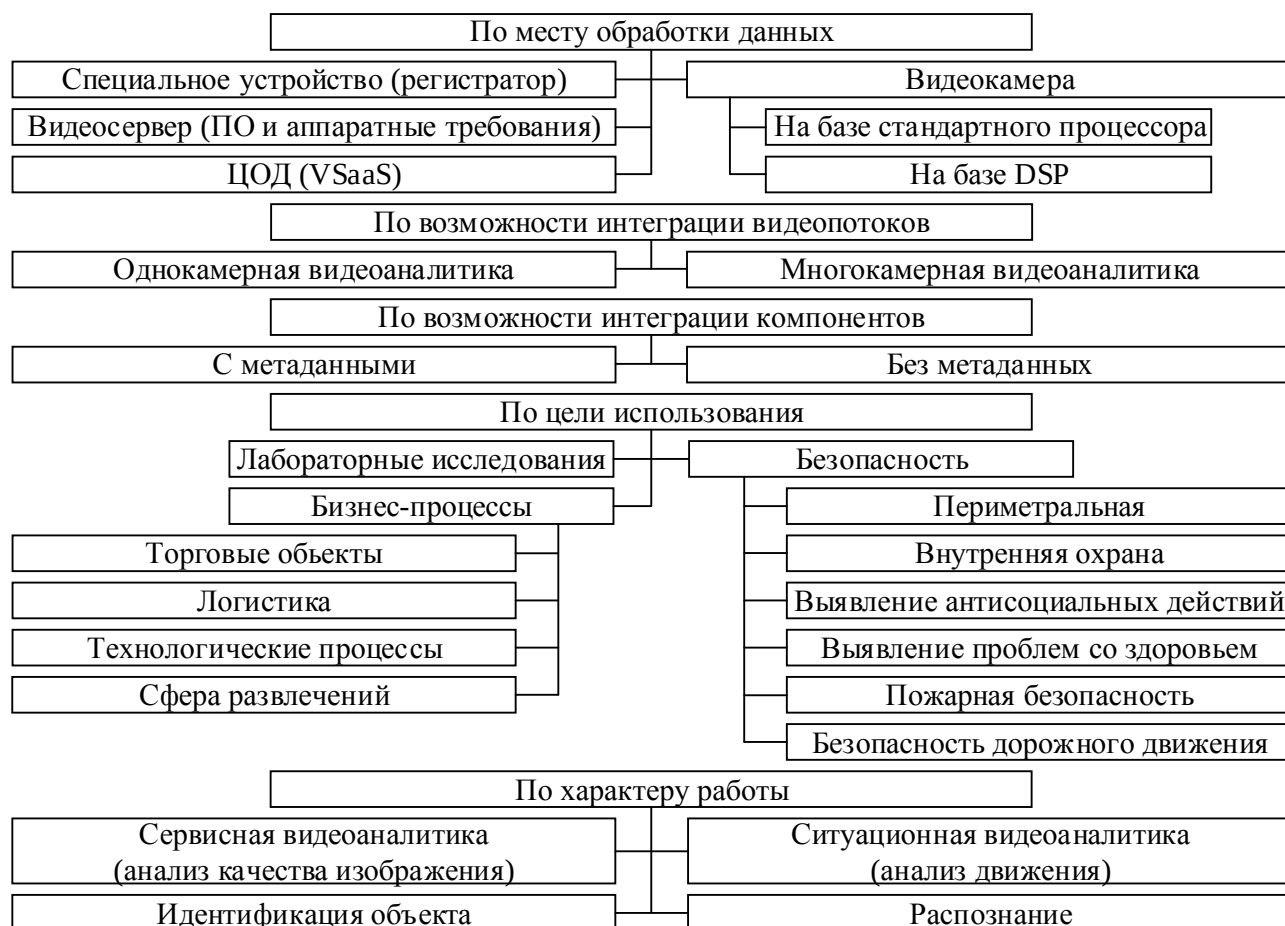

Рис. 1. Классификация видеоаналитики

С позиции объекта охраны видеоаналитическая обработка потока может производиться физически на:

- видеокамерах, т. н. «децентрализованная видеоаналитика» (вычислительные мощности могут быть реализованы на стандартном процессоре, либо на отдельном DSP);
- специализированных устройствах (видеорегистраторах и т. д.);
- на видеосервере (в данном случае имеется в виду программное обеспечение и аппаратная составляющая);
- вне пределов объекта охраны (внешний ЦОД, «облачные» решения).

Для объединения централизованных и децентрализованных систем, либо систем с компонентами разных производителей используют метаданные.

Метаданные – информационное описание соответствующего видеоизображения, или его, сколько угодно малого, фрагмента, которое имеет понятную структуру, может использоваться для интеграции разных видеоаналитических средств, а также описывает заданный параметр(ы) видеоизображения, его позицию в кадре и период его нахождения времени в кадре.

Некоторые видеоаналитические средства позволяют интегрировать информацию с нескольких видеопотоков. Так, в периметральной видеоаналитике используют геолокационную привязку камер для слежения за передним планом и возможностью получить полную информацию о маршруте объекта. Исполь-

зование видеоаналитики наиболее распространено в сфере безопасности объектов, поэтому часто выделяют некоторые ее виды – «периметральная», «выявление асоциальных действий» и т. д., Также часто видеоаналитика классифицируется по типам применяемых детекторов.

Детектор видеоаналитики – это программный модуль обработки видеоизображений (или комплекс математических алгоритмов), который представляет собой средство решения форматизированной задачи, путем анализа последовательности видеокадров. Задачи, поставленные перед детектором видеоаналитики, могут как стандартными – детекция движения, пересечение линии, так и сложными – детекция драки, детекция упавших людей и т. д.

Детекторы состоят из алгоритмов, которые применяются к решению формализованной задачи и могут отличаться у разных производителей. Например, А. Б. Алпатов и П. В. Бабаян в [9] приводят следующую иерархию уровней обработки видеопотока для «детектора слежения за объектом»:

Рис. 2. Иерархия уровней обработки видеопотока для детектора слежения

Предложенное в работе определение понятия «видеоаналитика» дает комплексное и расширенное видение с учетом тех задач, которые решают современные системы видеонаблюдения.

Список использованных источников:

1. Ярышев С. Н. Цифровые методы обработки видеoinформации и видеоаналитика / С. Н. Ярышев. – Санкт-Петербург, 2011. – 83 с.
2. Баумтрог В. Э. К вопросу о возможностях современных интеллектуальных систем видеонаблюдения / В. Э. Баумтрог, В. Г. Пирогов // Вестник Барнаульского юридического института МВД России. – 2017. – № 1. – С. 212–215.
3. An introduction to video content analysis – industry guide. // British Security Industry Association. – 2016. – № 2. – С. 262–274.
4. Video Analytics Service Specification. Ver. 2.10. – ONVIF. 2011.
5. Лукьяница А. А. Цифровая обработка изображений / А. А. Лукьяница, А. Г. Шишкин. – Москва: Ай-Эс-Эс Пресс, 2009. – 518 с.
6. BS 8418:2015 Video surveillance systems for use in security applications. Application guidelines. – Corrigendum: BSI. 2015.

7. ДСТУ 3396.2-97. Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення: – Чинний від 1998-01-01. – К.: Держстандарт України. 1997.
8. Забашта А. Ю. Функции видеоаналитики, анализ архитектур систем видеоаналитики / А. Ю. Забашта, С. А. Скорикова // Цифровая Обработка Сигналов. – 2017. – № 7.
9. Алпатов Б. А. Методы обработки и анализа изображений в бортовых системах обнаружения и сопровождения объектов / Б. А. Алпатов, П. В. Бабаян // Цифровая Обработка Сигналов. – 2006. – № 2. – С. 45–51.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

РОЗВИТОК АБО КОРЕКЦІЯ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ – ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВІДМІННОСТІ, ВІДМІННОСТІ ПІДХОДІВ

Адлерівський стильовий підхід в психології переживає період активного розвитку. В когнітивістиці даний підхід оформився у вигляді уявлення про когнітивні стилі особистості. М. О. Холодна вказуючи на інноваційність когнітивно-стильового підходу, водночас констатує деякий «понятійний безлад» [3, с. 96-98], пов'язаний, певно, з проходженням початкового (екстенсивного) періоду розвитку даного напрямку. Робота по внесенню ясності та впорядкування термінології, понятійної бази в даній галузі є своєчасною і актуальною.

Метою роботи є аналіз, дослідження понять таких термінів, як розвиток когнітивного стилю особистості і корекція когнітивного стилю особистості, на предмет відповідності загальній теоретичній основи вчення про когнітивні стилі.

Важливе місце в системі наукових знань займає її терміносистема (мова професійної комунікації), що багато в чому визначає її функціонування і розвиток. О. І. Голованова відзначаючи першочергову значущість когнітивних функцій терміна, розглядає його «в якості динамічного утворення, включеного в процес професійного пізнання і професійної діяльності» [1, с. 14]. В світлі даних уявлень термін (і поняття що співвідноситься з ним) дисонуючий науковій теоретичній базі, в яку його інтерпольовано, підлягає більш ретельному розгляду, на предмет його відповідності.

В останні роки в наукових роботах часто використовується термін «розвиток когнітивного стилю». Розвиток розуміється, як динамічна зміна характеристик від певного негативу до позитиву. Однак слід зазначити, що стильова система в психології, введена А. Адлером («стиль життя»), з самого початку передбачалася, як система біполярна, безоціночна [4]. В цьому полягала її принципова, революційна відмінність від систем уніполярних, які передбачають оціночні шкали і, відповідний рух по ним в сторону розвитку або навпаки. М. О. Холодна зазначає, що «в рамках проблематики когнітивних стилів, мабуть, вперше була заявлена можливість переходу від уніполярних психологічних вимірів до біполярних і, відповідно, від рівневих критеріїв (низькі – високі показники) до типологічних (показники одного типу – показники іншого типу) в оцінці індивідуальних інтелектуальних можливостей» [3, с. 43].

В зв'язку з вищевикладеним стає зрозумілим, що термін розвиток і термін когнітивний стиль дисонують в своїй понятійній складовій, відповідно таке поняття, як розвиток когнітивного стилю особистості не є коректним.

З іншого боку, особистість людини – це цілісна, психодинамічна система і когнітивний стиль часто корелюється з іншими, не стильовими характеристиками. Наприклад – з інтелектуальними здібностями [2]. Зрозуміло, що в такому випадку ми маємо справу з корекцією когнітивного стилю з метою розвитку іншої психологічної характеристики (інтелектуальних здібностей, адаптаційних здібностей тощо). Тобто в разі впливу на когнітивний стиль особистості з метою його зміни, на наш погляд, правильно вказувати на його корекцію.

Отже з'ясовано, що когнітивний стиль, на відміну від уніполярних систем, будучи системою біполярною є системою безоціночною. Встановлено, що поняття розвитку в застосуванні до когнітивного стилю не є коректним, а поняття корекції – є. Визначено перспективність робіт щодо вдосконалення терміносистеми когнітивних стилів.

Список використаних джерел:

1. Голованова Е. И. Когнитивное терминоведение: проблематика, инструментарий, направления и перспективы развития // Вестник Челябинского государственного университета. № 24 (315). Филология. Искусствоведение. Вып. 82 – Челябинск, 2013. – 13-18 с.
2. Тесля М. А. Структура и динамика интеллектуальных способностей и когнитивных стилей в учебной и профессиональной деятельности: дис. ... канд. психол. Наук: 19.00.01 / Тесля Мария Александровна – Москва, 2001. – 213 с.
3. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / М. А. Холодная – Санкт-Петербург: Питер, 2004. – 384 с.
4. Adler A. Menschenkenntnis (1927) herausgegeben von Karl Heinz Witte / A. Adler. – Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, 2015. – 230 p.

Грузинська І.М.

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Інтенсивність суспільних змін та породжена ними стрімка динаміка розвитку особистості ставить нові вимоги до виховання нової людини ХХІ століття. Розвиток творчості в сучасних інтеграційних умовах стає обов'язковим атрибутом будь-якого виду діяльності. Проблема виховання інноваційної особистості, яка здатна генерувати нові ідеї, приймати сміливі рішення, знаходити вихід із нестандартних ситуацій та відходити від шаблонного мислення стає суспільним замовленням та актуальною вимогою сьогодення.

Відповідно до цього, виникає потреба культивування творчості, починаючи від дошкільного віку та впродовж всього життя.

Проблема розвитку творчості та створення умов для її розвитку – предмет численних досліджень вчених-психологів (Д. Гілфорда, Є. П. Торренса, С. А. Мідника, Р. Ділтса, К. Роджерса, В. Н. Дружиніна, В. С. Юркевича, А. М. Матюшкіна, Я. А. Пономарьова, С. Л. Рубінштейна, Д. Б. Богоявленської, Т. А. Баришевої, Л. С. Виготського, Б. М. Теплова, П. Едварса та ін.), більшість з яких дійшли спільного висновку про те, що здібність до творчості властива не лише обдарованим людям.

Концептуальною для нашого дослідження є теза В. О. Моляко, згідно з якою здатність до творчості закладена в кожній людині [3]. Завдяки її стимулюванню та цілеспрямованому розвитку можна підвищити ефективність продуктивної творчості. Адже елемент творчості присутній у всіх сферах життєдіяльності дитини та ампліфікує її розвиток.

Такі вчені як Н. Ветлугіна, О. Дьяченко, Т. Комарова говорять про важливість художньої творчості дошкільників; Л. Венгер, О. Запорожець, В. Котирло, Н. Лейтес, О. Проскура – досліджували пізнавальну та перцептивну діяльність; А. К. Тарасова, Б. Теплов досліджували прояви музичної творчості дітей; Богущ, Н. Гавриш, Л. Калмикова, Т. Піроженко – комунікативно-мовленнєву діяльність [4].

Дослідження вчених Л. Венгера, Л. Виготського, О. Запорожця, Г. Костюка та ін. говориться про формування ієрархії системи психічних якостей особистості [2]. Вченими було створено концепцію ампліфікації розвитку дитини, відповідно до якої, головним елементом, який впливає на розвиток особистості є знання про особливості етапів дошкільного віку. Відповідно до концепції, центральним психологічним новоутворенням в дошкільному віці є уява, а в старшому дошкільному віці – творча уява.

Тому, виникає необхідність сприяти формуванню психічних процесів і якостей, які інтенсивно розвиваються в старшому дошкільному віці, і без яких не обійтися зрілій особистості. При цьому чи не найважливішим компонентом, який видається нам базовим, при формуванні творчої особистості є її творча уява.

Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку потребує розробки відповідної моделі програми психологічних умов розвитку творчої уяви старших дошкільників, авторський варіант якої нами представлено.

Одним із ключових елементів комплексу запровадження програми є розроблене нами розвивально-ігрове видання «Крок до творчості», яке видано під адаптованою назвою «Пошуки подарунків для іменинниці» [1]. Метою його запровадження є забезпечення оптимальних умов розвитку творчої уяви та створення позитивного емоційного настрою.

Під час роботи із журналом присутня нерегламентованість правил поведінки, дитині надається максимальна свобода, підтримується її ініціативність та будь-які творчі прояви. Головне завдання, в даному контексті – відсутність жорстких правил для уникнення гальмування творчої діяльності.

Виконання завдань розміщених в журналі здійснюється в ігровій формі. Всі завдання пов'язані однією змістовою подією (підготовка до дня народження

мавпочки Льолі). Цей прийом викликає інтерес та мотивацію до вирішення поставлених завдань. При розробці змісту завдань, ми виходили із визначених нами наступних психологічних умов: підкріплення актів творчої уяви відтворенням образів уяви в продуктах діяльності дитини; екстеріоризація результатів творчої уяви шляхом їх проговорювання та обговорення; психологічна безпека та забезпечення позитивного емоційного підкріплення.

Крім зазначених психологічних умов, завдання даної методики сприяють загальному розвитку таких пізнавальних процесів, як пам'ять, увага, мовлення, мислення.

Розроблений нами журнал упорядкований за такими кроками:

1. Ознайомлення із головним персонажем (мавпочка Льоля), створюється позитивний настрій, відбувається підготовка мислення дитини до подальшої творчої роботи. Відповідно про нашої програми розвитку, реалізується мотиваційно-пізнавальний етап. Завдання дорослого – дати якомога більше інформації дітям, викликати інтерес та забезпечити розуміння дітьми змісту творчого завдання.

2. Наступний елемент завдання – це ознайомлення із новими персонажами сторінок журналу та виконання творчих завдань, а саме: методика «Ібіс» – створення творчої та робочої атмосфери, розвиток кольоросприймання та дрібної моторики рук. Методика «Слоненятко» націлює дитину на творчу роботу та за допомогою аналізу і поєднання наочних предметів, спрямовує на створення нового оригінального продукту, на основі нестандартного бачення нового у відомому, підтримує інтерес до гри, розвиває увагу та мотивує до подальшої творчої діяльності. Методика «Жираф» – сприяє розвитку умінь концентрувати увагу та виявляти гнучкість мислення, для відсіювання не раціональних шляхів вирішення задачі. При створенні завдання «Тукан», ми врахували соціально-комунікативний компонент. Завдяки віршованій формі та яскравості подання стимулюється інтерес дитини та створюється сприятливий психологічний клімат. Під час виконання завдання розвивається пізнавальна активність, яка є головним компонентом пізнавальної мотивації та механізмом розвитку творчої уяви. Завдання «Папуга» передбачає вибір зображених предметів відповідно до їх призначення та спрямоване на розвиток уваги і уяви.

Методика «Фламінго» покликана розвинути творчу уяву, стимулювати мовлення та нестандартні підходи до створення усного опису. Відзначимо, що запровадження зазначеної методики, виходячи з її новизни та неапробованості, ми розпочали з проведення відповідного пілотного експерименту. Апробація здійснювалась як в системі дошкільної, так і початкової освіти та підтвердила відповідність даної методики віковим особливостям та завданням як на розвиток мислення, мовлення, уваги, уяви, так і на розвиток творчої уяви зокрема. Окрім цього, проведений пілотний експеримент підтвердив ефективність використання аналізованої методики як з дітьми дошкільного віку, так і учнями початкових класів.

Методика «Тигрєня» – покликана забезпечити розвиток здатності до знаходження різноманітних варіантів ідей у проблемній ситуації, здатності до нестандартного розв'язання завдань, які постають перед дитиною.

3. Підсумовує зміст розвиваючого комплексу методика «Подарунки для Льолі», яка характеризується як узагальнююча складова роботи з розвитку творчої уяви. Включає актуалізацію творчої уяви, творчої активності, творчої спостережливості, розвиток всіх пізнавальних процесів та на фоні сприятливих психологічних умов підсумовує результати всієї подорожі-гри, де головним компонентом є емоційне задоволення від проведеної творчої діяльності.

4. Завершенням нашого розвивально-ігрового видання є пропозиція дітям уявити себе в ролі автора, та спробувати домалювати чи розповісти, яким вони бачать продовження пригод із Льолею.

5. Для заохочення інтересу до творчості в якості гри-подарунку видання пропонує також гру «Лото від Льолі», яка має цікавий та пізнавальний характер. Гра складається із ігрового поля та двох стимульних кубиків. Перший кубик – номерний. Другий кубик – образний. Суть гри полягає в підвищенні інтересу до зазначеної проблеми на ігровому полі та в оригінальності її вирішення за допомогою образного кубика. Актуалізують увагу та інтерес до гри, а також прагнення до перемоги спеціальні монети та фішки-солодощі, які отримуються при виконанні завдань та збираються на протязі гри. При проведенні гри важливо підтримувати сприятливий психологічний клімат, який значною мірою впливає на творчий процес.

Отже, видання є комплексом розвиваючих та забезпечуючих методик, які в ігровій та доступній для дошкільників формі позитивно впливають на форми та розвиток тих чи інших аспектів особистості, які в цілому забезпечують формування і розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.

Більше того, застосування даного розвивально-ігрового видання сприяє оптимізації адаптації учнів першого класу до умов шкільного життя.

Список використаних джерел:

1. Грузинська І.М. Крок до творчості. Пошуки подарунків для іменинниці / І.М. Грузинська – Львів: Укр. акад. друкарства, 2018. – 20 с.
2. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк; за ред. Л.М. Проколієнко. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
3. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 2005. – № 6 – С. 2-9.
4. Піроженко Т.О. Особистісний потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві / Т.О. Піроженко // Дошкільне виховання. – 2012. – № 1. – С. 8–15.

Літош Г.М.

студентка,

Національна академія внутрішніх справ

ПОТРЕБА ТА МОТИВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ

У сучасному суспільстві поведінка людини визначається безліччю потреб і мотивів, які здатні спонукати, зацікавлювати, спрямовувати й активізувати. Потреби людини не знають кордонів: чим більше людина має і знає, тим більше вона має потреб, як свідомих, так і несвідомих. Виникаючі в результаті діяльності все нові і нові потреби стають основним стимулом як розвитку окремих особистостей, так і історичного прогресу людства в цілому. Бажання задовольнити потребу змушує людину шукати мотивацію, а отже, формує мотиви поведінки. Мотиви – це стимули, причини, що викликають або стимулюють активність людини, що спонукають її поводитися певним чином. Мотиви впливають на поведінку людини як особистості та на її соціальну роль. Вони виступають у свідомості людини як ціль, на яку спрямована в остаточному підсумку поведінка.

Отже, потреби і мотиви – головні рушійні сили, які спонукають людину до дії в будь-якій сфері її життя. Як результат, психологія як наука завжди приділяла пильну увагу вивченню цих двох категорій в їх первинній основі.

Потреба – це усвідомлена чи неусвідомлена нужда (нестача чогось), яку потрібно задовольнити для нормальної життєдіяльності [1, с. 177]. Основними характеристиками людських потреб є:

- сила – це ступінь прагнення до задоволення потреби, яка оцінюється за ступенем усвідомлення;
- періодичність – це частота, з якою у людини виникає та чи інша потреба;
- наявність способу задоволення;
- предметний зміст – ті об'єкти, за рахунок яких потреба може бути задоволена;
- стійкість – збереження впливу потреби на ті чи інші сфери діяльності людини з плином часу.

В процесі задоволення потреби відбувається як розвиток особистості, так і перетворення середовища, в якому живе людина. А це означає, що саме потреби є рушійною силою розвитку та активності людини.

Потреби мають одночасно і пасивний, і активний характер, бо, з одного боку, вони задаються умовами біологічного та соціального існування індивіда, з другого ж боку – потреби детермінують активність, спрямовану на усунення дефіциту, який виник під час його існування.

До особливостей потреби як психологічної категорії можна віднести наступні ствердження:

- виникають у випадку, якщо спостерігається нестача яких-небудь корисних категорій або надлишок шкідливих;
- супроводжуються станом внутрішньої напруги, пов'язаної з пошуком предмета, за рахунок якого буде задоволена потреба;

- цілий ряд потреб є генетично обумовленим, а решта неодмінно виникають у процесі життєдіяльності;
- після того як потреба була задоволена, настає емоційна розрядка, але через деякий час потреба може виникнути знову;
- кожна потреба має свій конкретний предмет, який асоціюється з її задоволенням;
- відтворення наявних і поява нових потреб є обов'язковою умовою безперервного і гармонійного розвитку особистості;
- в залежності від того, який спосіб вибраний для задоволення потреби, вона може набувати різний зміст;
- по мірі того, як змінюється якість і умови життя людини, перелік його потреб постійно розширюється;
- потреби можуть значно відрізнятися по силі, що визначає черговість їх задоволення.

Говорячи про мотив, можна сказати, що це прагнення до дій, які покликані задовольнити життєво важливі потреби.

Термін «мотив» походить від латинського «movere», що означає «приводити в рух», «штовхати» [16]. В психологічній літературі цей термін трактується по-різному, але найчастіше як усвідомлене спонукання до дії. Тісний зв'язок мотивів та потреб пояснюється передовсім схожістю сутностей. Потреби людини – це нестача чогось, мотиви – усвідомлені причини діяльності, які спонукають людину до отримання цього «чогось». Основними функціями мотивів зазначають: спонукання – людський мозок отримує певний імпульс, що спонукає його до певних дій; напрям – мотив визначає спосіб і сферу діяльності людини; утворення сенсу – мотив наділяє людську діяльність значимістю, наділяє її певною ідеєю.

Мотиви з'являються майже одночасно з виникненням потреб та проходять певні стадії і характеризується наступною структурою:

- потреба (певна потреба, яку потрібно задовольнити);
- емоційне спонукання (внутрішній імпульс, що штовхає людину до виконання певних дій);
- предмет (категорія, за рахунок якої відбувається задоволення потреби);
- способи досягнення цілей.

Мотив перебуває «всередині» людини, має «персональний» характер, залежить від безлічі зовнішніх і внутрішніх стосовно людини чинників. Мотив не тільки спонукає людину до дії, а й визначає, що саме і як треба зробити. Модель мотивації через потреби показано на рисунку 1 [2, с. 53].

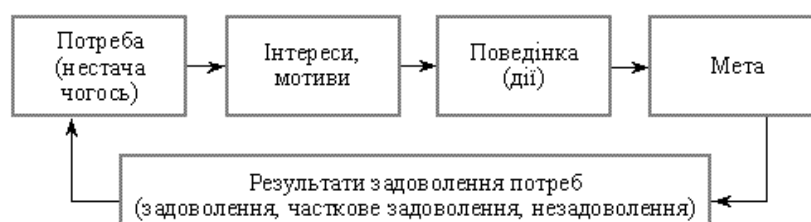

Рис. 1. Схема моделі мотивації через потреби

Поведінка людини здебільшого визначається не одним окремим мотивом, а їхньою сукупністю та конкретним співвідношенням їхньої значущості щодо мотиваційного потенціалу. При цьому один з них може бути основним, провідним, а інші – виконувати функцію додаткової стимуляції. Безперечно, мотиви виникають, розвиваються і формуються на основі потреб. Водночас вони відносно самостійні, оскільки потреби не визначають однозначно сукупності мотивів, їхньої сили та сталості. За однакової потреби в різних людей можуть виникати неоднакові мотиви.

Потреби і мотиви людини досить численні. Вони формуються в залежності від способу життя, переконань і інших факторів. Так, виділяють групу поширених мотивів, до яких відносять наступні [3, с. 107]:

- переконання – система ідей і світоглядів, яка спонукає людину діяти саме так, а не інакше;
- досягнення – прагнення до отримання певного результату, до дії на певному рівні, набуття бажаного положення в професії, сім'ї або суспільстві;
- успіх – мотив, що спонукає не тільки до досягнення висот, але також і до запобігання невдач (люди, які керуються у своїй діяльності даної категорії, воліють вирішувати середні і складні завдання);
- влада – здатність реалізовувати свою волю і бажання всупереч опору з боку оточуючих (такі люди хочуть домінувати над іншими, використовуючи при цьому різні механізми);
- афіліація – передбачає прагнення до спілкування і взаємодії з іншими людьми, які викликають довіру і користуються хорошою репутацією в ділових та громадських кіл;
- маніпуляція – управління іншими людьми з метою задоволення власних інтересів;
- допомога – самореалізація шляхом безкорисливої турботи про оточуючих, здатність до жертвовності, обумовлена загостреним почуттям відповідальності;
- емпатія – мотив, обумовлений співчуттям і співпереживанням.

Багато дослідників вважають, що мотив визначає потребу. Тим не менш робити якісь однозначні заяви було б неправильно, адже точне взаємодія між двома цими категоріями досі не з'ясовано. З одного боку, потреба може викликати у людини один або кілька мотивів. Проте є і інша сторона медалі. Але і мотиви можуть спонукати все нові потреби.

Отже, у сучасній психології існує велика кількість підходів до визначення понять «потреба» і «мотив». На відміну від розвитку потреб у тварин, що залежить від розширення кола споживаних ними природних предметів, потреби людини також породжуються розвитком виробництва. Адже виробництво є безпосередньо і споживання, що створює потреба. Інакше кажучи, споживання опосередковується потребою в предметі, його чи сприйняттям або уявним поданням. У цій відбитій формі предмет і виступає в якості ідеального, що внутрішньо спонукає мотиву. Таким чином, психологічний аналіз потреб неминуче перетвориться в аналіз мотивів.

Список використаних джерел:

1. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь – справочник по психодиагностик. – СПб: Питерком, 1999.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы (Мастера Психологии). – СПб.: Питер, 2003.
3. Шпалінський В.В., Кожухова Т.В. Мотивація в управлінській діяльності. – Х. – Одеса, 2002.

Суліцький В.В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Інститут людини,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПСИХОЛІНГВІСТИКА В ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Одне із важливіших місць в технології психологічного портретування займає психолінгвістика, предметом якої виступає «співвідношення особистості зі структурою та функціями мовної діяльності, з одного боку, і мовою як головною складовою образу світу людини, її психологічних особливостей, з другого» [1, с. 19].

У практичній діяльності психологу дуже часто доводиться мати справу та аналізувати письмові тексти, або тексти, що були записані на аудіо чи відео техніку, які залишали особи, що уявляють професійний інтерес для нашої діяльності. Будь-яка письмова або усна інформація, яку залишила після себе особа – є результатом її мовної діяльності. Тому, вивчення особливостей людини, можна віднести до психологічного методу «аналіз результатів діяльності особистості».

Таким чином, мовну діяльність ми розглядаємо як одну із видів діяльності (трудова, ігрова, когнітивна тощо) у загальному психологічному сенсі, структурі й особливості діяльності загалом. У той же час, вона має власну якісну специфіку, але підпорядковується загальним закономірностям формування, побудови та функціонування будь-якої діяльності людини.

Таким чином, встановлене співвідношення психолінгвістики та психології, визначило нашу власну позицію до методологічного підходу щодо використання методів психолінгвістики в процесі психологічного портретування.

Результати мовної діяльності людини – це психологічний відбиток думок, дій, емоцій та почуттів особи після аналізу подій або ситуацій, в яких вона брала участь або виконувала роль стороннього спостерігача.

Таким чином, професійний інтерес для психологічного портретування (без використання психодіагностичних методик) складають:

- особи, які завершили життя самогубством (психологічна аутопсія);
- жертви вбивства з метою встановлення їх ролі та місця у процесі до та під час вчинення проти них злочинної (их) дій;

- особи, які втратили пам'ять;
- особи, які зникли безвісті;
- терористи, які захопили заручників;
- неповнолітні, які втекли з дому;
- особи похилого віку, які пішли з дому та загубилися;
- суїцидальні терористи тощо.

Будь-який текст є результатом мовної діяльності людини в певній ситуації. У психолінгвістиці використовується поняття «фрейм» – фіксована система параметрів, яка описує той чи інший об'єкт або подію [1, с. 15]. На наш погляд, результати мовної діяльності людини, можна розглядати як фрейм, який описує особистісні якості, у тому числі і психологічні, які є чи були суттєвими у конкретному випадку (ситуації). Наприклад, резюме чи особовий листок з обліку кадрів при працевлаштуванні.

Кожному тексту передую конкретна ситуація (подія). Так, при аналізі особистісних щоденників або нотаток у записній книжці, треба звертати увагу на скорочення, асоціативні рядки слів, побудову речень, стандартні висловлювання та нестандартні примітки (або навпаки), наявність чи відсутність малюнків. Це дозволить встановити мету, мотив і умови мовної діяльності людини в конкретних обставинах і виявити певні характерологічні риси особистості.

Аналіз тексту допоможе встановити чи співпадає біологічний вік людини з її психічним розвитком; фізіологічний розвиток з інтелектуальними здібностями; світосприйняття з соціальним інтелектом, а процес пізнання з процесом «знання-розуміння-усвідомлення-свідомість» [3]. У цьому випадку (процесі), ми розглядаємо мову як когнітивну одиницю, що формує світосприйняття та погляди людини на світ, а тому відносимо її до складу когнітивних схем, еталонних образів типових когнітивних ситуацій. У свою чергу, все зазначене вище впливає на формування психологічних якостей і характеристик людини та може бути використаним при складанні психологічного портрету та прогнозування поведінки людини в певній ситуації (випадку) [4].

Список використаних джерел:

1. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики: Учебник / Леонтьев А.А. – 5-е изд., стер. – Москва: Смысл; Издательский центр «Академия», 2008. – С. 19-20.
2. Энциклопедия современной юридической психологии / Под общей ред. Столяренко А.М. – Москва: Смысл, 2002. – 638 с.
3. Сулицкий В.В. Психологическая аутопсия по уголовным делам за умышленные убийства: Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием, 19 мая 2011 года / Саратовский государственный социально-экономический университет / В.В. Сулицкий. – Саратов, 2011. – С. 121-125.
4. Психологічний портрет злочинця / Укл., та загал. ред. В.В. Сулицкий. – Донецьк: ТОВ «Цифрова типографія», 2011. – 118 с.

Топоркова И.В.

старший преподаватель,

Харьковский институт финансов

Киевского национального торгово-экономического университета

ЛОЖЬ КАК ПСИХОСОЦИАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН

Уже не одно столетие в центре внимания исследователей находится такое социально-психологическое явление, как – ложь. Интерес к этой теме не ослаб и по сей день. Накоплен солидный эмпирический и теоретический материал. Причины актуальности проблемы понимания сущности лжи, обмана и неправды очевидны – это широкое распространение указанных коммуникативных феноменов, что определяет их социальную значимость и диктует потребность в их изучении. Сегодня, в связи с изменением социальной обстановки в стране, указанные вопросы интересуют ученых самых разных специальностей.

Каждый из нас хоть раз в жизни лгал. «Ложь-фантазия», «ложь невинная», «ложь во спасение», «белая ложь», «ложь-оправдание» и т. д. – как ни назови, но все это обман. К какому бы словарю мы ни обратились – психологическому, юридическому или толковому, но в определении слова «ложь» везде сделан акцент на сознательность [2; 9; 13]. И это потому, что лжец намеренно совершает обман, и неважно, какого масштаба ложь – лгущий, как правило, получает какую-то выгоду.

Многие авторы писали о феномене «ложь» в разных проявлениях, а также о причинах и способах выявления обмана. Так, К. Мелитан считает ложь признаком безнравственности: дети и взрослые начинают лгать тогда, когда в их поступках появляется «что-то нехорошее», что необходимо скрывать от других [9]. Пол Экман, рассматривает ложь или обман, как «действие, которым один человек вводит в заблуждение другого, делая это умышленно, без предварительного уведомления о своих целях и без отчетливо выраженной со стороны жертвы просьбы не раскрывать правды» [5, с. 21]. Поддерживает Экмана в своих исследованиях и В. Штерн, определяя ложь как сознательное неверное показание, служащее для того, чтобы посредством обмана других достичь определенных целей [11]. Ж. Дюпра дает следующее определение лжи: «Ложь – это психосоциологический словесный ... акт внушения, при помощи которого стараются, более или менее умышленно, посеять в уме другого какое-либо положительное или отрицательное верование, которое сам внушающий считает противным истине» [15]. В психологической теории О. Липманна категория лжи представлена как волевое деяние, направленное на результат. Для любого волевого деяния характерно наличие определенных внутренних или внешних тормозящих моментов [7].

Итак, как видно из приведенных определений, понятию «ложь» ученые дают неоднозначные определения в зависимости от точки зрения на проблему. В соответствии с этим они определяют основные факторы, влияющие на формирование отношения человека ко лжи, раскрывают ее механизмы, выделяют и описывают разные типы и виды лжи.

Следует отметить, что ложь весьма многолика. Так, помимо различий между самоориентированной ложью и ложью, ориентированной на других, обычно проводится различие между явной (откровенной, грубой) ложью, преувеличением и тонкой ложью. Также ученые выделяют имплицитные (в общественном сознании) виды лжи: мистификация, фальсификация, симуляция, самозванство, плагиат и подмена понятий, детская ложь, недоговорка, белая ложь, ложь во благо (благородная ложь) или во спасение и ложь под присягой, клятвопреступление и клевета, самооговор, блеф, введение в заблуждение, подтасовка фактов, преувеличение и преуменьшение, шутливая ложь, ложь из-за двусмысленности информации и невольная ложь, а также патологическая ложь [3; 7; 12].

В. Знаков, выделяет такую категорию, как *мнимая ложь*. Под ней понимается нередко встречающееся в общении людей противоречие между субъективной и объективной сторонами лжи: убеждением человека в том, что он солгал собеседнику, и реальным актом лжи. Для квалификации этого вида лжи достаточно, чтобы один из партнеров по общению, высказывая суждение, думал, что он лжет, т.е. считал, что умышленно искажает факты [8].

Обобщая понятие категории «обман», можно сказать, что это полуправда, провоцирующая понимающего ее человека на ошибочные выводы из достоверных фактов; сообщая некоторые подлинные факты, обманщик умышленно утаивает другие, важные для понимания сведения. Обман, как и ложь, возникает тогда, когда сталкиваются чьи-либо интересы и нравственные нормы, и там, где для прибегающего к обману человека затруднено или невозможно достижение желаемого результата иным путем. Главное, что роднит обман с ложью, – это сознательное стремление обманщика исказить истину. После краткого обсуждения феномена обмана логично выделить такую дефиницию, как *самообман*. Самообман представляет собой особый случай внутреннего диалога, где обманывающий и обманываемый предстают в одном лице. Существуют следующие формы самообмана: самообман относительно самого себя, относительно других и относительно предметов, событий, обстоятельств.

Но иногда необязательно использовать слова, достаточно имитировать эмоции, показать чувства, которые не испытываешь на самом деле. Так, мы улыбаемся при встрече с неприятным нам человеком, плачем, когда хотим вызвать жалость или сочувствие, изображаем восторг от неприглянувшегося нам подарка. Кажется, что обмануть мы не хотим, а лишь пытаемся остаться вежливыми, но так ли это? Является ли ложью *имитация эмоций* сама по себе или же только в сопровождении с ложным высказыванием? Имитация – это подделка подо что-то; имитировать – искусно подражать кому-либо, чему-либо, воспроизводить с возможной точностью какие-либо процессы, образцы, подделываться под кого-либо [10]. Соответственно, сама по себе имитация эмоций тоже является ложью как действие, вводящее в заблуждение, способствующее созданию ложного образа ситуации в сознании адресата [4; 6].

С юридической точки зрения, обман и ложь могут быть выражены не только вербальными средствами, но и в виде совершения тех или иных

действий противоправного характера, например, в виде мошенничества, причинения имущественного ущерба собственнику путем обмана или злоупотребления доверием, незаконного получения кредита, распространение заведомо ложной рекламы, изготовления и сбыта поддельных кредитных, расчетных карт, платежных документов, обмана потребителей путем обмера, обвеса и тому подобное. Кроме того, обман можно рассматривать как лжесвидетельство; он может быть выражен и в виде бездействия: умышленного умолчания, несообщение сведений, которые были известны.

Следует также отметить что, среди отрицательных черт характера людей, которые в коммуникативных ситуациях используют ложь, можно выделить: отчужденность, замкнутость, зависть, скупость, пренебрежение к другим, хвастовство, гордыню, склонность к произвольным насмешкам и издевкам, склонность к пустым спорам и отрицанию истины, мелочность. Эти черты характера очень вредят общению людей. Обобщив данные наблюдения за поведением различных людей, Е. Фромм предложил следующие основные типы социальных характеров:

1. «Мазохист-садист». Это человек, который считает, что все его жизненные успехи и неудачи заключаются в людях, поэтому «мазохист-садист» направляет свою агрессию на людей, у которых он видит причины неудач. К себе эти люди часто испытывают чувство собственной неполноценности и поэтому они склонны винить самих себя, и вместе с тем им всегда присущи садистские тенденции. При этом они любят ставить людей в зависимость от себя, чувствовать над ними полную власть, приносить боль и страдания.

2. «Разрушитель». Проявляет агрессивность и пытается обезвредить, уничтожить объект, который вызвал разрушения надежд у него. Сюда часто относятся люди, испытывающие тревогу и бессилие, они ограничены в реализации своих интеллектуальных возможностей.

3. «Конформист-автомат». Это человек, который встречаясь с труднорешаемыми социальными и личностными жизненными проблемами перестает быть самим собой и полностью подчиняется любому обществу, требованиям социальных групп, обстоятельствам [14].

Таким образом, какого бы вида не была ложь, в целом, можно констатировать, что ложь, обман и неправда являются социально-психологическими компонентами жизнедеятельности человека в обществе. Поэтому любые попытки «исключить» их из нашей жизни являются утопичными, психологически неверными и, в силу этого, бесперспективными.

Список использованных источников:

1. Акименко А.К. Ложь в системе социально-психологической адаптации / А.К. Акименко [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://snopsy.spb.ru:conf/2008/final_authors.php.
2. Большой юридический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://books.google.com.ua/books?isbn=5040071299>.
3. Вайзман Р. Странная логика наших поступков. Психология лжи и обмана / пер. с англ. А.П. Исаевой. – М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2011. – 285 с.
4. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь / П. Экман. Пер. с англ. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2010 – 334 с.

5. Экман П. Психология лжи. Обмани меня, если сможешь / П. Экман. – СПб.: Питер, 2010. – 304 с.
6. Изард К. Э. Психология эмоций / К.Э. Изард. – СПб.: Питер, 2009. – 464 с.
7. Ложь в праве / Адам Л., Липманн О.: Предисл. и пер.: Брусиловский А.Е. – Харьков: Юрид. изд-во Украины, 1929. – 48 с.
8. Знаков В.В. Неправда, ложь и обман как проблемы психологии понимания / В.В. Знаков // Вопросы психологии. – 1993. – № 2. – С. 9–16.
9. Мелитан К. Психология лжи / К. Мелитан. Типо-литография журнала Будильник: М., 1903. – 30 с.
10. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jobtoday.com.ua/slovar/index.php>.
11. Штерн В. Изучение свидетельских показаний // Проблемы психологии. Ложь и свидетельские показания. Вып. 1 / В. Штерн. Пг., 1922.
12. Щербатых Ю.В. Психология лжи и обмана. – 2-е изд., перераб. и доп. – Ростов-н/Д: Феникс, 2011. – 284 с.
13. Юрчук В.В. Современный словарь по психологии / авт.-сост. В.В. Юрчук. – Минск: Элайда, 2000. – 704 с.
14. Прикладная юридическая психология / Под ред. А.М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДИАНА, 2001. – 639 с.
15. Дюпра Ж. Ложь / Ж. Дюпра // Пер с фр. Дм.И. Соловьева. М.: Современный гуманитарный университет, 2008. – 124 с.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Карпенко В.П.

*доктор сільськогосподарських наук, професор,
проректор з наукової та інноваційної діяльності;*

Павлишин С.В.

*аспірант,
Уманський національний університет садівництва*

АКТИВНІСТЬ ГЛУТАТІОН-S-ТРАНСФЕРАЗИ У ЛИСТКАХ ПШЕНИЦІ ПОЛБИ ЗВИЧАЙНОЇ ЗА ДІЇ ГЕРБІЦИДУ І РЕГУЛЯТОРА РОСТУ РОСЛИН

Рослини в ході росту і розвитку постійно піддаються дії численних стресових чинників, одним з яких може бути негативна дія гербіцидів. У результаті такого впливу у клітинах рослин збільшується продукування активних форм кисню (АФК), значні концентрації яких зумовлюють негативний вплив на всі життєво важливі процеси в клітині [1; 2]. АФК викликають перекисне окиснення ліпідів, пошкоджують білки, ДНК та інші біомолекули, а за значних концентрацій можуть призвести до руйнування клітин і загибелі рослин [3]. У відповідь на виділення АФК у рослинах активується антиоксидантна система, яка включає поліфункціональні сполуки, що інгібують вільні радикали, пероксиди, хелатори та ін. [4]. В систему антиоксидантного захисту входять не лише компоненти, які забезпечують елімінацію АФК і запобігання їх появи, але й системи детоксикації, що усувають зв'язки, пошкоджені при взаємодії з АФК [4; 5]. До таких систем належать, перш за все, глутатіон-S-трансферази, які в якості відновника найчастіше використовують глутатіон [6].

Метою нашої роботи було вивчення дії різних норм гербіциду Пріма Форте 195 (0,5; 0,6; 0,7 л/га) і регулятора росту рослин (РРР) Вуксал БІО Vita (1,0 л/га, 1,0 л/т насіння), використаного в бакових сумішах з гербіцидом та для обробки насіння, на активність глутатіон-S-трансферази (GST) у листках пшениці полби звичайної. Предметом дослідження слугували рослини пшениці полби звичайної (*Triticum dicoccum* (Schrank) Schuebl.) сорту Голіковська, гербіцид Пріма Форте 195, с.е. (діючі речовини – флорасулам 5 г/л, амінопіралід 10 г/л, 2-етилгексильовий ефір 2,4-Д 180 г/л), регулятор росту рослин Вуксал БІО Vita (діюча речовина – витяжка з морських водоростей *Ascophyllum nodosum*, азот (N) – 52 г/л, марганець (Mn) – 38 г/л, сірка (S) – 29 г/л, залізо (Fe) – 6,4 г/л, цинк (Zn) – 6,4 г/л)

Досліди виконували з дотриманням вимог вегетаційного методу [7] за схемою: без застосування препаратів (контроль), Пріма Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 та 0,7 л/га роздільно й в сумішах з Вуксалом БІО Vita у нормі 1,0 л/га,

внесених окремо і на фоні передпосівної обробки насіння Вуксалом БІО Vita 1,0 л/т.

Аналізи проводили в лабораторних умовах на 3 і 10 добу після посходового внесення препаратів у відібраних зразках листків. Активність глутатіон-S-трансферази визначали за методом Jacoby [8] у модифікації Гришка [9], субстратом слугував 2,4-динітрохлорбензол (ДНХБ). Зміну оптичної щільності фіксували впродовж трьох хвилин при довжині хвилі 340 нм спектрофотометричним методом, в трикратній повторності для кожного зразка.

Дослідження GST показало, що активність ферменту була досить високою і зростала на десяту добу після внесення препаратів. Так, у варіантах із використанням Пріми Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 і 0,7 л/га перевищення показників активності GST відносно контролю складало 7; 10 і 18% – на третю добу та 16; 25 і 31% – на 10 добу. За використання PPP Вуксал БІО Vita перевищення складало 14% – на третю добу і на десяту добу. За сумісного застосування Пріми Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 і 0,7 л/га із Вуксалом БІО Vita 1,0 л/га показники активності GST на третю добу перевищували контрольні на 20; 28 і 33%, а на десяту добу – 11, 17 і 22%. Варто відмітити, що на десяту добу активність GST у варіантах сумісного використання гербіциду й PPP дещо знижувалася, порівняно із показниками на третю добу, що свідчить про позитивний вплив комплексного застосування препаратів на проходження детоксикаційних процесів у рослинах пшениці полби звичайної. За використання PPP Вуксал БІО Vita у нормі 1,0 л/га на фоні передпосівної обробки насіння цим же препаратом у нормі 1,0 л/т відмічали зростання активності ферменту на 17% і 11% відповідно на третю й десяту добу.

Використання Пріми Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 та 0,7 л/га на фоні передпосівної обробки насіння Вуксалом БІО Vita нормі 1,0 л/т викликало зростання активності GST на 8; 13 і 23% (третя доба) та на 4, 10 і 20% (десята доба).

Показники активності GST за обприскування рослин баковою сумішшю Пріми Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 та 0,7 л/га з Вуксалом БІО Vita 1,0 л/га на фоні передпосівної обробки насіння Вуксалом БІО Vita нормі 1,0 л/т зростали із збільшенням норми гербіциду. На третю добу перевищення порівняно із контролем становило 40; 49 та 53%, на десяту добу – 23; 37 та 40% відповідно.

Таким чином, аналізуючи одержані дані вегетаційного дослідження стосовно активності фермента глутатіон-S-трансферази в листках пшениці полби звичайної, можна зробити висновок, що сумісне застосування гербіциду Пріма Форте 195 у нормах 0,5; 0,6 та 0,7 л/га із регулятором росту рослин Вуксал БІО Vita у нормі 1,0 л/га на фоні передпосівної обробки насіння цим же PPP у нормі 1,0 л/т зумовлює активізацію фермента глутатіон-S-трансферази, що може свідчити про зростання детоксикаційних процесів у рослинах.

Список використаних джерел:

1. Wise R.R., Naylor A.W. Chilling-enhanced photooxidation: evidence for the role of singlet oxygen and superoxide in the breakdown of pigments and endogenous antioxidants // *Plant Physiol.* – 1987. – V. 83. – P. 278–282.

2. Баймухаметова Э.А. Глутатион и глутатион-S-трансферазы: важнейшие компоненты системы антиоксидантной защиты растений / Э.А. Баймухаметова, Р.М. Таипова, Б.Р. Кулуев // Биомика. – 2016. – № 4. – С. 311–322.
3. Загоскина Н.В., Назаренко Л.В. Активные формы кислорода и антиоксидантная система растений // Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: естественные науки. – 2016. – № 22. – С. 9–23.
4. Колупаев Ю.Е. Антиоксиданты растительной клетки, их роль в АФК-сигналинге и устойчивости растений // Успехи современной биологии. – 2016. – Т. 136. – С. 181–198.
5. Прадедова Е.В., Ишеева О.Д., Саляев Р.К. Классификация системы антиоксидантной защиты как основа рациональной организации экспериментального исследования окислительного стресса у растений // Физиология растений. – 2011. – Т. 58. – С. 177–185.
6. Gill S.S., Tuteja N. Reactive oxygen species and antioxidant machinery in abiotic stress tolerance in crop plants // Plant Physiology and Biochemistry. – 2010. – V. 48. – P. 909–930.
7. Журбицкий З.И. Теория и практика вегетационного метода / З.И. Журбицкий. – Москва: Наука, 1986. – 268 с.
8. Jacoby W.B. Glutathion transferases: methods in enzymology. – Acad. Press INC, 1985. – P. 495–510.
9. Гришко В.Н. Пероксидное окисление липидов и функционирование некоторых антиокислительных ферментных систем у кукурузы и овса при остром поражении фтористым водородом / В.Н. Гришко, Д.В. Сыщиков // Укр. биохим. журнал. – 1999. – Т. 71, № 3. – С. 51–57.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Стороженко Л.Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Державний університет телекомунікацій*

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ У ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Технологізація управлінського процесу – це необхідна складова сучасного повноцінного функціонування різних сфер суспільного життя. Нагальність соціально-комунікаційної технологізації у документно-інформаційній діяльності зумовлена практичною реалізацією новітніх форм і методів діяльності, важливих для формування сучасного інформаційного суспільства.

Соціально-комунікаційні технології (СКТ) є інноваційним ресурсом управління. Сьогодні важко знайти установи / підприємства / організації, в управлінській діяльності яких не застосовувалися б соціально-комунікаційні технології або їх елементи. Адже здійснення власне управлінських функцій в установі / підприємстві / організації, комунікація із зовнішнім світом, вивчення попиту на власні продукти та послуги, використання рекламних та PR-технологій, вивчення ціннісних орієнтацій споживача, формування власного іміджу та виконання низки інших нагальних функцій, яких вимагає сучасне інформаційне суспільство, мають бути її обов'язковою складовою, що забезпечить ефективне функціонування конкретної установи / підприємства / організації як цілісної системи і соціального суб'єкта. Разом з тим, складові соціально-комунікаційних технологій є інструментами аналізу сучасної документно-інформаційної діяльності.

Однак не зважаючи на практичне застосування соціально-комунікаційних технологій у документно-інформаційній сфері, теоретичне підґрунтя досліджено недостатньо. Зокрема немає інтегрального методологічного та теоретичного підходу щодо соціально-комунікаційної технологізації у документно-інформаційній діяльності.

Для кращого розуміння специфіки СКТ варто актуалізувати увагу на дефініції поняття. Серед різноманітних тлумачень сутності соціально-комунікаційних технологій (В. Бебик, Г. Почепцов, А. Соколов та ін.) об'єктивною можна вважати позицію О. Холода, який акцентує увагу на неоднорідності та довільності трактування поняття.

Дослідник зауважує, що разом зі значенням «соціально-комунікаційні технології» використовуються терміносполуки: «соціальні технології», «комунікаційні технології», «соціально-інформаційні технології» тощо. Проте, як зазначає О. Холод, усі складники терміна мають різні тлумачення, що, в свою чергу, вимагає уточнення через формулювання та класифікацію різних

видів соціально-комунікаційних технологій, які науковець характеризує як систему маніпуляційних дій-комплексів, спрямованих на зміну поведінки соціуму [2].

Д. Гавра визначає СКТ як особливий окремий різновид соціальної технології, що включає системно організовану діяльність з управління комунікацією соціального суб'єкта, спрямовану на вирішення будь-якого соціально значущого завдання; системно організовану сукупність операцій, структур і процедур, що спирається на програму (план) та забезпечує досягнення мети соціального суб'єкта за допомогою керованої соціальної комунікації; а об'єктом та інструментом соціально-комунікаційних технологій виступає сама система внутрішніх і зовнішніх комунікацій соціального суб'єкта [1].

Як випливає з вищезазначеного, СКТ будь-якої галузі знань характеризуються наявністю соціально значущої комунікативної мети та соціальним характером процесу, що піддається технологізації. Відтак ключовим призначенням соціально-комунікаційних технологій можна визначити оптимізацію управлінських процесів шляхом виявлення та використання прихованого потенціалу соціальної системи, що дає можливість отримати оптимальний результат при незначних управлінських затратах. Тобто новою управлінською метою стає свідоме сутнісне регулювання комунікаційних процесів для досягнення стабільного розвитку системи загалом.

Саме сутнісні (змістові) аспекти розуміння соціально-комунікаційних технологій у документно-інформаційній діяльності набувають особливого значення.

Передусім, осмислення трансформаційних процесів у зазначеній галузі зумовлює існування різних підходів, що формують підґрунтя методологічної бази концепції СКТ документно-інформаційної діяльності (теоретична складова питання).

Сфера ж застосування соціально-комунікаційних технологій у документній та інформаційній практиці повинна бути розгалуженою, актуальною та відповідати інформаційним запитам суспільства. А оптимізація управлінського процесу повинна стати головним призначенням СКТ у розвитку документно-інформаційної галузі (практична складова проблеми).

Відтак соціально-комунікаційні технології стануть засобом управління у будь-якій установі / підприємстві / організації як суб'єкті документно-інформаційної сфери, та інструментом у розвитку галузі, що зумовлено інформаційними запитами сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гавра Д.П. Социально-коммуникативные технологии: сущность, структура, функции / Д.П. Гавра // Петербургская школа PR и рекламы: от теории к практике: сб. статей / отв. ред. А.Д. Кривоносов. – СПб., 2003. – Вып. 1. – С. 28–46.
2. Холод О.М. Діапазон поняття «соціально-комунікаційні технології» / О.М. Холод. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_2/files/SC210_19.pdf. – Назва з екрану.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

ПРО СОЦІОПСИХОЛОГІЧНУ КОМПОНЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ГЕНЕАЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В останні роки в молодих державах, що виникли на території пострадянського простору, зростає інтерес до національних історичних досліджень. На рівні індивіда, сім'ї, іншої форми мікросоціуму дана тенденція виражається в зростаючому інтересі до історії своєї *familia*, роду. Таким чином, вивчення організаційних особливостей, що виникають в процесі генеалогічних досліджень є своєчасним і актуальним.

Мета даного дослідження – визначення психологічної компоненти, що формує суспільний запит на генеалогічні дослідження, виявлення організаційної специфіки генеалогічних досліджень.

Глобальний перегляд підходів до багатьох гуманітарних питань в суспільствах державних новоутворень на території пострадянського простору є наслідком того, що дані держави переживають процеси початкового організаційного становлення та пов'язані з цим «хвороби росту». Цей процес знаходить своє вираження як в підвищеній увазі до загальної концепції розвитку суспільства, його перспективи, так і в ревізії традиційних історичних концепцій.

Подібним чином зазначені тенденції відображаються і на рівні індивіда – при існуванні і розвитку його особистості в умовах постіндустріального суспільства, одночасно, виникає інтерес і до свого історичного коріння, історії свого роду, своєї сім'ї.

Зростання інтересу до відновлення генеалогічних знань, як соціальна тенденція, формує суспільний запит на відповідну кваліфіковану послугу. Однак присутня в організаціях, що виникають у відповідь на даний суспільний запит, комерційна складова часто набуває форми домінанти. Зрозуміло, що людина, яка звертається за подібними послугами, має підвищені позитивні очікування (часто необґрунтовані) і організації, що здійснює генеалогічні дослідження, важко встояти перед спокусою комерційних резонів. Таким чином, на багатьох генеалогічних древах, відновлених в сучасних умовах, з'являються дворянські прізвища, як фактор презентабельності комерційного продукту. Фактор історичної істинності, в даному випадку, відіграє другорядну роль.

Особливо така практика знайшла своє відображення в соціумах, що мають психологічні травми, пов'язані з історичним самоствердженням і відповідно толерантних до подібних «неточностей». Наприклад, те, що мешканці

3.7 мільйонної Грузії практично поголовно претендують на князівське походження, вже набуло гумористичний відтінок. Відношення в суспільстві до сучасного Російського Дворянського Зібрання не менш неоднозначно. Жартів і глузувань з приводу його функціонування не помічають хіба що тільки члени даного Зібрання.

Однак з іншого боку в основі запиту на генеалогічні дослідження може знаходитись і патріотичне почуття яке сильно переживається, пов'язана з цим персоніфікація історії свого народу.

Таким чином, в комплексній взаємодії соціопсихологічних чинників формується суспільний запит на заповнення утвореної, завдяки об'єктивним історичним причинам, порожнечі в області генеалогічних знань, на дослідження в даній області.

Ми вважаємо, що вдосконалення законодавчої, нормативної бази, що регулює дану соціальну діяльність здатне демпфірувати організаційні протиріччя, що виникають в процесі її реалізації.

Таким чином, визначено певний суспільний запит на генеалогічні дослідження. Також встановлено, що важливими компонентами, які формують даний запит, є: психологічна травма, пов'язана з труднощами в історичному самоствердженні соціуму; персоніфікація історії, в основі якої можуть знаходитись сильні патріотичні почуття індивідуума.

Виявлено загальні організаційні недоліки в сфері надання послуг з генеалогічних досліджень, в країнах, розташованих на території пострадянського простору, що зумовлені надмірною їх комерціалізацією, які можливо демпфірувати вдосконаленням національного законодавства.

Недобой С.Ю.

аспірант,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ КОМУНІКАЦІЇ У НОРМАТИВНІЙ БАЗІ ВІДНОВНОЇ МЕДИЦИНИ

Важливість вивчення нормативної бази відновної медицини обумовлена необхідністю покращення соціальної комунікаційної складової закладів відновного лікування. Багато закладів нині в основному працюють з людиною у разі її гострої потреби у медичному обстеженні чи лікуванні. Також інколи трапляються випадки, коли спілкування у діаді «заклад відновного лікування – пацієнт» має місце задля вирішення проблем у соціальному стані чи психічному розладі людини. Тож першочергово тут виникає потреба у якісному діалозі між кваліфікованим співробітником та пацієнтом або його рідними та близькими. Варто зазначити, що домінуючим стає питання налагодження комунікаційного зв'язку, що сприятиме довірі пацієнта до лікаря та медичного закладу. Соціальний комунікаційний компонент та інформаційна робота

закладів відновного лікування виходять на перший план та є важливими складовими такої суспільної взаємодії.

Нині в Україні є необхідність у дослідженні комунікаційних компонентів у нормативній базі відновної медицини. Міністерство охорони здоров'я та Міністерство соціальної політики – це установи, що працюють не тільки у сфері здоров'я, але ще й у соціальній сфері. Але, для того, аби громадяни нашої держави мали можливість використовувати допомогу, спільноту необхідно систематично забезпечувати інформацією про ці можливості. Особливої уваги заслуговує питання організаційних базисів і засад надання та оприлюднення інформації, які стосуються соціальної та медичної сфери, а також дотримання положень, зафіксованих у нормативно-правових актах та документах. Важливим елементом формування програм інформування сучасного медичного простору варто вважати ряд Законів України, а саме: «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про соціальні послуги», «Про попередження насильства в сім'ї», і постанову Кабінету міністрів «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Важливими у формуванні комунікаційної політики медичної сфери є, зокрема, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я», де обґрунтовано необхідність впровадження заходів з реформування української системи охорони здоров'я для формування системи державних і комунальних закладів медицини, які б мали достойний рівень задоволення потреб населення.

На думку Тетяни Семигіної, «інформація про соціальні і реабілітаційні послуги – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі щодо наявності, обсягів, порядку та умов отримання тих чи інших видів соціальних і реабілітаційних послуг» [2, с. 9]. Фахівці цієї галузі вважають, що інформування у соціальній сфері можливе за умови систематичного інформаційного оновлення, що допоможе зробити цю сферу ефективнішою.

Інформаційна складова, а відтак і її комунікаційний аспект формуються за допомогою нормативно-правової бази сучасної України. Програма інформування українського населення щодо послуг відновної медицини має здійснюватись органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади першочергово на загально-комунікаційному рівні. Тобто використовувати ЗМІ як платформу для інформування про новітні закони та запровадження, формування позитивного враження та ставлення до вітчизняної медицини сьогодні і віри у її спроможність допомогти. Також, відповідними інформаторами можуть виступати суб'єкти, які мають змогу надавати соціальні послуги.

Сучасні програми інформування населення стосовно змін, що йдуть від МОЗ та Мінсоцполітики можна розглядати з позиції організаційної структури, що має три рівні: місцевий, обласний і центральний. Нині в Україні відбувається ряд реформ, що обумовлюють зміну комунікаційної складової сучасної відновної медицини, ґрунтуючись на систематичних підходах та комплексних базисах.

На думку сучасних науковців Знаменської М. та Слабкого Г. «метою реформи системи охорони здоров'я в Україні є формування такої системи охорони здоров'я, яка дозволить за рахунок забезпечення рівного й справедливого доступу усіх громадян до медичної сфери рівної якості істотно збільшити внесок охорони здоров'я у поліпшення здоров'я населення країни і таким чином підвищити її конкурентоспроможність і благополуччя громадян» [1, с. 23]. Тож, нині необхідним є впровадження єдиної моделі комунікаційної програми. Актуальним є також впровадження програм інтегрованих маркетингових комунікацій, що містили б не лише рекламну складову як комунікаційну одиницю і забезпечували акцентування уваги населення на певних сучасних елементах чи можливостях, але й мали б низку складників, що формували б систему інформаційного управління від МОЗ та Мінсоцполітики по всій країні і однаково задовольняли потреби усіх регіонів на усіх рівнях.

Аналізуючи комунікаційну складову, яка присутня у нормативно-законодавчій базі України, варто структурувати етапи інформаційно-комунікаційної роботи. Така робота реалізується через розширення інформаційного поля стосовно соціальних та медичних послуг, які є обов'язковими для системних структурних елементів у підрозділах з питань соціального захисту населення. Це уможливить аналіз комунікаційної політики партнерських структур для міжвідомчого інформування.

Комунікаційну політику закладів відновного лікування можемо трактувати як галузь системи охорони здоров'я України, що висвітлює та оцінює рівень обізнаності населення з новинами, подіями, явищами, законами у сфері відновного лікування. Комунікаційні зусилля закладів відновного лікування базуються на низці рис діади «заклади відновного лікування – спільнота», реалізація якої відбувається за рахунок взаємодії між працівниками медичної сфери та підрозділами МОЗ і Мінсоцполітики.

Провівши дослідження, ми можемо констатувати, що сучасна інформаційна стратегія сфери медицини та соціального захисту населення має базуватися на системі заходів, що є абсолютно необхідними для сучасної України, а саме:

- посилення ролі в інтернеті спеціалізованого веб-порталу, що міститиме виключно об'єктивну інформацію щодо охорони здоров'я;
- підготовку та реалізацію специфічного медіа продукту (наприклад, циклу телепередач), що буде присвячений висвітленню особливостей системи охорони здоров'я та її реформуванню;
- випуск періодичних видань або циклу публікацій у друкованих ЗМІ, що будуть присвячені зазначеній тематиці, шляхам вирішення проблем та наявним поточним змінам в українському законодавстві;
- удосконалення системи зворотного зв'язку з метою забезпечення українців максимально швидким реагуванням.

Провівши аналіз наявних сучасних соціальних аспектів комунікації, що містяться у нормативно-правовій базі сучасної відновної медицини, ми маємо зазначити, що проблема залишається мало дослідженою у галузевій науковій літературі. Необхідним є дослідження професійної сфери комунікації працівників медичних закладів та лікарів, що має певне відображення у

сучасних нормативно-правових документах та законах. Під час опрацювання наукової літератури та законодавчої бази було визначено, що сучасне українське наукове поле не має систематичного чи комплексного підходу до трактування, вивчення та моделювання соціальної комунікаційної та інформаційної складової українських закладів відновного лікування. Актуальним є подальше вивчення ієрархії рівня інформаційного забезпечення системи охорони здоров'я України, що є провідним чинником сучасної інформаційної стратегії у сфері соціальної комунікаційної діяльності МОЗ та Мінсоцполітики, і має бути націленою на безпосередній і систематичний зворотній зв'язок.

Список використаних джерел:

1. Знаменська М., Слабкий Г. Концептуальні підходи до запровадження системи комунікацій із проведення реформи охорони здоров'я України / М. Знаменська, Г. Слабкий // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – № 5. – 2013. – С. 23-26.
2. Семигіна Т., Коришова Г., Іванова О. Інформування населення про соціальні та реабілітаційні послуги: методичний посібник / Т. Семигіна, Г. Коришова, О. Іванова // Проект ПРООН «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К.: К.І.С., 2013. – 104 с.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Александрова Ю.С.

студентка,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

НЕЧІТКА ЛОГІКА ТА НЕЧІТКІ ЗАПИТИ ДО БАЗИ ДАНИХ

В житті ми спілкуємось не задумуючись, що означає конкретне слово для іншої людини. Але комп'ютер не зрозуміє розмовну мову. Наприклад, на запит типу «молода людина чоловічої статі» важко видати релевантну інформацію, адже якісні прикметники не є точними характеристиками. Запропонована система працює з нечіткими запитами на основі нечітких множин. Отже, вона зможе перетворювати нечіткі SQL-запити та повертати бажану інформацію.

Нечітка логіка – один з розділів багатозначної логіки, що базується на узагальненні класичної логіки та теорії нечітких множин. Була запропонована американським математиком Лютфі Заде (Lotfi A. Zadeh) для формалізації нечітких знань.

Під нечіткою множиною мають на увазі множину з нечіткими границями, коли немає чітко означеної умови факту приналежності до цієї множини. Згідно *класичної* логіки, елемент X може лише або належати множині M або не належати їй. Тому, функція належності X до M приймає лише значення 1 або 0. Наприклад, якась геометрична фігура або є квадратом, або ні.

Згідно *нечіткої* логіки, елемент X належить до деякого нечіткої множини M лише деякою мірою. Тому, функція належності X до M може приймати будь-яке значення в інтервалі $[0; 1]$.

Як приклад, можна навести показники термометра. В булевій логіці термометр або відображає гарячу, або холодну температуру. В нечіткій логіці, температура може бути деякою мірою гаряча. Наприклад, «міра істинності» для $t=30^\circ\text{C}$, буде 0.7 – адже для деяких людей це ще не найгарячіша.

Чітка логіка: так/ні; нечітка логіка: так / можливо / не можна визначити / ні.

Важливою різницею між теорією імовірності та нечіткою логікою є те, що в останній, у нас немає сумнівів щодо, наприклад, температури, ми знаємо конкретну цифру, але ми можемо сказати, якою мірою вона або «загаряча» або «кімнатна».

Як наслідок, на відміну від класичної логіки (з її таблицями істинності), операції в нечіткій логіці неможливо представити таблично, вони задаються функціями. Розглянемо повну систему зв'язок (достатню для вираження будь-якої булевої функції у вигляді пропозиціональної формули) в нечіткій логіці.

Заперечення:

$$\neg a \Rightarrow 1 - a$$

Диз'юнкція:

$$a \parallel b \Rightarrow \max(a, b)$$

$$a \parallel b \Rightarrow a + b - a * b$$

Кон'юнкція:

$$a \wedge b \Rightarrow a * b$$

$$a \wedge b \Rightarrow \min(a, b)$$

Для опису нечітких множин вводяться поняття нечіткої та лінгвістичної змінних. Нечітка змінна задається набором (N, X, A) , де N – її назва, X – універсальна множина, A – нечітка множина на X . Нечіткі змінні можуть бути значеннями лінгвістичної змінної. Кожна лінгвістична змінна складається з:

- назви;
- множини своїх значень (базова терм-множина, елементи якої це назви нечітких змінних);
- універсальної множини X ;
- синтаксичного правила, за яким формуються нові терми;
- семантичного правила, яке кожному значенню лінгвістичної змінної ставить у відповідність нечітку підмножину з X .

Всі оператори мов програмування працюють на чітких умовах. Для цього, треба отримати з *нечіткої* міри істинності *чіткий* критерій. Це називається дефазифікацією. Існують декілька методів дефазифікації. Найвідоміший з них – центроїдний метод. А у дуже простих випадках можна використовувати оператор if-else (для інтервалів розбиття множини $[0; 1]$).

Розглянемо систему нечіткого керування запитами в базу даних. Коли запит є не «ідеальним» (точним з точки зору інформації), то нечітка логіка може допомогти нам його обробити. Наприклад, такий запит:

SELECT * FROM database WHERE стать = «ч» AND вік = «похилий»;

Спершу, визначимо лінгвістичні змінні.

- Вік: {Молодий, зрілий, середній, похилий}.
- Стать: {Чоловічий, жіночий}.

Тепер, визначимо функції належності до цих змінних. Змінна «стать» розділена на дві чіткі множини. Змінна «вік» розділена на чотири нечіткі множини. Нижче наведено графік, що визначає функцію належності до віку (див. рис. 1).

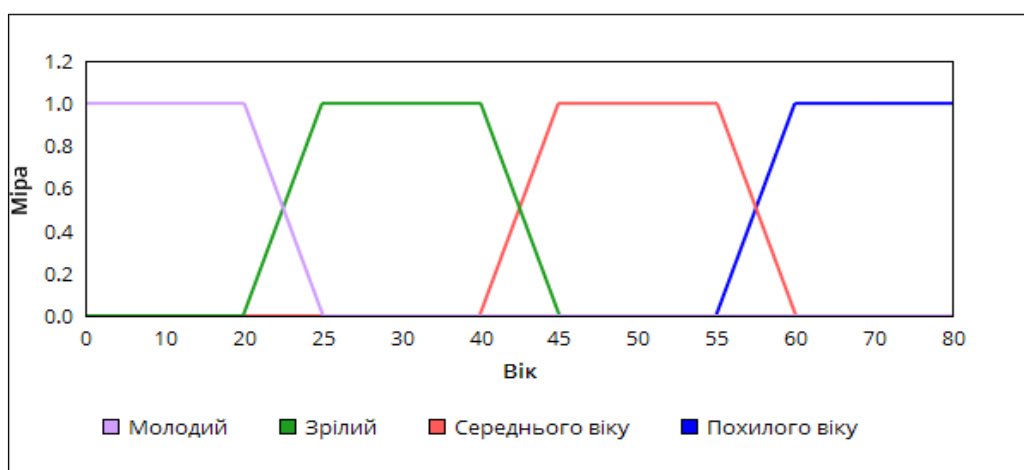

Рис. 1. Функція належності до віку

Як можна побачити з графіку, міра належності до групи за віком, описується формулами трапецій:

$$M_{\text{молодий}}(x) = \begin{cases} 1 & (\text{if } x \leq 20); \\ \frac{25-x}{5} & (\text{if } 20 < x < 25); \end{cases}$$

$$M_{\text{зрілий}}(x) = \begin{cases} (45-x)/5 & \text{if } (40 < x < 45); \\ 1 & (\text{if } 25 \leq x \leq 40); \\ \frac{x-20}{5} & (\text{if } 20 < x < 25); \end{cases}$$

$$M_{\text{середній}}(x) = \begin{cases} 1 & (\text{if } 45 \leq x \leq 55); \\ \frac{60-x}{5} & (\text{if } 55 < x < 60); \\ \frac{x-40}{5} & (\text{if } 40 < x < 45); \end{cases}$$

$$M_{\text{похилий}}(x) = \begin{cases} 1 & (\text{if } x \geq 60); \\ \frac{x-55}{5} & (\text{if } 55 < x < 60); \end{cases}$$

Третім кроком, визначимо алгоритм пошуку за нечіткими даними.

При вводі в запит ключових *нечітких* слів типу «молодого віку», для кожної людини (що відповідає вказаному *чіткому* критерію, наприклад «стать») вираховується його міра істинності для цього віку. Далі, список сортується за цією мірою і повертається найбільш релевантний результат.

```
public Person getFuzzyPerson(String fuzzyAgeGroup, int gender){
    ArrayList<People> found = findMatches(gender);
    if(found.size()==0||found==null)return null;
    for (Person p: found){ p.calculateValue(fuzzyAgeGroup);}
    found.sort(found.getComparatorByGroupName(fuzzyAgeGroup));
    return found.get(1);
}
```

Отже, зважаючи на те, що традиційні бази даних не підтримують нечіткі запити, запропонований метод додасть зручності та спростить доступ користувача до інформації.

Нечітка логіка може бути застосована в ситуаціях, коли класичні прийоми не є ефективними, наприклад, системи які не можуть бути точно описані математичними моделями, які містять протиріччя, або які контролюються лінгвістично. Сьогоднішні застосування нечіткої логіки: моделювання, обчислення, оптимізація, прийняття рішень, діагностика.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scientificamerican.com/article/what-is-fuzzy-logic-are-t/>.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://basegroup.ru/community/articles/fuzzylogic-math>.
3. Карпенко А.С. Логика нечёткая. Гуманитарная энциклопедия [Електронний ресурс] // Центр гуманитарных технологий, 2002–2018 (последняя редакция: 16.07.2018). URL: <https://gtmarket.ru/concepts/6941>.

Бондарь Н.П.

асистент,

Дніпровський державний технічний університет

ВІДНОВЛЕННЯ ГЕМАТИТУ ЗА РАХУНОК ТЕРМООБРОБКИ МЕХАНОАКТИВОВАНОГО ЗАЛІЗОРУДНОГО МАТЕРІАЛУ

В останній час значний розвиток одержують процеси прямого отримання заліза або, так звана, безкоксова металургія, яка полягає в отриманні губчастого заліза, металізованої сировини, литого заліза або сталі безпосередньо із залізорудних матеріалів, минаючи доменну піч. В роботі наведені результати досліджень щодо впливу механоактивації та термічної обробки в вакуумі й середовищі молекулярного водню на процеси відновлення $\text{Fe}_2\text{O}_3 \rightarrow \text{Fe}_3\text{O}_4 \rightarrow \text{Fe}$. В якості методів досліджень застосовувалися рентгенофазовий та рентгеноспектральний аналізи.

Для досліджень була обрана важко збагачувальна гематитова руда Криворізького родовища, основними складовими якої є оксид кремнію SiO_2 , що має гексагональну кристалічну ґратку, та оксид заліза Fe_2O_3 – гематит з тригональною кристалічною ґраткою. В якості еталонного матеріалу – чистий для аналізів (ЧДА) гематит, який представляє собою порошок Fe_2O_3 дисперсністю $0,5 \div 3 \text{ мкм}$.

Вакуумна термообробка рудних порошоків на різних стадіях механоактивації проводилась за допомогою вакуумної печі СШВЕ-12.5/25-43 при температурі 600°C та витримці протягом 1 год.

Встановлено, що відпал ЧДА гематиту в вакуумі при зазначених параметрах призведе до часткового перетворення гематиту в магнетит в

верхньому прошарку матеріалу. Фактором, що гальмує процеси перетворення гематит-магнетит є спікання.

Внаслідок подрібнення гематитової руди в високоенергетичному вібраційному млині (30 год. на повітрі, 10 год. в воді, 30 год. в воді з додаванням карбонільного заліза) окрім збільшення дисперсності рудного порошку, спостерігаються зміни в хімічному складі. Згідно з результатами РСМА механоактивація призводить до графітизації матеріалу, про що свідчить поява вуглецю.

Після термообробки зразків на дифрактограмах фіксується поява нових ліній, що відповідають фазі Fe_3O_4 , інтенсивність яких збільшується при зростанні ступеню попереднього подрібнення. Для порошку, подрібненого в млині протягом 70 год., одним з ключових факторів, що сприяє відновленню гематиту до магнетиту, є присутність карбонільного заліза, як каталізатора реакцій, та вуглецю, що вивільнився внаслідок графітизації при механообробці. Завдяки наявності оксиду кремнію спікання залізорудного матеріалу не відбувається.

Таким чином, відновлення гематиту за рахунок відпалу залізорудного матеріалу в вакуумі має обмежений характер і сприяє лише частковому перетворенню гематиту в магнетит. Тому доцільно використовувати додатковий відновник.

Термообробка рудного матеріалу і чистого гематиту в середовищі молекулярного водню проводилась у ІМФ НАНУ на установці ІВГМ-2М під тиском 0,6 МПа при температурах 300°C і 400°C протягом 30хв. та при 500°C протягом 5 хв.

Згідно з отриманими результатами термообробка рудного матеріалу в середовищі молекулярного водню призведе до фазових перетворень $\text{Fe}_2\text{O}_3 \rightarrow \text{Fe}_3\text{O}_4 \rightarrow \text{Fe}$ при температурі відпалу вище 300°C.

Для ЧДА гематиту та залізорудного матеріалу відпал в середовищі молекулярного водню при $T=500^\circ\text{C}$ і $\tau_{\text{витр.}}=5$ хв. призводить до повного відновлення до магнетиту з частковим утворенням чистого заліза, а також до окрихчування порошку. Повне перетворення до чистого заліза спостерігається при збільшенні часу витримки до 30 хв.

Метод відновлення гематиту внаслідок термообробки можна використовувати в металургійній промисловості для застосування магнітної сепарації при очищенні гематитових руд або відходів металургійного виробництва від пустої породи, за рахунок переведення слабомагнітних мінералів у феромагнітний стан, а також для прямого отримання чистого заліза з залізорудної сировини.

Дуднік А.С.

кандидат технічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИМІРЮВАННЯ МЕХАНІЧНИХ ВЕЛИЧИН ТА ПРИНЦИПІВ ЇХ ВИКОНАННЯ

Фізичне явище або ефект, покладене в основу вимірювань називається принципом вимірювань. Наприклад, застосування ефекту Джозефсона для вимірювання електричної напруги або ефекту Доплера для вимірювання швидкості. Для проведення вимірювань вибирають певний метод вимірювань – прийом або сукупність прийомів порівняння вимірюваної фізичної величини з її одиницею відповідно до реалізованого принципу вимірювань. Метод вимірювань, звичайно, обумовлений будовою ЗВТ [1].

Якщо значення величини визначають безпосередньо за показуючим засобом вимірювань, то такий метод називають *методом безпосередньої оцінки*.

Якщо вимірювану величину порівнюють із величиною, відтвореною мірою – це *метод порівняння*. Наприклад, вимірювання напруги постійного струму на компенсаторі порівнянням з відомою ЕРС нормального елемента.

Нульовий метод – метод порівняння з мірою, при якому результуючий ефект впливу вимірюваної величини і міри на прилад порівняння доводять до нуля. Наприклад, вимірювання електричного опору мостом з повним його зрівноважуванням.

Метод заміщення – метод порівняння з мірою, при якому вимірювану величину заміщають мірою з відомим значенням величини. Прикладом застосування методу заміщення може бути вимірювання порівняно великого електричного опору на постійному струмі шляхом почергового вимірювання сили струму, що протікає через контрольований резистор і зразковий (живлення кола при вимірюваннях повинне бути від одного і того ж джерела струму).

Диференціальний метод – метод вимірювань, при якому вимірювана величина порівнюється з однорідною величиною, що має відоме значення, яке незначно відрізняється від значення вимірюваної величини, і при якому вимірюється різниця між цими двома величинами. Диференціальний метод сполучає в собі частину ознак методу безпосередньої оцінки і частину ознак нульового методу. Він може дати досить точний результат вимірювання, якщо тільки вимірювана величина і міра мало відрізняються одна від одної. Наприклад, якщо різниця цих двох величин дорівнює 1% і вимірюється з похибкою до 1%, то похибка вимірювання шуканої величини зменшується до 0,01%. Прикладом може служити вимірювання вольтметром різниці двох напруг, одна з яких відома з великою точністю, а інша є шуканою величиною.

Метод збігів – метод, при якому різницю між вимірюваною величиною і величиною, відтвореною мірою, вимірюють, використовуючи збіг оцінок шкал або періодичних сигналів. Наприклад, вимірювання частоти обертання тіла стробоскопом.

Встановлена сукупність операцій і правил при вимірюванні, виконання яких забезпечує одержання результатів вимірювань з гарантованою точністю відповідно до прийнятого методу, називається методикою виконання вимірювань МВВ. Звичайно, методика вимірювань регламентується нормативно-технічним документом.

Загальні вимоги по розробці, оформленню, атестації, стандартизації МВВ і метрологічному нагляду за ними регламентуються ДСТ. Дані нормативні документи стосуються і переважної більшості проведених вимірювань. Виключення становлять МВВ, при використанні яких похибки вимірювань визначаються в процесі або після їхнього застосування. Такого роду вимірювання досить нечисленні і здійснюються, головним чином, у наукових дослідженнях, а також при проведенні експериментів. Порядок розробки, застосування і вимоги до таких МВВ визначають організації, що використовують МВВ [2].

Розробку МВВ виконують на основі вихідних даних, що включають:

- призначення, де вказують область застосування, найменування вимірюваної величини і її характеристик, а також характеристики об'єкту вимірювань, якщо вони можуть впливати на похибки вимірювань;
- вимоги до похибки вимірювань;
- умови вимірювань, задані у вигляді номінальних значень і (або) меж діапазонів можливих значень величин, що впливають;
- вид індикації і форми подання результатів вимірювань;
- вимоги до автоматизації вимірювальних процедур;
- вимоги до забезпечення безпеки виконуваних робіт;
- інші вимоги до МВВ, якщо в них є необхідність.

Розробка МВВ, як правило, включає наступні етапи:

- написання, узгодження і затвердження технічного завдання на розробку МВВ;
- формування вихідних даних для розробки;
- вибір (або розробка) методу і засобів вимірювань, здійснюваний на основі нормативних документів. Вибір ЗВТ – складне, багатоваріантне завдання, рішення якого доцільно проводити на основі того або іншого техніко-економічного критерію. У цьому випадку одержуване рішення відповідає оптимальному виконанню таких вимог до вимірювання, як мінімальні витрати, забезпечення необхідної точності і достовірності;
- встановлення послідовності і змісту операцій при підготовці і виконанні вимірювань, обробка проміжних результатів і обчислення остаточних результатів вимірювань;
- встановлення приписаних характеристик похибок вимірювань – характеристик похибок будь-якого результату сукупності вимірювань, отриманого при дотриманні вимог і правил даної методики. Способи вираження приписаних характеристик повинні відповідати заданим у вихідних даних;
- розробка нормативів і процедур контролю точності одержуваних результатів вимірювань;

– розробка документу або розділу складового документу на МВВ (вимоги до їхнього змісту наведені нижче);

– метрологічна експертиза проекту документів на МВВ – аналіз і оцінка вибору методів і засобів вимірювань, операцій і правил проведення вимірювань і обробки їхніх результатів з метою встановлення відповідності МВВ пред’явленим метрологічним вимогам;

– атестація МВВ, що представляє собою процедуру встановлення і підтвердження відповідності МВВ пред’явленим до неї метрологічним вимогам. Обов’язковій атестації підлягають МВВ, використовувані в сфері поширення державного контролю і нагляду. Поза сферою контролю і нагляду МВВ атестують у порядку, встановленому в даній організації.

Атестацію здійснюють шляхом метрологічної експертизи документації, теоретичних або експериментальних досліджень МВВ. Атестовані МВВ підлягають метрологічному нагляду і контролю; стандартизація МВВ, виконувана відповідно до положень державної системи стандартизації.

В документах (або розділах складового документу) на МВВ вказують:

- призначення МВВ;
- умови вимірювань;
- вимоги до похибок вимірювань і (або) приписані їй характеристики;
- методи вимірювань;
- вимоги до ЗВТ, допоміжних пристроїв, матеріалів. Допускається вказувати типи ЗВТ, їхні характеристики і позначення документів, де наведені вимоги до ЗВТ;
- операції по підготовці до виконання вимірювань;
- операції при виконанні вимірювань;
- операції обробки і обчислення результатів вимірювань;
- нормативи, процедуру і періодичність контролю похибки результатів виконуваних вимірювань;
- вимоги до оформлення результатів вимірювань;
- вимоги до кваліфікації операторів;
- вимоги до забезпечення безпеки виконуваних робіт;
- вимоги до забезпечення екологічної безпеки.

З визначення МВВ виходить, що вона являє собою технологічний процес вимірювання. У зв’язку із цим не слід змішувати МВВ і документ на МВВ. Не всі методики описані відповідним документом. Для вимірювань, проведених за допомогою простих показуючих приладів, не потрібні документовані МВВ. У цих випадках досить у нормативній документації вказати тип і основні МХ засобів вимірювань.

Необхідність документування МВВ встановлює розробник документації при можливій істотній методичній або суб’єктивній складовій похибки вимірювань.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Л.В. Метрологія, стандартизація, сертифікація та управління якістю в системах зв’язку / Л.В. Коломієць, П.П. Воробієнко, М.Т. Козаченко, М.Б. Налісний,

В.Л. Серебрін, Л.О. Козаченко, О.В. Грабовський, Л.О. Лебединська // Одеса: ТОВ «ВМВ», 2009. –376 с.

2. Хромой Б.П., Кандинов А.В., Синявский А.Л. и др. Метрология, стандартизация и измерения в технике связи. – М.: Радио и связь, 1986.

Соколова Є.Б.

старший викладач;

Карбівнича Т.В.

кандидат технічних наук, доцент;

Сподар К.В.

кандидат технічних наук, старший викладач,

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ДОСЛІДЖЕННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ГОСПОДАРСЬКО-БОТАНІЧНИХ СОРТІВ ПОЛУНИЦІ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНОГО НАПІВФАБРИКАТУ ДЛЯ НАПОЮ СМУЗІ

Розвиток і широке впровадження ефективних технологій заморожування, низькотемпературного зберігання та переробки фруктів і ягід, сприяє вирішенню проблеми збалансованого харчування населення впродовж року, зниженню рівня захворювань, підвищенню якості життя.

Одним із найцікавіших та найсмачніших способів використання заморожених плодів та овочів є приготування смузі. Смузі – це густий напій, приготований шляхом збивання в блендері натуральних інгредієнтів (свіжих або свіжозаморожених фруктів та овочів). Такий напій є джерелом харчових волокон, органічних кислот, мінеральних сполук, полі фенолів, каротиноїдів тощо і характеризується високими смаковими якостями.

Ягоди полуниці мають високі харчові та дієтичні властивості. Однак короткий термін плодоношення полуниці, зниження транспортабельності та короткочасний термін зберігання є суттєвою перешкодою для використання всього врожаю ягід в свіжому вигляді. Тому в рішенні задачі забезпечення споживачів високоякісною продукцією садівництва, поряд зі збільшенням виробництва свіжих фруктів, перспективним є заморожування плодів і ягід, що дозволить продовжити сезон споживання, а також здійснювати доставку в будь-яку точку країни при збереженні їх харчових якостей.

При заморожуванні ягід важливо враховувати їх сортові особливості, що пов'язано з втратою товарних і смакових якостей після дефростації. Необхідно використовувати ті сорти полуниці, які найбільш придатні для заморожування, що дасть можливість регулювати якість одержуваної продукції.

У склад замороженого напівфабрикату для смузі входить полуниця, отже необхідно вибрати сорт, який би більш підходив до заморожування та найбільш повно зберігав свої товарні якості.

Для дослідження було обрано десять найпоширеніших сортів полуниці, що вирощені в Україні. Цілі ягоди заморожували та зберігали впродовж 9 місяців при температурі -18°C . Якість свіжих та заморожених ягід оцінювали за фізико-хімічними показниками. Усереднені результати дослідження наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Хімічний склад полуниці різних господарсько-ботанічних сортів

Сорт	Масова частка сухих розчинних речовин, %	Масова частка цукрів, %	Титрована кислотність, %	Вміст вітаміну С, мг/100г	Катехіни, мг/100г	Антоціани, мг/100г
Альба	8,2	6,2	1,05	60,0	76,0	74,1
Альбїон	9,1	6,9	0,92	60,0	77,9	76,6
Дукат	9,1	7,1	0,95	62,7	99,5	98,7
Кама	9,0	6,9	1,06	61,2	96,4	70,2
Кардинал	7,4	5,6	0,90	49,7	77,2	96,3
Клері	8,6	6,5	0,75	62,0	78,8	79,9
Корона	7,0	5,3	0,80	37,6	84,5	95,7
Мара де буа	7,1	5,4	0,60	59,8	71,0	71,2
Мармеладна	7,6	5,7	0,95	54,6	73,1	81,0
Ельсанта	8,4	6,4	0,85	62,4	99,2	79,6

Проведена оцінка свіжих ягід полуниці свідчить про широке розмаїття в якісних показниках, обумовлених сортовими особливостями. Досліджувані сорти накопичують в 100 г ягід від 7,0 до 9,1% розчинних сухих речовин, представлених в основному вуглеводами. Кількість вітаміну С коливається від 37,6 до 62,7 мг, 71,0-96,4 мг Р-активних катехінів, 70,2-98,7 мг антоціанів, загальна кислотність становить 0,60-1,06%.

Заморожування дозволяє максимально зберегти натуральні властивості ягід. При низьких температурах сповільнюються біохімічні процеси обміну речовин в тканинах. Однак при цьому відбуваються певні зміни властивостей і хімічного складу замороженої сировини, за ступенем прояву яких судять про придатність певного сорту до заморожування.

Кріорезистентність обумовлена сортовими особливостями полуниці. Втрата соку по сортам варіює від 3,1 до 16,9%. Найвища втрата соку від 15,1 до 16,9% спостерігалась у сортах – Альба, Мармеладна та Мара де буа. Найнижча втрата соку від 3,1–5,1% в сортах Дукат, Кардинал та Альбїон.

Встановлено, що зберігання при низькій температурі пов'язано зі зниженням вмісту розчинних сухих речовин, цукрів і органічних кислот в залежності від сортових особливостей на 1-5%. Найкращим чином розчинні сухі речовини та цукри збереглися в ягодах сорту Дукат і Альбїон, більше втрати в ягодах сортів Альба та Кардинал.

Найбільшим змінам при заморожуванні піддається вітамін С, за вмістом якого після 9-ти місяців зберігання сорти відрізняються більш ніж у три рази: 15,1-56,7мг / 100 г. Ступінь зниження вмісту вітаміну С залежить від сортових особливостей, так високий вміст вітаміну С після дефростації відзначено у сорті Дукат (56,7 мг / 100 г).

Що стосується катехінів, після 9-ти місяців зберігання в заморожених ягодах досліджуваних сортів вміст їх варіюється від 59,1 до 95,1 мг / 100 г. Втрати склали від 2 до 15%, в залежності від сорту, причому в меншій мірі зміна в вмісті катехінів відзначено у сортів: Ельсанта, Кардинал, Кама, Дукат, Альбїон, максимальне – Мармеладна, Мара де буа, Клері. Збереження антоціанів на 94,5-97,8% від початкової кількості підкреслює збереження вихідного забарвлення ягід сортів Дукат, Кардинал, Корона, Мармеладна, Ельсанта, що дуже важливо при оцінці товарної якості ягід після дефростації.

Після проведеного аналізу сортів ягід полуниці, на придатність до заморожування, було встановлено, що сорт Дукат зазнав найменших змін властивостей і хімічного складу після заморожування. Даний сорт найбільш підходить для виробництва замороженого напівфабрикату для смузі. Характерною особливістю сорту Дукат серед інших досліджуваних сортів є високий вміст вітаміну С, катехінів та антоціанів. Які зазнають найменших втрат при заморожуванні, зберіганні та дефростації.

Список використаних джерел:

1. Заморська І. Л. Вплив температури на якість ягід суниці під час зберігання / І. Л. Заморська // Холодильна техніка і технологія. – 2008. – № 4. – С. 59-62.
2. Белінська С. Особливості кристалоутворення під час заморожування суниць // Товари і ринки. – 2008. – № 2. – С. 74-80.
3. Дубцов Г. Г. Товарознавство харчових продуктів / Г. Г. Дубцов – М. Майстерність, 2001. – 153 с.
4. Игнатьев Б. Д. Длительное хранение плодов / Б. Д. Игнатьев, У. Ф. Демьянец, В. М. Найченко и др. – К.: Урожай, 2000. – 160 с.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Терещук Н.В.

*вчитель математики та інформатики,
Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 2
Обухівської міської ради Київської області*

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАДАЧ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ

У зв'язку із профілізацією старшої школи постала проблема взаємозв'язку профільного предмету з іншими суміжними шкільними предметами. Крім того, виникла необхідність у допрофільній підготовці учнів та прикладній спрямованості шкільних предметів.

Відповідно до програми з математики для загальноосвітніх навчальних закладів реалізація прикладної спрямованості навчання математики здійснюється за рахунок створення математичних моделей реальних явищ та процесів, формування в учнів знань та вмінь для їх дослідження, а одним із найважливіших засобів забезпечення прикладної спрямованості навчання математики є встановлення міжпредметних зв'язків математики з іншими предметами, зокрема з економікою [3].

Економіка і математика пов'язані між собою вже більше як тисячу років. Поява чисел, їх назва і написання, система підрахунку і всього того, що тепер складає основу математики, було викликано самим життям (виробництвом, обміном, торгівлею). Взаємодія цих наук приносить подвійну користь: математика одержує широке поле для різноманітних застосувань, а економіка – сильний інструмент для одержання нових знань.

Одним із напрямків досягнення прикладної спрямованості навчання математики є розв'язування задач з економічним змістом.

Задачі економічного змісту – це задачі, які стосуються фінансів, побуту, торгівлі, грошових розрахунків, вибору оптимального рішення тощо [7].

Процес розв'язування математичних задач з економічним змістом спирається на метод математичного моделювання.

Видатний математик 20 століття Л. Д. Кудрявцев вказує, що «навчання умінню складати математичні моделі реальних явищ є однією з першочергових задач в процесі освіти спеціалістів відповідного профілю, а тому цій задачі має надаватися набагато більше часу й уваги, ніж це часто робиться».

Метод «спроб та помилок» у наші дні неприйнятний, дуже мало часу залишається для «спроб» і досить дорогими можуть бути помилки. У ринкових умовах стратегічні рішення необхідно приймати не інтуїтивно, а на підставі всебічного статистичного аналізу та математичних розрахунків [1]. І не випадково, саме в наш час, відзначається посилений інтерес до використання

математичних методів у економічних дослідженнях. Замість того, щоб «пробувати і помилятися» на реальних об'єктах, аналітики надають перевагу робити це з допомогою економіко-математичних моделей. Побудова таких моделей є одним з важливих завдань прикладної математики.

Розв'язування математичних задач з економічним змістом дозволяє експериментувати з математичною моделлю, варіювати параметрами, «програвати» з допомогою моделі різні ситуації.

Математична модель – це наближений опис якого-небудь явища зовнішнього світу, який виражений за допомогою математичної символіки, який замінює вивчення цього явища дослідженням і розв'язанням математичних задач.

Математичне моделювання – універсальний та ефективний інструмент пізнання внутрішніх закономірностей, властивих явищам і процесам. Воно дає можливість вивчити кількісні взаємозв'язки, взаємозалежності моделюючої системи та вдосконалити її подальший розвиток і функціонування з допомогою математичної моделі [1].

Перевага математичного моделювання очевидна: вона полягає у можливості отримати інформацію про об'єкт вивчення без проведення дійсних експериментів. А це, в свою чергу, виправдовує витрати на розробку алгоритмів і методів розв'язання поставлених задач.

На сучасному етапі розвитку науки математичне моделювання все активніше застосовується для дослідження економічних явищ та процесів. Його використання при аналізі економічних процесів та явищ дозволяє в абстрактній формі зображати основні взаємозв'язки, які існують в реальній господарській системі, що сприяє їх поглибленому вивченню. Про це свідчить той факт, що практично всі Нобелівські премії з економіки були присуджені вченим, які активно застосовували в своїх дослідженнях математичні моделі. Це є безперечним свідченням значимості математизації економічної науки.

Економічні дослідження розвинених країн показують, що фінансово-економічна обізнаність їх громадян є головним джерелом успішного розвитку держави. Тому не випадково в таких країнах цьому питанню приділяються велика увага: з економічними проблемами учні знайомляться вже з перших шкільних років і мають справу з ними впродовж усього навчального періоду, оволодіваючи навичками розв'язання економічно-математичних задач. Сьогодні, коли ринкові відносини в нашій державі набувають все більших обертів, нам також слід адаптувати учнів до розв'язання низки економічних проблем реального життя.

Знання та вміння, які отримують учні в ході вивчення економічного матеріалу, є важливою складовою формування економічної культури школярів.

Більшість тем курсу економіки містять матеріал, який можна ефективно використати для наочної ілюстрації практичного використання досліджуваного математичного матеріалу (функції попиту та пропозиції, при вивченні поняття функції; означення ринкової рівноваги при вивченні систем рівнянь тощо), що буде сприяти більш глибокому та осмисленому вивченню абстрактної

математичної теорії, а також підвищенню інтересу учнів до вивчення математики [4].

З численних математичних моделей ринкової економіки для вивчення в школі відібрані ті моделі, математичний апарат яких або міститься в шкільній програмі, або не виходить далеко за її межі. Значна частина математичних моделей економіки ґрунтується на традиційному матеріалі шкільного курсу математики: функціях, рівняннях, нерівностях, послідовностях, похідній, інтегралі тощо. Інша частина математичних моделей економіки базується на матеріалі, що ніколи не входив в курс середньої школи. Мова йде про найпростіші задачі лінійного програмування, сітьові графіки, транспортні задачі, моделі «затрати – випуск». Розгляд цих задач збагачує прикладні аспекти шкільного курсу і тим самим дає ще один стимул до розвитку пізнавального інтересу учнів до математики.

Застосування таких задач на уроках математики підтвердило, що учні проявляють значно більший інтерес до розв'язування задач економічного змісту, оскільки вони наочно проілюструють застосування математичних методів. У таких задачах інтерпретуються певні цілком реальні ситуації, з якими учні зустрічаються повсякдень: їх аналізують засоби масової інформації, обговорюють батьки тощо.

Таким чином, введення в шкільний курс математики задач економічного змісту дозволяє мотивувати, активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, допомагає їм зорієнтуватися в сучасних суспільно-економічних питаннях, сприяє розвитку вмінь учнів вирішувати практичні господарські проблеми та формує економічну культуру школярів, сприяє професійному самовизначенню старшокласників.

Список використаних джерел:

1. Економіко-математичне моделювання: Навч. посіб. / За ред. О.Т. Івашука. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.
2. Тевлін Б.Л. Методика реалізації міжпредметних зв'язків у школі / Б.Л. Тевлін // Директор школи. – 1998. – № 5. – С. 4-8.
3. Математика. Навчальна програма для 10–11 кл. загальноосвітн.навч. закл. (рівень стандарту) – Сайт МОНУ. – Режим доступу до сайту: <http://www.mon.gov.ua>.
4. Стрельченко О. Елементарні функції та прикладні задачі економічного напрямку / Стрельченко О., Вайнтрауб М., Стрельченко І. // Математика в школі. – 2005. – № 6. – С. 44-49.
5. Данилов М.А. Дидактика / М.А. Данилов, В.П. Есипов; под ред. В.П. Есипова. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1967. – 518 с.
6. Терешин Н.А. Прикладная направленность школьного курса математики / Терешин Н.А. – М.: Просвещение, 1990. – 96 с.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Бурлака І.В.

старший викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВИКОРИСТАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ПРОФЕСІЙНОГО ТЕНІСУ В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ТЕНІСІСТІВ ВІЗ НЕСПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Спортивні досягнення зірок сучасного світового тенісу дедалі більше спираються на результати наукових досліджень у самих різних галузях, що мають відношення до спорту.

Крім суто технічних інновацій, які призводять до удосконалення тенісних ракеток, струн, тенісного взуття, одягу, технічних засобів відслідковування та оцінювання гри спортсменів для наступного аналізу їх технічних та тактичних дій, електронного визначення попадання м'яча у межі корту (Hawk Eye), тренери використовують також можливість отримувати дані біомеханіки рухів гравців за допомогою відеотехнологій з вбудованими опціями аналізу рухів та зусиль, використовувати новітні напрацювання у психології тренувального процесу та змагань.

Крім того, досягнення сучасної медицини дозволяють більш ефективно, ніж це було ще 10 років тому, допомагати тенісистам запобігати травмуванню, а у разі якщо травми трапляються, максимально швидко усувати їх наслідки. Досягнення спортивних нутріціоністів дають можливість визначати тип харчування, потрібний для конкретного спортсмена в залежності від графіку його змагань та особливостей організму.

Ще одним важливим фактором який впливає не тільки на результат гри тенісиста, але й на його здоров'я, є температура, за якої спортсмени вимушені тренуватися і змагатися. Температура тіла спортсмена, СВТ (core body temperature), залежить не тільки від стану самого спортсмена, але і від кількох зовнішніх факторів, основними з яких є температура зовнішнього середовища та вологість (що впливає на випар поту). Організм тенісиста реагує зміною температури тіла також на те, чи під час гри на нього попадають прямі чи відбиті сонячні промені. Тому для визначення того, чи безпечне перебування на корті, і чи не призведе воно до теплових розладів за певних умов, використовується так званий індикатор WBGT (Wet Bulb Globe Temperature), який повною мірою враховує фактори, що викликають теплові розлади: температуру, вологість, сонячне випромінювання та повітряний потік. Оскільки теплові розлади легко розвиваються при високому індексі WBGT, його відслідковують для запобігання тепловим розладам у людей на робочих майданчиках, під час спортивних заходів та у повсякденному житті [1].

Важливо, щоб всі досягнення науки досягали тих, кому вони можуть знадобитися: тренерам з тенісу, професійним гравцям та любителям тенісу. Саме до останніх можна віднести студентів-тенісистів університетів неспортивного профілю, для яких заняття тенісом – вид фізичного виховання.

У випадку, коли мова йде про теніс як фізкультуру, мова не йде про високі тренувальні навантаження, яким піддаються тенісисти-професіонали, і тому викладач фізвиховання зосереджений на інших моментах. Але у той же час, оскільки основним завданням викладача є забезпечення необхідної рухової активності та підтримки стану здоров'я студентів на належному рівні, то, на думку автора, викладачі також можуть знайти можливість використання сучасних підходів, які сприятимуть виконанню цього завдання.

У Національному технічному університеті України «КПІ» ім. Ігоря Сікорського кафедрою фізичного виховання вже кілька років ведеться спостереження за станом здоров'я студентів [2], для чого розроблені засоби індивідуального контролю, що дозволяють оцінювати динаміку стану здоров'я та ширину регуляторного діапазону. Для аналізу показників використовується «Щоденник самоконтролю» для студентів. Дані, що накопичуються у «Щоденниках» використовуються викладачами кафедри, в тому числі і відділення тенісу [3] для аналізу стану здоров'я студентів та відповідного коригування планів занять.

З доступних для включення в навчальну програму відділення тенісу новацій можна віднести використання прийомів кардіо-тенісу та TRX. Ці прийоми, крім прямого позитивного впливу на здоров'я і стан фізичної підготовленості студентів, відомі своїм позитивним впливом на настрій та мотивацію до занять.

Турбуючися про здоров'я своїх вихованців, викладач також може враховувати погодні умови, за яких проходить учбовий процес. Стандартне тренувальне навантаження може бути скориговане в залежності від того, якими є погодні умови. Особливо важливим є врахування надлишково високих температур, адже студенти-тенісисти не повинні піддаватися ризику теплового удару.

Крім того, викладачі фізичного виховання можуть використовувати методи психологічної підтримки для підвищення студентами впевненості у своїх силах. Наприклад, викладачі відділення тенісу Національного технічного університету України «КПІ» ім. Ігоря Сікорського, крім вербального впливу (підбадьорення, відзначення успішного виконання ударів або тактичних ситуацій), використовують візуальні методи – фотографування студентів під час проведення змагань або занять та надання їм змоги порівнювати свою техніку виконання з технікою виконання відомих тенісистів (рис. 1):

Рис. 1. Пари фото студентів та тенісистів-професіоналів для аналізу виконання різних видів ударів

Можливості кафедр фізичного виховання різних університетів відрізняються, особливо це стосується матеріально-технічного забезпечення. Але за будь-яких умов у викладача є можливість слідкувати за новітніми розробками у своїй сфері та запозичувати звідти те, що можна застосувати на заняттях. Таким чином досягнення мети – виховання здорового покоління, яке вважатиме підтримання гарної фізичної форми життєвою необхідністю – буде ефективнішим. Для цього повинні існувати, по-перше, адміністративно-організаційні передумови: наявність в університетах кафедри фізичного виховання, яка забезпечує обов'язкове для студентів відвідування занять з фізичного виховання, як це зазначено у документі Міністерства освіти України «Щодо організації фізичного виховання у вищих

навчальних закладах» від 25.09.15 року [4]. По-друге, потрібне бажання самого викладача з фізичного виховання слідкувати за інноваціями не тільки у педагогіці, але й у тому виді спорту, в якому він спеціалізується, для прищеплення своїм вихованцям розуміння необхідності рухової активності.

Список використаних джерел:

1. Kawahara T. et al. A Guidebook for the Prevention of Heat Disorder During Sports Activities./ T. Kawahara, N. Morimoto, et al. / Japan Sports Association. – 1993. – Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/Desktop/13_1-04.pdf.
2. Щоденник самоконтролю студента НТУУ «КПІ» ім. Ігоря Сікорського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fv.fbmi.kpi.ua/page/shchodennyyk-samokontrolyu-studenta>.
3. Бурлака І.В. Дослідження рівня фізичного стану студентів груп тенісу у внз неспортивного профілю / І.В. Бурлака, А.В. Лукачина // Молодий вчений. – № 2 (29). – 2016. – С. 255–260.
4. Лист МОН керівникам вищих навчальних закладів № 1/9-454 від 25.09.15 року «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/.

Лукачина А.В.

старший викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПРО ВПЛИВ ГРИ В ТЕНІС НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ

Громадське здоров'я – це наука та практика попередження захворювань, збільшення тривалості життя і зміцнення здоров'я шляхом організованих зусиль суспільства [1]. В Україні система громадського здоров'я України охоплює основні системні заходи у сфері охорони здоров'я і спрямована на збереження здоров'я населення. У липні 2018 року в Україні було запроваджено принцип пріоритетності громадського здоров'я [2]. Тепер всі законодавчі акти, які ухвалюватиме Уряд, повинні містити прогноз того, як прийняте рішення впливатиме на здоров'я людини.

Поняття «громадське здоров'я» охоплює дуже багато сфер та міждисциплінарних підходів епідеміології, біостатистики і охорони здоров'я. Важливими напрямками є також гігієна довкілля, здоров'я населення, безпека руху, економіка охорони здоров'я, державна політика, безпека та гігієна праці, тощо.

Фізичне виховання, що викладається у вищих навчальних закладах України, виконує дуже важливу роль в системі заходів громадського здоров'я. Крім очевидної користі рухової активності для здоров'я студентської молоді, воно прищеплює звичку до здорового способу життя та дотримання балансу розумової та фізичної активності. Деякі види спорту, якими займається молодь в рамках обов'язкового залікового курсу, як свідчать наукові дослідження [3] покращують когнітивні функції мозку, що дуже важливо для успішного

оволодіння студентами тими знаннями та навичками, які передбачені курсом навчання за спеціальністю. Таким видом спорту є, наприклад, теніс.

Наукові дослідження, що проводяться у різних країнах світу для вивчення впливу занять тенісом на когнітивні функції, демонструють різницю в якості когнітивних функцій тенісистів та молодих людей, які не займаються спортом. Наприклад, в роботі Петри Пачесової та ін. [3] описано метод проведення та результати оцінки відмінностей у когнітивних функціях у групах молодих тенісистів та їх однолітків, які не займаються спортом. Досліджувані групи склалися з 98 осіб: 44 тенісисти ($18 \pm 1,35$ років) та 54 «неспортивних» молодих людей віком $18 \pm 1,33$ років. Рівень когнітивних функцій досліджувався за стандартизованим у нейропсихології когнітивним тестом Струпа. Результати показали, що тенісисти мали вищі оцінки когнітивних функцій в порівнянні з не-спортсменами у двох із трьох сегментів тесту. Причому, різниця була тим більшою, чим складнішим був сегмент тесту.

Аналіз отриманих даних виявив різницю між досліджуваними групами у когнітивних функціях, таких як когнітивний інгібіторний контроль, концентрація уваги, свідомість та вибіркова увага.

Це цікаві результати, але, як зазначають і самі дослідники, слід враховувати, що дослідження мали деякі обмеження. По-перше, розмір досліджуваних груп спортсменів та не-спортсменів був відносно невеликим. Можна припустити, що специфікою саме тенісу в розрізі когнітивної функції є, наприклад, концентрація на рухах супротивника, на польоті і приземленні тенісного м'яча, і це призводить до вищої когнітивної функції тенісистів порівняно з не-спортсменами.

Цікаво було б провести дослідження когнітивної функції за тією ж методикою, дослідивши групу тенісистів та спортсменів іншого виду спорту, скажімо, борців чи пловців. Тобто, представників таких видів спорту, які потребують концентрації на діях суперника, але де не задіяні сторонні предмети, які потребують додаткового відслідковування, такі як тенісний м'яч у разі тенісу, волейбольний або баскетбольний м'яч тощо.

Для вимірювання когнітивної функції можна використати той же тест Струпа (Рис. 1), який орієнтований на виявлення швидкості обробки інформації, вибіркової уваги у візуальній системі, а також гальмуючого контролю, який також застосовується в цьому тесті і діє так, що подібні психологічні елементи, що накопичуються у пам'яті під час тесту, дають ефект взаємного протиріччя, що, власне і є тим фактором, що створює проблеми когнітивної функції.

1	2	3	4
червоний	червоний	xxx	жовтий
жовтий	жовтий	xxxxxx	синій
зелений	зелений	xxxxx	червоний
червоний	червоний	xxx	жовтий
синій	синій	xxxx	червоний
зелений	зелений	xxxxx	синій
жовтий	жовтий	xxxxx	зелений
синій	синій	xxxx	зелений
зелений	зелений	xxxxx	червоний
червоний	червоний	xxx	синій
синій	синій	xxxx	жовтий
жовтий	жовтий	xxxxxx	зелений

Рис. 1. Ілюстрація ефекту Струпа

У стовпцях 1 і 2 завдання полягає в тому, щоб прочитати кожне слово в колонці вголос, ігноруючи колір, яким його надруковано, і зробити це якомога швидше. Це перший експеримент Струпа, в якому проявляється невелика різниця між експериментальною колонкою 2 і керуючою колонкою 1. У колонках 3 та 4 завдання полягає в тому, щоб назвати колір кожного слова в стовпчику вголос, ігноруючи саме слово, і знову зробити це якомога швидше. Це другий експеримент Струпа, де виявляється втручання найменування кольорів в експериментальній колонці 4, коли людина називає кольори набагато повільніше і більш схильна до помилок, ніж у випадку контрольної колонки 3. Слід звертати увагу на те, що для того, щоб зробити умови порівнянними, однакові відповіді потрібні бути для кожного елементу в кожному стовпці.

Треба відмітити, що хоча тест Джона Рідлі Струпа вперше був представлений науковій спільноті ще у 1935 році в його дисертації, він використовувався вже в сотнях досліджень і довів високу відтворюваність результатів. Цей метод широко використовується і зараз для вивчення ключових аспектів уваги, навчання, пам'яті, читання, мовлення та інших когнітивних навичок [4]. Віднедавна цей метод використовується також для вивчення механізмів роботи нервової системи та клінічних розладів.

Зважаючи на надійність та простоту методу, можна застосувати його для додаткових досліджень впливу виду спорту на когнітивні функції студентів, що відвідують заняття з фізвиховання у секціях з різних видів спорту, враховуючи, що важливим для дослідження є розмір досліджуваних груп. Для отримання

надійного результату, групи повинні складатися з статистично достатньої кількості осіб, при цьому також необхідно визначити ключові параметри: діапазон віку учасників, стать та приблизно однаковий період занять своїм видом спорту.

Список використаних джерел:

1. Winslow C.A. The Untilled Field of Public Health / Charles-Edward Amory // Modern Medicine. — #2. — 1920 — P. 183-191.
2. Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України / Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 18 квітня 2018 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/326-2018-%D0%BF>.
3. Pačesová P. et al. Cognitive function of young male tennis players and non-athletes / Pačesová P., Šmela P., Kraček S., Kukurová K. and Plevková L. / Faculty of Physical Education and Sports, Comenius University in Bratislava, Bratislava, Slovakia. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://gymnica.upol.cz/getrevsrc.php?identification=public&mag=gym&raid=227&type=fin&ver=3>.
4. MacLeod C.M. Half a century of research on the Stroop effect: an integrative review / C.M. MacLeod / Psychology Bulletin / # 109. — 1991. — P. 163–203.

Омельчук Я.В.

аспірант I року навчання

спеціальності «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення»

Науковий керівник: Романюк В.П.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,

Східноєвропейський національний університету

імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ НАВИКУ СИДІННЯ У ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ ЗА МЕТОДИКОЮ ПІДВІСНОЇ КІНЕЗОТЕРАПІЇ

На сьогоднішній день має місце загальносвітова тенденція до збільшення кількості осіб з особливими потребами. Найбільший відсоток серед причин інвалідності в перші 6 років життя посідають неврологічні патології, серед яких значну частку складають захворювання церебральними паралічами. Не є виключенням і Україна. За даними науковців кількість осіб з церебральним паралічем за останні 10 років на території України збільшилась на 50000–100000 осіб [3; 6].

За останні роки багато дослідників приділяло увагу проблемам фізичної реабілітації дітей з церебральним паралічем: С. Афанасьєв [1], Ю. Бардашевський [2] С. Вознюк [4], Д. Воронін [5], І. Таран [9], К. Яценко [10], О. Стасюк [8] та інші. Ураження центральної нервової системи серед дітей різного віку не є однаковими. Тому і наслідки цих уражень рідко бувають ідентичними. Враховуючи ці фактори проблема фізичної реабілітації та пошуки нових методик лікування залишаються актуальними.

На теперішній час запропоновано багато методик лікування та реабілітації осіб з церебральним паралічем, які представлені в Україні. Бортфельд і Рогачева (1986) рекомендують поєднувати лікувальну гімнастику з педагогічними заходами. Згідно з методикою, запропонованою К. Бобат і Б. Бобат (1956), перш ніж навчати дитину з інвалідністю нормальному руху, необхідно змінити патологічний руховий стереотип. Штеренгерц (1986) розробив методику ЛФК для дітей шкільного віку, в якій водночас з урахуванням анатомо-фізіологічних механізмів дитячого організму при проведенні занять і навчанні трудовим навикам особлива увага приділяється емоційному фону. Для дітей з церебральним паралічем, що страждають атонічною формою, застосовують методику Кабат (1953), яка забезпечує вироблення рухів за допомогою певних прийомів активізації мотонейронів спинного мозку, здійснюючих скорочення м'язових волокон. Для осіб з обмеженими руховими можливостями, з якими під час заняття не вдається встановити контакт, а також для дітей із затримкою психомоторного розвитку рекомендується методика Війта (1981). Для усунення контрактур нижніх кінцівок у дітей з ДЦП Умханов (1985) запропонував використовувати компресійно-дистракційні апарати. Для отримання сприятливих результатів у комплексі реабілітаційних заходів діти з ДЦП важливе значення має застосування масажу, який покращує кровообіг, збільшує тонус і силу уражених скелетних м'язів, знижує їх спастичність Бортфельд, Рогачева (1986); Штеренгерц (1986); Васічкін (1991); Белая (1994) [7].

Проаналізувавши традиційні методики, ми дійшли висновку, що жодна з них не звертає увагу на поступовий руховий розвиток дітей. Також дослідники недостатньо розглядають формування рухових навиків у дітей з ДЦП, як основу їхньої соціалізації в тому числі і навик сидіння.

На нашу думку навик сидіння є одним з важливих. Тому, що коли дитина починає сидіти в неї формуються природні вигини хребта, укріплюється м'язи ший та спини, а також це сприяє психічному та розумовому розвитку дитини. Оскільки в цьому положенні дитина краще сприймає оточуючий світ.

Однією з основних цілей методики було навчити дітей втраченим або не розвиненим руховим навикам сидіння. Для цього заняття будувалися за певною структурою та послідовністю.

На I етапі заняття включали в себе засоби для збільшення амплітуди рухів у суглобах, завдяки пасивним розтягненням спастичних м'язів кінцівок. Наступним завданням було розслабити м'язи тіла і збільшити їх силу, а також покращити координацію. Вирішенню цього завдання допомагали заняття з м'ячами та виконання вправ які потребують максимальної точності виконання. Діти виконували вправи з допомогою реабілітолога і самостійно.

На II етапі формували навики змін положення тіла: з положення лежачи у положення сидячи; з положення сидячи у положення стоячи на колінах з опорою на руки; повзання з опорою на чотири кінцівки; стояння на колінах, ходьбі на колінах, зміни положення стоячи на колінах в положення стоячи.

На III етапі навчали дітей відчувати своє тіло в просторі. Для цього використовували ходьбу за допомогою еластичних строп, які кріпились до рухомої платформи. В окремих випадках дитині закривали очі, для кращого

відчуття свого тіла і просили виконувати рухи ногами, руками. Заключною частиною було навчання ходьбі вперед, назад і ходьба з перешкодами.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєв С. М. Фізична реабілітація дітей молодшого шкільного віку з церебральним паралічем, ускладненим сколіозом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.03 «Фізична реабілітація» / Афанасьєв С. М. – Київ, 2008. – 11 с.
2. Бардашевський Ю. В. Корекція рухової функції учнів з наслідками дитячого церебрального паралічу засобами фізичної реабілітації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.03 «Фізична реабілітація» / Бардашевський Ю. В. – Київ, 2011. – 22 с.
3. Башкін І. М. Сучасні тенденції в фізичній реабілітації осіб з церебральним паралічем / І. М. Башкін, Е. В. Макарова, В. Ф. Коваленченко // Педагогіка, психологія і медико-біологіческие проблемы физического воспитания и спорта. – 2009. – № 1. – С. 17–20.
4. Вознюк С. І., Колісниченко О. Л. Роль і місце верхової їзди в лікуванні ДЦП // Матеріали II Всеукраїнського з'їзду фахівців зі спортивної медицини та лікувальної фізкультури «Людина, спорт і здоров'я», Київ, 3-5 листопада 2008. – С. 93–94.
5. Воронін Д. М. Церебральний параліч та реабілітація його спастичних форм / Д. Воронін, В. Трач Хмельницький: ХНУ, 2008. – 55 с.
6. Коцур Надія Іванівна. Основи педіатрії і дитячої гігієни: навчальний посібник для вузів / Надія Іванівна Коцур. – Чернівці; Переяслав-Хмельницький: Книги-XXI, 2008. – 629 с.: табл. – Бібліогр.: с.627-629 (45 назв). – На укр. яз. – ISBN 966-86530-1-7.
7. Мицкан Б. С. Огляд методів фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем / Б. С. Мицкан, Т. М. Мицкан, З. М. Остапак // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 4. – С. 161–164.
8. Стасюк О. М. Фізична реабілітація осіб із гіперкінетичною формою дитячого церебрального паралічу / О. М. Стасюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. – 2011. – № 3. – С. 86–88.
9. Таран І. В. Особливості авторських методик фізичної реабілітації при спастичних формах дитячого церебрального паралічу / Таран І. В. // Наука сьогодні: теорія, методологія, практика: сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф. – Вроцлав, 2013. – С. 86–95.
10. Яценко К. В. Дитячий церебральний параліч: етіопатогенез, клініко-нейрофізіологічні аспекти та можливості неврологічної реабілітації / К. В. Яценко // Український неврологічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 19–24.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Петренко М.О.

аспірант,

Київський університет туризму, економіки і права

ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасний етап цивілізаційного розвитку суспільства характеризується технократичним характером (впровадженню у широкі маси результатів «інформаційної революції», Інтернету речей, робототехніки, нанотехнологій, генетика) та раціоналізмом, завдяки яким відбувається зміна парадигми до таких важливих елементів, як природа, людина та техніка, що впливає на подальші взаємовідносини між ними в у мовах нових викликів, що постають перед людством: «екологічна криза», вплив на генетику людини, симбіоз людини та машини, штучний інтелект та людина. Таким чином, відбувається зміна дискурсу щодо питань «аргументативної етики», викликаних появою «колективної відповідальності» «колективного прийняття рішень». Особливість сьогодення полягає у необхідності філософського переосмислення подальшої ролі людини в усіх суспільних процесах та сферах суспільства, за умови збереження морально-етичного розвитку особистості під час трансформації таких понять, як: людська гідність, свобода, рівність, толерантність та справедливість. Так, П. Кравченко, досліджуючи питання гідності людини як ціннісного принципу її соціального буття, відзначає, що «особливого значення набуває проблема формування у свідомості молодого покоління ціннісно-нормативних структур, які одним із головних принципів соціальної взаємодії утверджують повагу до гідності особистості», оскільки «головний зміст сьогоднішніх суспільних перетворень, створення умов життя, гідних людини, в яких вона б знаходила моральне задоволення від творчості й праці, від усвідомлення своєї корисності», що «повинно стати рушійною силою суспільного розвитку», де «реальна турбота про людину, правовий захист особистої гідності кожного громадянина – одне з найважливіших завдань сьогодення» [3, с. 3]. Тобто, мова йде про зміну підходів до парадигми самого бачення людини в суспільстві та державі (взаємодії та взаємовідносин), де людина розглядається не як маленький «гвинтик» складного великого механізму, а як сформована особистість, що бере усвідомлено участь у прийнятті «колективних» рішень на основі сформованої власної позиції, а не виконуючи покійно волю інших і така ж свідома участь у «колективних» діях і прийнятті «колективної» відповідальності. Тому на перше місце виходять комунікації, коли основними умовами комунікативної філософії виступають дискурс та мовне спілкування між людьми, коли «аргументативний дискурс становить філософську та політичну останню інстанцію, якою і завдяки якій

мають санкціонуватися спільна відповідальність людей за свою діяльність та наслідки діяльності, за свої теорії та свої нормативні домагання значущості», де «структура ідеального, необмеженого дискурсу вже передбачена в індивідуальному мисленні – в «Ego cogito» Декарта, Канта, а також Гуссерля», адже «саме аргументативний дискурс, а не домовна Я-свідомість для оновленої трансцендентальної філософії у нашому столітті є методичним останнім засновком (nicht Hintergehbare)», адже «це має значення як для обґрунтування моральних та правових норм, так і для обґрунтування домагань істини» [2, с. 400-401]. Зважаючи на сказане, можна говорити про те, що відбувається перехід «спрямованості дискурсивної етики як направленої у майбутнє етики відповідальності», де використання «спільної відповідальності» стає запорукою «... згоди з усіма членами ідеальної аргументативної спільноти» під час званого дискурсу «ідеальної комунікативної спільноти» та «реальної комунікативної спільноти», коли «кожний окремий суб'єкт у змозі досягти трансцендентальною рефлексією (бо це не є самоочевидним), що він в серйозному та щирому мисленні, тобто, коли він справді щось прагне аргументативно довести самому собі, уже комунікує відповідально, що він, таким чином, завжди неодмінно вже належить до реальної і водночас до ідеальної комунікативної спільноти (яка контрфактично передбачається) як рівноправний і в принципі рівновідповідальний член» [2, с. 401]. Тобто, у сучасному суспільстві створено передумови використання ресурсу усіх членів суспільства, які, продукуючи загальні речі, пропускають їх через себе, а тому, приймаючи певне рішення, вони роблять це свідомо, а не через те, «що так комусь треба». Ось що говорить П. Ульріх з цього приводу: «у вільному суспільстві зрілих громадян не система повинна контролювати життєвий світ (технократія), а комунікативна спільнота, що має відношення до життєвого світу, – системи (демократія)» [1, с. 384], віддаючи тим самим у руки демократії комунікативну спільноту та «життєвий світ». Тут можна заперечити, оскільки комунікативна спільнота є присутньою не тільки у демократичних національних утвореннях. Навіть тоталітарні режими починалися зі спроб побудови ідеального суспільства, в якому прислухалися до кожного. Слід також відмітити посилення тиску технократичної складової сучасного розвитку суспільства, коли за словами К.-О. Апеля «головною проблемою нагальної сьогодні планетарної етики відповідальності є те, що вона має бути здатною якось покласти край невідповідності між величезним потенціалом і поширенням технічної діяльності (Machenkönnen) і конвенціональною мораллю людини» [2, с. 410]. Певним чином в сучасних умовах розвитку суспільства раціональність продовжує домінувати над етикою (почуттями, мораллю, духовністю), а людина усі свої дії вчиняє керуючись переважно розумом, раціональністю та прагматизмом, а не емоціями, перетворюючись на механізм (робота). Але, не зважаючи на це, у людини залишається ще багато місця для емоцій як на особистісному, так і на загальному рівнях. Прикладом цього є зростання ролі свободи, волі, рівності, людської гідності в рамках подальших трансформацій суспільства. Цим і відрізняється людина від бездушної машини. Але технічний прогрес розглядає можливості поєднання людини і машини, а також продовжуються роботи із

створення штучного інтелекту. В таких умовах вже піднімається питання взаємовідносин на рівнях машин-машина, людина-машина. Тобто, створюючи навколо себе раціональний машинний простір людина все більше починає звертати уваги при пошуку взаємопорозуміння на морально-етичну та духовну складову людського буття.

Беручи до уваги подальший розвиток суспільства у контексті звернення до свободи, людської гідності, що спричинятиме затребуваність подальших розвідок.

Список використаних джерел:

1. Ulrich P. Transformation der okonomischen Vernunft. С. 384.
2. Апель К.-О. Дискурсивна етика як політична етика відповідальності у ситуації сучасного світу / Єрмоленко А. М. // Комунікативна практична філософія. Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с. – С. 395-412.
3. Кравченко П. Гідність людини як ціннісний принцип її соціального буття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/.../KRAVCH.pdf>.
4. Телешун О. Ф. Філософія техніки в сучасному гуманітарно-науковому дискурсі / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Філософія. політологія. – 1(115). – 2014. – С. 43.

Ревін Ф.Г.

аспірант,

Науковий керівник: Герасимова Е.М.

доктор філософських наук, доцент, професор кафедри,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ІНТЕНЦІЙНЕ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК СТРУКТУРНА ДЕТЕРМІНАНТА КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ

Обопільне визнання та підтримання сумісного статусу, завдань та зобов'язань довкола суспільно демаркованих форм, функцій та норм продукує засадничі механізми колективної дії, аналіз якої надає імпульс досліджу субстанціональних фундації сумісної ідентичності різноманітних діяльнісних угруповань, виявляючи, в такий спосіб, аксіологічні підстави для концентрації й координації різних членів соціуму у тих чи інших проявах кооперативних стосунків.

Проаналізовані такими класиками соціальної теорії, як Е. Дюркгайм та М. Вебер та низкою сучасних соціально зорієнтованих мислителів як Ю. Габер-марс та П. Рікер тощо, колективно-інтенційні сполуки агентів ціле-раціональної взаємодії – колективи як квазі-соціальні субстанції поєднані спільною історичною долею і вкрай різним соціальним потенціалом, людським капіталом, розміром, мобільністю, призначенням, зовнішніми ознаками та внутрішнім устроєм [1].

Суспільство має складну, розгалужену та нестабільну соціальну структуру, що, нерідко, містить елементи апатійно-конфліктного, диз'юнктивно-патологічного, дисфункціонально-анархічного типу, основою якої, однак, завжди є певний різновид згуртованої колективності. Людина протягом свого життя перебуває у різних колективах, які тим чи іншим чином здійснюють соціалізуючий вплив на неї, завдяки якому засвоюються відповідні традиції, звичаї, моделі поведінки, культурні цінності [Там само, с. 65-74].

Втім, кожна особа долучається до участі у колективній діяльності не лише на рівні її емпіричних проявів та наслідків, але, вочевидь й першочерговим чином, завдяки певній раціонально-комунікативній сполучі попередньо узгоджених кооперативних намірів. Колективно-інтенційна інтеракція (*collective intentional interaction*), отже, включає в себе велику кількість різновидів учасників і форм у спосіб, що уможливорює пояснення результатів синергійної діяльності індивідуумів як складової ланки певної цілісно-динамічної системи усталеної взаємодії (*shared cooperative endeavors*) [7, с. 15-27].

Аналізуючи активність соціальних груп доцільно, разом з цим, відзначити, що вона у більшості випадків залежить від модусу інтенційних настанов індивідів, які входять до нього. Це в першу чергу стає зрозумілим, якщо прийняти постулат про колектив як сукупність людей, об'єднаних спільними інтересами, що в такий спосіб (опосередковано чи напяму) долучаються до вирішення конкретних завдань і викликів суспільства [2, с. 10].

Основу колективу, що водночас формує і осереддя будь-якої соціальної групи становить людина в різноманітних проявах її перманентної активності. Дія людини, в свою чергу, репрезентована формою активності, що постає як принципово відкрита система, здатна до вільного саморозвитку, потенційно необмеженого та незводимого до матриці «створінь простих контактів», що наявна в тваринному царстві для якого пізнання та витонченість, адже ті що «злилися з реальністю» не можуть мати з нею ніяких відносин [Там само, с. 220].

Так само є очевидним, що колектив діятиме відповідно до необхідності, праксеологічної зацікавленості, ціннісних орієнтирів та соціальних норм індивідів, оскільки люди об'єднуються у колективи, саме відповідно до власних інтересів, переконань, потреб, що викристалізуються через переслідування максимізації цілеспрямованого, нададитивного характеру сумісної кооперації.

Синергована теленомічна взаємодія, відтак, є невід'ємною рисою будь-якого колективу чи соціального угруповання. Саме цей феномен являє собою основу культури, рушійну силу розвитку суспільства, що має чіткі характеристики, які репрезентовані завдяки процесам її перебігу та реалізації, відображаючи онтологічну інтенційність згуртованих навколо спільних досягнень діяльнісних конгломератів [6, с. 15-20].

М. Олсон зазначає, що ідея схильності груп діяти на підтримку обопільних інтересів, має (здавалося б) природньо впливати з панівної в рамках теорії колективної дії презумпції раціональної, спрямованої на захист та стимулювання власних інтересів поведінки. Так, якщо члени угруповання мають спільні інтереси або мету, то навіть за умови, що жоден з них не є успішним у задоволенні даних інтересів чи досягненні цієї мети, логічно

припустити, що устремління таких раціонально-корисливих кооператорів були інспіровані на рівні колективної ідеї [4, с. 80-92].

Будучи започаткованим К. Марксом, який наголошував на спільному інтересі як єднальній ланці для задоволення спільних потреб, даний тип сумісної діяльності, отже, має місце переважно у тоталітарних суспільствах, де індивід зазнає системного тиску щодо необхідності підпорядкування власної праксеології діалектиці загальної мети [3]. Водночас, у суспільствах більш демократичного типу спостерігається ситуація коли корислива раціональна людина, що виходить з крайньої максимізації власного здобутку, зазвичай, не воліє охоче солідаризуватися з мотивами поведінки і соціальної діяльності та не зацікавлена в (прямих чи опосередкованих) групових зв'язках та інтеракціях, що не призводять до її нагального бенефіту [5, с. 19].

Таким чином, з вищенаведеного стає зрозумілим, що колективна дія є ефективним механізмом підвищення (супра)індивідуальної результативності (за неодмінної умови консенсусного обмеження власної свободи) лише у випадку коли в рамках деліберативного процесу цілеспрямовані інтереси індивіда співпадають з визнанням загальних цілей колективу. Домінування ж спокуси «безбілетної» настанови у прийнятті рішень може призвести до мінімізації оптимального рівня забезпечення колективного добробуту.

Відтак, суперечки щодо характеру колективності, що формує різноманітні модуси групової інтенційності додають новий вимір до завдань і методу соціальної філософії, багатогранна проблематика якого, однак, не може бути розглянутою окремо від домінуючого вектору адекватної концептуалізації сумісної діяльності, що передбачає усунення розбіжностей, що мають місце у аналізі природи і структури «зав'язків» та «поєднуючих механізмів». Все це додає нових дослідницькі плідних вимірів у лоні соціальної онтології, конкретна проблематика яких заслуговує на окрему увагу та вивчення.

Список використаних джерел:

1. Социальная философия: учебник / Под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлач. – К.: Единорог, 2002. – 736 с.
2. Блумер Г. Коллективное поведение / Г. Блумер; [пер. с англ. Д. Водотынский] Американская социологическая мысль: тексты / сост. Е. И. Кравченко; под. ред. В. И. Добренкова – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 496 с.
3. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях / Анатолій Карась. – К.; Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 520 с.
4. Олсон М. Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія груп / М. Олсон; [пер. з англ., післямова С. Слухая]. – К.: Лібра, 2004. – 272 с.
5. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс. – М.: Академ. проект, 2002. – 880 с.
6. Поліщук О. С. Колективна дія: соціальне пізнання і практика / досвід філософської концептуалізації: монографія / О. С. Поліщук – Тернопіль: ТОВ «Тернограф», 2015. – 400 с.
7. Jankovic M., & Ludwig, K. (Eds.). (2017). The Routledge Handbook of Collective Intentionality. Routledge. New York.

ХІМІЧНІ НАУКИ

Роскошна Г.В.

студентка;

Тобілко В.Ю.

кандидат технічних наук, старший викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ОДЕРЖАННЯ ЗАЛІЗОВМІСНИХ СИЛІКАТНИХ СОРБЕНТІВ ДЛЯ ВИДАЛЕННЯ АНІОНІВ Cr(VI) ІЗ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сорбційні матеріали на основі природних глинистих мінералів набувають все більшого значення при вирішенні екологічних проблем, зокрема для вилучення забруднюючих речовин із стічних вод. Досить високі адсорбційні та іонообмінні властивості шаруватих глинистих мінералів, поява методів регулювання їх геометричної структури і хімічної природи поверхні, наявність промислових родовищ та дешевизна природних глин створюють умови для їх використання в багатьох технологічних процесах [1, с. 79].

Однак застосування глинистих мінералів для вилучення забруднень з водного середовища без попередньої підготовки не набуває промислових масштабів внаслідок їх високої дисперсності, здатності до набухання та недостатніх фізико-хімічних та структурно-механічних характеристик для досягнення високоефективного процесу очищення. Тому для підвищення сорбційної здатності природних алюмосилікатів необхідно застосовувати модифікацію поверхні хімічними речовинами та подальшу термообробку для усунення згаданих недоліків та оптимізації процесу сорбції [2; 3].

Очищення вод від забруднення аніонами металів, наприклад, хрому (VI), із використанням природних неорганічних сорбентів є складним завданням, так як всі вони за своєю природою катіонообмінники.

Актуальність даної роботи обумовлена необхідністю розробки сучасних високоефективних силікатних сорбентів для вилучення аніонів важких металів із водних систем.

Відомо, що оксиди та гідроксиди заліза(III) мають високу адсорбційну здатність щодо іонів важких металів та можуть ефективно вилучати їх із водного середовища [4; 5]. Тому було обрано для модифікування поверхні природного алюмосилікату саме сполуки заліза (III).

Мета дослідження полягає у визначенні основних фізико-хімічних закономірностей процесів синтезу поруватих керамічних структур на основі глинистих дисперсій та вивченні особливостей очищення вод від аніонів хрому із використанням одержаних матеріалів.

В якості об'єкту дослідження було обрано природний глинистий мінерал шаруватої структури – монтморилоніт Черкаського родовища, який був очищений від супутніх домішок кварцу, польових шпатів, цеолітів і т. п. методом седиментаційного розділення.

Модифікування поверхні монтморилоніту солями Fe(III) проводили за наступною методикою [6]: наважку висушеного та просіяного природного глинистого мінералу заливали розчином солі заліза ($\text{FeCl}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$) певної концентрації (від 0,25М до 2М). Значення рН суспензії доводили до 9 розчином гідроксиду натрію NaOH з концентрацією 6М. Отриманий осад промивали дистильованою водою до нейтрального значення рН, відокремлювали тверду фазу від рідкої та висушували при температурі 200°C протягом 4 годин. Отримані зразки подрібнювали та просіювали для одержання фракції $\leq 0,2$ мм.

Питому поверхню, загальний об'єм пор та середній радіус пор досліджуваних сорбентів визначали за адсорбцією парів азоту на газоаналізаторі NOVA 2200e Quantachrome за методом BET. Розподіл пор за радіусами також був визначений за методами VJH та DFT.

Вивчення сорбції іонів хрому вихідними та модифікованими глинистими мінералами проводили в статичних умовах. Час контакту твердої та рідкої фаз – 1 година, співвідношення фаз – 1:100. Після встановлення сорбційної рівноваги водну фазу відділяли від твердої центрифугуванням та визначали рівноважну концентрацію хрому в розчині з дифенілкарбозідом на спектрофотометрі UNICO UF-2100.

В ході дослідження показано, що після проведення модифікування поверхні монтморилоніту сполуками заліза (2М розчином $\text{FeCl}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$) у лужному середовищі питома поверхня одержаного зразка склала 169,9 м²/г, що значно перевищує таку для вихідного мінералу – 89,2 м²/г, а об'єм пор збільшився з 0,08 до 0,19 см³/г. Середній радіус пор становив для природного монтморилоніту 18,0 Å, а модифікованого – 22,96 Å.

Для вивчення фізико-хімічних особливостей вилучення іонів Cr(VI) із водного середовища було досліджено кінетику процесу видалення, вплив величини рН та одержано ізотерми сорбції на модифікованих зразках.

Встановлено, що максимальний ступінь вилучення хрому при вихідній концентрації 40 мг/дм³ та рН = 2 досягається вже протягом 60 хвилин взаємодії сорбенту з водним середовищем. При збільшенні часу контакту рівноважна концентрація іонів хрому в розчині залишається практично незмінною.

Отримані експериментальні дані показують, що найбільш ефективна сорбція іонів хрому(VI) з водного середовища відбувається при рН 2. В разі підвищення рН сорбційна здатність отриманих матеріалів різко знижується, при цьому максимальне значення сорбції залишається сталим для матеріалів, модифікованих 1 М і 2 М розчином солі заліза(III), обробка ж монтморилоніту 0,25 М розчином солі забезпечує значно нижчі сорбційні характеристики. Це зумовлено як хімією поверхні сорбуючого матеріалу (в кислому середовищі – позитивно заряджена), так і формою знаходження іонів Cr(VI) в розчині. Основними формами існування Cr(VI) є HCrO_4^- (біхромат-іон), CrO_4^{2-} (хромат-іон). При рН нижче 4 комплексна сполука HCrO_4^- виступає основною формою,

при $pH > 9$ переважають хромат-іони. В кислому середовищі можлива електростатична взаємодія між іонами $Cr(VI)$ та поверхнею матеріалу.

Для вивчення адсорбційної здатності модифікованих зразків щодо іонів хрому було побудовано ізотерми сорбції при $pH = 2$. Одержані результати вказують на те, що із збільшенням концентрації розчину заліза, яким обробляли монтморилоніт у лужному середовищі, величина максимальної сорбції підвищується. Так, для 0,25 М розчину Fe^{3+} вона становить 2,00 мг/г, для 0,5 М – 3,50 мг/г, для 1 М – 7,24 мг/г, а для 2 М – 11,25 мг/г. Порівняння ізотерм сорбції іонів хрому на залізовмісному монтморилоніті показує, що максимальна сорбційна ємність досягається при модифікуванні мінералу 2 М розчином солі заліза (III) і становить 11,25 мг/г сорбенту, що значно перевищує таку для вихідного зразка – 0,17 мг/г.

Отримані експериментальні дані вказують на те, що обробка поверхні монтморилоніту солями заліза(III) підвищує адсорбційну здатність природного глинистого мінералу щодо аніонів хрому. Встановлено, що сорбційний об'єм пор модифікованого монтморилоніту майже в 1,5 рази перевищує значення відповідної величини для природного мінералу. Визначено, що величина pH середовища впливає на процес видалення іонів хрому модифікованими сорбентами. Так, сорбція іонів $Cr(VI)$ найбільш ефективно відбувається в кислому середовищі при $pH 2$, що обумовлено як хімією поверхні сорбуючого матеріалу, так і формою знаходження іонів $Cr(VI)$ в розчині. Показано, що при поступовому збільшенні вмісту сполук заліза(III) в матеріалі сорбційні властивості покращуються.

Список використаних джерел:

1. Корнілович Б.Ю. Природоохоронні технології в урановидобувній та переробній промисловості / Б.Ю. Корнілович, О.Г. Сорокін, В.М. Павленко, Ю.Й. Кошик. – К.: 2011. – 156 с.
2. Hefne J.A. Kinetic and thermodynamic study of the adsorption of $Pb(II)$ from aqueous solution to the natural and treated bentonite / J.A. Hefne, W.K. Mekhemer, N.M. Alandis [et al.] // International Journal of Physical Sciences. – 2008. – Vol. 3(11). – P. 281-288.
3. Dousova B. Modified aluminosilicates as low-cost sorbents of $As(III)$ from anoxic groundwater / B. Dousova, L. Fuitova, T. Grygar [et al.] // J. Hazard. Mater. – 2009. – 165. – P. 134-140.
4. Boujelben N. Phosphorous removal from aqueous solutions using iron coated natural and engineered sorbents / N. Boujelben, J. Bousid // Journal of Hazardous Materials. – 2008. – № 151. – P. 103-110.
5. Rahmani A.R. Hexavalent Chromium Removal from Aqueous Solutions by Adsorption onto Synthetic Nano Size ZeroValent Iron (nZVI) / A.R. Rahmani, M.T. Samadi, R. Noroozi // World Academy of Science, Engineering and Technology. – 2011. – Vol. 74. – P. 80-83.
6. Le Zeng. A method for preparing silica containing iron(III) oxide adsorbents for arsenic removal // Water research. – 2003. – № 37. – P. 4351-4358.

Наукове видання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 31.07.2018. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,28. Тираж 100. Замовлення № 0718/24.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво «Молодий вчений»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
Телефон: +38 (0552) 39-95-30
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5761 від 09.11.2017 р.